

分类号: H2

论文编号: 1074205010704027

密级: 公开

西北民族大学

研究生学位论文

论文题目(藏文) བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་ཁྱད་ཆོས་སྒྲུབ་ལ་དཔྱད་པ།

论文题目(汉文) 试论藏族文学语言的结构与特征

论文题目(外文) Try talking about structure and
characteristic of Tibetan's literary language

培养单位 西北民族大学藏语言文学学院

学号 P040210027

研究生姓名 华旦尖措

学科、专业 中国少数民族语言文学

研究方向 现代文学理论

申请学位 文学硕士

导师姓名、职称 斗拉加 教授

论文工作

起止年月 2006 年 10 月至 2007 年 4 月

论文提交日期 2007 年 4 月

论文答辩日期 2007 年 5 月

学位授予日期 2007 年 6 月

校址: 甘肃省兰州市西北新村 1 号

ཐོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐྱོད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་བྱུང་ཆོས་སྐོར་ལ་དབྱུང་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུང་།

དབྱང་ཚུལ་འདིས་སྤྱི་གསལ་གཅིག་ནས་པོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐྱད་ཆའི་ངེས་འཛིན་དང་སྒྲིག་གཞིའི་བྱ་བ་སྤངས་ཐད་ལ་དབྱེ་ཞིབ་
དང་གཞི་དཔྱད་བཞུ་བ་ལྟ་བུ་ཡོད་ལ། སྤྱི་གསལ་གཅིག་ནས་ཚུལ་རིག་སྐྱད་ཆའི་བྱའི་བརྟེན་སྐྱད་ཀྱི་བྱང་ཚུལ་ནས་ནང་མཛེས་དབྱེད་ཀྱི་
བྱང་ཚུལ་ཀྱི་སྐྱར་ལ་དབྱང་བ་རགས་ཙམ་བཏང་ཡོད།

དཔུང་ཚཱ་འདི་ས་བཅད་གསུམ་ (མེང་གཞི་དང་མཇུག་གི་གཏམ་སུད།) གྱིས་བྲུབ་ཡོད།

སྐད་ཀྱི་གཏམ་ལས་ཚུལ་རིག་རྒྱུ་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཐབས་སྟེ། དམིགས་པའི་དབྱེ་སྒྲུངས་དང་། ཚུལ་རིག་གི་རྟ་བ་དང་།
རྒྱུ་ཆའི་རྟ་བ་སོགས་པན་ཚུན་ཞིབ་བསྟུར་གྲོས་དབྱེད་ཚུལ་འདིའི་མགོ་བསྐྱངས་ཡོད།

མ་བཅད་དང་པོ་ལ་མཚན་རིག་རྒྱན་ཆའི་ཐོག་གཞིའི་རྒྱན་ལྟར་བ་ཉེ། མཚན་རིག་རྒྱན་ཆའི་མཚན་ཆོས་ཀྱི་ཐོག་གཞི་དང་།
མཚན་རིག་རྒྱན་ཆའི་ཡུལ་ཡུལ་གྱི་ཐོག་གཞི། མཚན་རིག་རྒྱན་ཆའི་ཐོག་ཚུར་གྱི་ཐོག་གཞི་བཅས་མཚན་རིག་རྒྱན་ཆའི་ཡུལ་ཉལ་མ་ཐ
ད་ལ་དབྱད་པ་རགས་ཅན་བཟང་ཡོད།

ས་བཅད་གཉིས་པ་ལས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཆོས་ཀྱི་སྐར་ཐེང་པ་སྟེ། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཆ་བའི་བྱང་ཆོས་གཞིར་བཟུང་ནས། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱི་བྱང་ཆོས་དང་། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་བྱང་ཆོས་བཅས་ནམ་པ་གསུམ་དུ་དབྱེ་བའི་སྒོ་ནས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཕྱི་བརྒྱུགས་དང་ནང་གི་མངོས་དབྱེད་ཀྱི་བྱང་ཆོས་ལ་དབྱད་པ་བཏང་ཡོད།

ས་བཅད་གཞུམ་པ་ལས་ཚུལ་རིག་རྒྱན་ཆའི་ཚུལ་ལུས་སྒྱིར་སྒྲེང་བའི་སྒོ་ནས་དོན་བརྗོད་པ་སྦྱང་གཏམ་གྱི་རྒྱན་ཆ་དང་རང་
ཚོས་ཆེ་བ་སྟོན་རྒྱུ་གི་རྒྱན་ཆའི་བྱུང་གཤིས་སུ་བཟུང་ནས། ཚུལ་ལུས་སྟོན་རྒྱུ་དག་དང་སྦྱང་གཏམ་པན་ཚུན་དོན་གྱི་དཀོར་ས་པ་
འི་སྟེང་བཟུར་བའི་སྒོ་ནས་རྒྱན་ཆའི་དམ་ཆོག་ས་རང་བཞིན་དང་གིས་སྟོན་གྱི་ཆ་ལ་དབྱེད་པ་བཏང་ཡོད།

མཐུག་གི་གཏམ་ལས་ཚུལ་རིག་སྐྱད་ཆའི་འཆོལ་རྟོག་གི་ཆ་ལ་བྱུགས་སྟོན་དང་དབྱང་ཚུལ་འདིའི་མ་འདང་སའམ་ཞན་ཆའི་
ཐད་ཏུ་སྟོན་བརྗོད་བྱས་ཡོད།

འཇགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ཆ་ནས། བོད་ཀྱི་གནད་དེང་གི་ཚོམ་འཇག་གཞུང་ལུགས་དང་འཛམ་གླིང་ཚོམ་གྱི་འཇག་འཇག་གཞུང་ལུགས་དཔྱེས་གཅིག་ཏུ་བཞག་སྟེ་གཤིབ་བསྐྱར་སྟོན་དེའི་ཁྱིམ་དང་དཔྱད་པ་བཏང་ཡོད་དོ།

བད་ཆད་གཙོ་བོ། ཕྱི་རིག་སྒྲིབ་ཆ། ཟིག་ཕྱོད། བད་སྒྲིབ། ཟིག་དོན།

试论藏族文学语言的结构与特征

内容摘要

文学是一种艺术，是一种文化现象。同时藏族文学也在藏族历史文化中占有重要的地位，但这种艺术同音乐、绘画、雕塑、建筑等其他艺术样式不同的是，它用语言材料作为自己的构造手段，并以语言材料的超常使用所能达到的最佳艺术效果作为自己的追求目标。文学作品用语词所编织出的美好的艺术境界和艺术形象所感染，从中得到了审美的娱悦而非纯粹道德上的教训。

文学所要创造的是形象，而作为塑造文学形象的语言却是一种概念的系统，这样，两者之间就形成了难以解决的矛盾。它主要把语言看作是一种思想的工具，把语言与思维和逻辑结合在一起，甚至完全依附于思维和逻辑来进行研究，从而形成了文学语言学研究中的事物——思想（观念）——语言的思维模式，即认为思想观念是对事物本质的认识，而语言则是表达这种思想观念的符号和工具。文学作品都是由语言所组成的，然而并非用语言写成的就是文学作品。作家的思想情感、表达能力，观察事物的能力、想像力等素质都通过精美的语言恰如其分地表现出来。文学语言是艺术创造的一部分，故而文学语言也必须是艺术性的语言。

本文在依据藏族文学语言理论的同时，大量吸取当今中西文学语言的新理论知识，进而对藏族文学语言的结构与特征进行粗浅的分析和探讨。

本文除了前言和结语外，共分为三个章节。

前言：简单介绍了文学语言的研究方法。

第一章：论述藏族文学语言的结构。

第二章：分析藏族文学语言的特征。

第三章：叙述藏族文学语言的文体研究。

结语：归纳了藏族文学语言研究的探索之路。

关键词：文学语言，言语，话语，词义。

Try talking about structure and characteristic of Tibetan's literary language

Abstract

Literature is a kind of art, and a kind of culture phenomenon. Tibetan's literature occupies the important status in Tibetan's history and culture too at the same time, but other a different one of artistic designs such as this kind of art and music, painting, sculpture, building are, it uses language material as one's own structure means, and by using the achievable best artistic result as one's own pursuit goal above average of language material. Bright artistic state and artistic image that the term word of literary works weaves out infect, have got aesthetic delighting but not lesson on the pure morals from it.

What literature should create is the image, but as the system that the language moulding the literature image is a kind of concept, in this way, it is difficult with the contradiction that is solved to form between the two. It mainly regards the language as the tool of a kind of thought, combines the language with thinking and logic, even totally depend on thinking and logic to carry on research, thus formed the things in the linguistics research of literature --Thought (idea) --The thoughtcast of the language, think the concept is the essential understanding to things, the language is symbols and tools which expresses this kind of concept. Literary works is all made up by language, but it is literary works that does not write in language. Thought emotion, ability to express, ability to observe thing, think such as strength quality show through the exquisite language aptly of writer. The literary language is a part that art creates, so the literary language must be a language of the artistry.

This text, while according with Tibetan's literary language theory, a large number of new theory knowledge of drawing the current Chinese and Western literary language, and then carry on elementary analysis and discussion to structure and characteristic of Tibetan's literary language.

This text is divided into three chapters altogether besides preface and conclusion.

Preface: Have introduced the research approach of the literary language briefly.

Chapter one: Describe the structure of Tibetan's literary language.

Chapter two: Analyze the characteristic of Tibetan's literary language.

Chapter three: Narrate the recreation and sports research of Tibetan's literary language.

Conclude the speech: Way of exploration summing up Tibetan's literary language and studying.

Key words: Literary language, speech, the meaning of a word.

ལྷན་གྱི་གཏམ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཐབས།	(1)
དང་པོ། དམིགས་པའི་དབྱེ་སྟངས།.....	(2)
གཉིས་པ། མཉམ་རིག་གི་ལྟ་བ།	(4)
གསུམ་པ། སྐད་ཆའི་ལྟ་བ།.....	(6)
ས་བཅད་དང་པོ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་སྐོར།	(8)
དོན་ཚན་དང་པོ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་མཉམ་ཆས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི།	(10)
དོན་ཚན་གཉིས་པ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཁྲུབ་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི།	(11)
དོན་ཚན་གསུམ་པ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་སློབ་ཐོན་གི་སྒྲིག་གཞི།	(15)
ས་བཅད་གཉིས་པ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཆས་ཀྱི་སྐོར།	(16)
དོན་ཚན་དང་པོ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་ཅ་བའི་བྱང་ཆས།	(16)
དོན་ཚན་གཉིས་པ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱི་བྱང་ཆས།	(22)
དོན་ཚན་གསུམ་པ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་བྱང་ཆས།	(25)
ས་བཅད་གསུམ་པ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་མཉམ་ལུས་ཀྱི་སྐོར།	(27)
དོན་ཚན་དང་པོ། མཉམ་ལུས་ཀྱི་སྐོར་གྱི་སྒྲིག་གཞི།	(27)
དོན་ཚན་གཉིས་པ། དོན་བརྗོད་པ་སྤྱད་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆ།	(29)
དོན་ཚན་བཞི་པ། རང་མོས་ཆེ་བ་ལྷག་མཉམ་གྱི་སྐད་ཆ།	(39)
མཇུག་གི་གཏམ། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་འཆོལ་རྟོག་གི་ལམ།	(44)
བྱུང་མཆན་དང་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།	(45)

བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་བྱང་ཚུལ་སྐར་ལ་དཔུང་པ།

མྱེད་ཀྱི་གཏམ། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཐབས།

དང་པོ། དམིགས་པའི་དབྱེ་ལྟངས།

སྤྱིར་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཐད་དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོར་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་ཡིན་པ་སྟོན་མེད་ཡིན་པ་
ད། འོན་ཏེ། ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ནི་ཅི་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་དབྱེ་མཚམས་རིམ་ཉིད་དགར་རྒྱ་སྟགས་ནི་ད་
ཆའི་ཚུལ་རིག་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་ཐག་གཅོད་མ་བྱུང་པའི་གནད་དོན་གཏོས་ཆེ་བ་དག་ཡིན་ལ། ཚུལ་རིག་ཞིབ་འཇུག་
གི་ལས་ཀའི་ཁྲོད་དུ་དུས་ཐོག་གཅིག་ལ་འཛོག་ཐུབ་ཀྱིན་མེད་པའི་གནད་འགག་ཀྱང་ཡིན་ཕྱིན། འདིར་སྐད་ཆ་རིག་པའི་ཁྲོད་
ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་དང་སྐུ་ཆལ་ཚུལ་རིག་ཁྲོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་གོ་དོན་མི་འདྲ་བའི་གནད་དོན་སྟོན་དུ་བཏང་ནས་དཔུ
ད་པ་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད། སྐད་ཆ་རིག་པའི་ཁྲོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་ལུས་སྐད་ཆ་དང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་
ཆ་ཡིན་ལ། དེས་ནི་སྐད་ཆ་ཆེད་དང་མཐུན་མིན་ལ་མཐོང་ཆེན་བྱེད་པ་དང་། སྐད་ཆའི་དམ་ཆེགས་རང་བཞིན་དང་བརྟེན་
ད་ལུགས་མཐུན་མིན་སྟགས་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆར་བཟུང་ནས་འཇུག་ཆེད་ཤིང་གུ་ལོ་མ་པར་སྐུལ་བ་ཡིན།
སྐད་ཆ་རིག་པའི་དམིགས་ལུལ་ཡང་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་ལྟར་དུ་ནས་མི་རིགས་ཐུན་མོང་གི་སྐད་ཆ་འཇུག་སྐོར་
བ་དང་ཆེད་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་ལུས་ཆུང་
ལུགས་དང་མཐུན་མིན་སྟགས་ཀྱི་ཆེད་ཐོག་དེས་ཅན་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་གཞན། དེས་སྐད་ཆའི་ཆེད་ལུས་རང་བཞིན་དཀྱིལ་སྟེ
ད་དུ་མི་འཛོལ་པར་སྐད་ཆའི་ཚུལ་རིག་གི་རང་བཞིན་ཉེ་བར་འཛོག་པ་དང་། ཚུལ་རིག་ཁྲོད་ཀྱི་སྐད་ཆའི་སྐུ་ཆལ་རང་བཞིན་
དང་མཛུས་དཔྱད་ཀྱི་ལྟ་བུ་དང་ལེན་བྱེད་པ་ཡིན། དེ་བས་སྤྱི་ལོ་ཆ་ནས་བལྟས་ན། ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་དང་དག་ཐོག་སྐད་ཆ་སྟ
གས་གང་ཡིན་ཡང་དེ་ལ་ཚུལ་རིག་གི་རང་བཞིན་ལུས་ཆེ་ཆེ་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་ཡིན་པར་འདོད། འདི་ལྟར་སྐུ་ཆལ་ཚུལ་རིག་གི་སྐ
ད་ཆའི་བྱུང་ཁའས་སྟ། སྐད་ཆ་རིག་པས་ཡལ་བར་དོར་བའི་ཚུལ་རིག་རང་བཞིན་གྱི་དག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡང་འདྲས་ཡོད་ལ། སྐ
ད་ཆ་རིག་པས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་བདེན་པར་གཙུག་པའི་ཚུལ་རིག་རང་བཞིན་མི་འདིར་བའི་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡིན་ཀྱང་ཚུལ་
རིག་སྐད་ཆ་མིན་པར་འདོད། “སྤྱིར་ཡིག་ཐོག་དུ་འཁོད་པའི་སྐད་ཆ་ཐམས་ཅད་ལ་ཡིག་སྐད་ཅེས་བརྗོད་ཅིང་། དེ་ལ་ཚུལ་
རིག་གི་སྐད་ཆ་ཞེས་བརྗོད་ཀྱང་ཆོག་ཉེ། མཚན་ཉིད་ཆེད་བས་སོ། གཞན་སྤྱང་དེ་བ་དང་སྟོན་དག་སྟོན་གར་སྟགས་ཀྱི་ཚུལ་
རིག་ནམ་པའི་ཐོག་སྤྱད་པའི་སྐད་ཆ་ཚུལ་རིག་གི་བརྗོད་སྟངས་སམ་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ཞེས་བརྗོད་ན་ཤིན་ཏུ་འོས་པར་འདོ
ད་དོ།” [1]ཞེས་བཞེད་དགོངས་གནང་ཡོད་ནའང་། དེ་ལ་གོང་ནས་བཤད་པའི་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡོད་ཆེད་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་
ཆར་དགོངས་མི་ཉན་པར་གཙོ་བོར་ཚུལ་རིག་གི་རང་བཞིན་འདིར་མིན་ལ་བལྟས་ཏེ་དཔུང་ན་ཤིན་ཏུ་འོས་པར་སེམས། དེ་བ
ཞེན་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡིན་ལ་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་མིན་པ་ནི་དཔེར་ན། ཞིབ་འཇུག་ཆེད་ཚུལ་དང་ཆེན་ཆལ་དཔུང་གཏམ། ཆས་
ལུགས་དྲིལ་སྒྲིག་ཁྲོད་ཀྱི་སྐད་ཆ་ལྟ་བུ་ནི་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡིན་ཀྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་མིན་པར་འདོད་དོ།

གཞན་སྐུ་ཆལ་ཚུལ་རིག་ཁྲོད་དུ་བཤད་པའི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་ཚུལ་རིག་རང་བཞིན་མངའ་བའི་ ‘ཚུལ་རིག་སྐད་
ཆ’ ལས་མང་ཆེ་བ་ཚུལ་རིག་ “ཚུལ་ཆས” ཁྲོད་དུ་གཙུག་ཅིང་ཉར་ནས་ཡོད། དེ་བས་སྐུ་ཆལ་ཚུལ་རིག་ཁྲོད་དུ་བཤད་
པའི་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་དེའང་མཐར་དེད་ནས་ཚུལ་རིག་ཚུལ་ཆས་ཁྲོད་ཀྱི་སྐད་ཆའི་སྟངས་ལ་ཐབ་པར་བྱ་རྒྱ་ཡིན། སྤྱིར་ན་ཚུ

མ་རིག་ཚཱ་ཚས་མ་ཡིན་པའི་ཁྲིད་དུ་འདུང་ཚཱ་རིག་རང་བཞིན་གྱི་སྐད་ཆ་འབྱུང་མི་སྲིད་པ་མིན་ཏེ། ཚཱ་རིག་རང་བཞིན་མང
འ་བའི་མཆན་ཉིད་རིག་པའི་ཆེད་ཚཱ་དང་ལ་རྒྱས་ཆེད་ཚཱ་ལ་གས་སུ་འདུང་ཚཱ་རིག་རང་བཞིན་གྱི་སྐད་ཆ་ཡོད་པ་ཡིན། ད་
དུང་ཚཱ་རིག་ཚཱ་ཚས་ཁྲིད་གྱི་སྐད་ཆ་མང་ཆེ་ཤོས་ནི་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡིན་པ་ལས་གཞན། དམངས་སྤྱོད་དང་ལ་གཞན། མགུ
ར་སྤྱོད་ཐོགས་ནི་མང་ཆོགས་ཀྱིས་དག་ཐོག་བརྒྱད་ནས་གསར་གཏོང་དང་བྱུང་སྐལ་བྱས་པའི་དག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཅན་ཡང་ཡོད་པ་
ཡིན། དེ་བས་ཚཱ་རིག་ཚཱ་ཚས་ནི་ཚཱ་མ་ལན་དང་དོན་བརྗོད་མཁན། མི་སྣ་བཅས་གསུམ་འདུས་ཀྱིས་སྤྱུང་ཡོད། སྤྱིར་ན་
དེ་དག་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ལས་སྤྱུང་ཡོད་ནའང་། ཚཱ་ཚས་ཁྲིད་གྱི་མི་སྣའི་སྐད་ཆ་དེའང་ཁ་སྐད་ཅན་དུ་ཡོད། དག་ཐོག་ཚཱ་
རིག་དང་ཡིག་ཐོག་ཚཱ་རིག་གཉིས་ཀྱི་མི་འདྲ་ས་གཙུག་པོའང་སྤྲུལ་ས་ཚཱ་པ་པོ་དང་ཁ་གཏད་དུ་བརྟེན་འབྲེལ་འདྲིས་བྱས
་ཆོག་པ་དང་བྱི་མས་རྟོག་ཡུལ་བརྒྱད་ནས་འབྲེལ་འདྲིས་གནང་བའི་བྱད་པར་ཡིན། གནད་དོན་འདིའི་སྟེང་ནས་ང་ཚས་ཤེས་
རྟོག་འབྱུང་དགོས་པ་ཞིག་ནི་ཚཱ་རིག་ཚཱ་ཚས་ཁྲིད་གྱི་སྐད་ཆ་གཙུག་པོ་ནི་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡིན་པ་ཤེས་པར་བཟྱི་དགོས་པའི་
གནས་སྟེ། དེ་ན། ཚཱ་རིག་ཚཱ་ཚས་ཁྲིད་གྱི་སྐད་ཆ་གཙུག་པོ་ཡིག་ཐོག་སྐད་ཆ་ཡིན་དགོས་ཆེ། ཚཱ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་སྤྱོད་གདངས
་ཡོད་དགོས་པ་ལས་གཞན་ཡིག་གཟུགས་རིས་ཡོད་པ་ཡིན། ཡིག་དེ་ཉིད་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་ཕྱི་ནས་པ་མཆོན་སྟངས་ཀྱི་བ
རྟེན་གས་ཤིག་ཡིན་ལ། སྤྱོད་གདངས་དེ་ཉིད་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་གདངས་སུ་བརྒྱུར་བ་ནས་ང་ཚོའི་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་སྤྱོད་གཟུག
ས་བྱུང་ལྟ་བུ་གྱི་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆ་མངའ་བས་མཛོས་དཔྱད་གྱི་རིན་ཐང་ཆགས་སོང་ཡིན།

གཉིས་པ། རྩོམ་རིག་གི་སྟུང་པ།

ས་ཉིང་དུ་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་འདྲ་མཉམ་སྒྲིལ་གྱི་བ་ལས། ཨ་མེ་རི་ཀའི་གཞུང་ལུགས་སྒྲིབ་ཨ་པོ་ལ་མོར་སེམས་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་དེ་ཉིང་གྱི་ཕྱགས་ནས་རིགས་བཞི་ཏུ་བསྐྱས་ཡོད་དེ། བཅམས་ཚས་དང་འཇིག་རྟེན་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་གཙོར་བབྱང་གི་ས་ལད་སྒྲིལ་བ་དང་། བཅམས་ཚས་དང་ཚམ་མཁན་གྱི་འབྲེལ་བ་གཙོར་བབྱང་གིས་སྤང་ཚུལ་སྒྲིབ། ཚམ་མཁན་དང་ཕྱོག་མཁན་གྱི་འབྲེལ་བ་གཙོར་བབྱང་གིས་བཀོད་སྒྱུར་སྒྲིབ། བཅམས་ཚས་ཁོ་ནར་བྱིའི་སྤང་ཚུལ་སྒྲིབ་འི་གཞུང་ཆོད་དུ་བཞག་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ལས་ཀྱང་བྱིས་མཁས་པ་མང་པོས་ཁོང་གིས་བཤད་པའི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་བཞི་པོ་དེ་ཉིང་ཕྱགས་གཉིས་སུ་བསྐྱས་ན་ལེགས་པར་གསུངས་ཡོད་དེ། རིགས་དང་པོ་དང་གཉིས་པ། གསུམ་པའི་ཁོད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ཁ་ཤས་ཀྱིས་ཚམ་རིག་གི་སྒྲིབ་མཚན་དང་ཕྱི་རྒྱུ་འཇིག་རྟེན་ལུལ་གྱི་རིས་འཛིན་དང་ཕན་རུས་སྐོར་གཙོ་ཆེར་སྒྲུལ་གྱིན་ཡོད་པས་དེ་དག་ཚུར་སྤང་སྒྲིབ་(反映论)འི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་བཞག་པ་དང་། རིགས་བཞི་བས་ནི་ཚམ་རིག་གི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་རོ་པོ་དང་རུས་པ་གཙོ་ཆེར་འཛིན་གྱི་ཡོད་པས་ན་མཛེས་དཔྱད་སྒྲིབ་འི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་བཞག་ན་འཕྱས་པར་བསམ་གྱིན་ཡོད། དེ་བས་ཚུར་སྤང་སྒྲིབ་འི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བས་ཚམ་རིག་གི་སྤྲད་ཆའི་ཁྱད་གཤིས་ཚུར་སྤང་བཀྱི་བ་དང་། མཛེས་དཔྱད་སྒྲིབ་འི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བས་ཚམ་རིག་སྤྲད་ཆའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཁྱད་གཤིས་ཚུར་སྤང་བཀྱི་བ་ཡིན། དེས་ན་དོན་གྱིས་ཚམ་རིག་སྤྲད་ཆས་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཚོགས་ཚུར་སྤང་བྱེད་པ་ཡིན་ནམ་ཡང་ན་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་རིན་ཐང་ཚུར་སྤང་བྱེད་པ་ཡིན་ཟེར་ན། འདི་ནི་ང་ཚོའི་ཚམ་གཞུང་སྒྲིབ་འི་ཁོད་དུ་རུས་ཐོག་གཅིག་འཛིན་སྐབས་ཀྱིན་མེད་པའི་གནད་དོན་གཏོས་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པས། གནད་དོན་འདི་ཉིད་ཐག་གིས་གཙོ་དན་ཐོག་མར་དེས་པར་དུ་ཚམ་རིག་སྤྲད་ཆའི་ཉལ་བའི་གཞུང་ལུགས་སྒྲིབ་འཁོར་བཞག་ནས་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བའི་ཉིང་ན་ས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ཆེད་གཞོན་ཆ་བའི་ཉལ་བ་མི་མཐུན་པ་དང་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ཁོད་ཀྱི་བདེན་ཚུལ་ལ་ཤན་འབྱེད་བྱེད་སྐབས་འཛིན་སྐྱེ།

ཨ་པོ་ལ་མོར་སེམས་བཤད་པའི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བའི་དབྱེ་བ་རིགས་བཞི་ལས་དེ་དག་ཆོད་མ་གཅིག་ལ་གཅིག་འབྲེལ་གྱི་ཚུལ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པས་རང་འགར་གང་འདོད་ཀྱིས་ལོགས་སུ་བྱུང་ནས་འབྲེལ་བ་རྒྱག་པ་ནི་མི་འཕྱས་བར་གསུངས་སོ། དེ་བས་ཁོས་ཚམ་རིག་ནི་བྱུང་བ་ཆ་བཞི་ཡིས་(འཇིག་རྟེན་དང་ཚམ་མཁན། རྟོག་མཁན། བཅམས་ཚས།) བྱུང་པའི་ཚོགས་སྒྱིལི་ག་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། དེ་ལས་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་འཕྱས་ཆོད་ཅན་དུ་སྒྱུབ་པའི་འདོད་སྤོམ་མཛོད་ཡོད་པ་ཡིན། རྩེ་མོར་ཨ་རིའི་གཞུང་ལུགས་སྒྲིབ་ལུའུ་རའོ་ཡུས་ནས་གོང་གསལ་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་འདི་དག་ལ་བཙོས་བསྐྱར་དང་གསར་བཟོ་བྱས་ཏེ་ཚམ་རིག་ནི་རྒྱ་ཆ་བཞི་ཡི་ཕན་ཚུན་ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱུང་བ་ལས་བྱུང་པའི་གོ་རིམ་བཞི་ཏུ་འདོད་པ་ཡིན། “ཚམ་རིག་ནི་སྤྲད་ཆའི་རྒྱ་ཆ་ལ་ཞིག་ཡིན་པ་ཕན་ཚུན་ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱུང་བ་ལས་བྱུང་པའི་གོ་རིམ་བཞི་ཏུ་འདོད་པ་ཡིན། “ཚམ་རིག་ནི་སྤྲད་ཆའི་རྒྱ་ཆ་ལ་ཞིག་ཡིན་པ་ཕན་ཚུན་ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱུང་བ་ལས་བྱུང་པའི་གོ་རིམ་བཞི་ཏུ་འདོད་པ་ཡིན། ” [2]ཞེས་པ་ལས་ང་ཚོས་རྒྱན་མཐོང་དུ་གྱུར་པའི་ཚམ་རིག་གཞུང་ལུགས་དག་ན་བཤད་དང་འཆད་གྱིན་པའི་ཚམ་རིག་ནི་སྤྲད་ཆའི་རྒྱ་ཆ་ལ་ཞིག་ཡིན་པ་ཁོ་ན་སྒྲིབ་བ་ནམས་དང་བསྐྱར་ན། གོང་གསལ་གྱི་སྤྲད་ཆ་འདིས་ནི་སྤྲད་ཆའི་རྒྱ་ཆ་ལ་དེ་ཉིད་ཆོད་པའི་ཅན་གྱིས་མཐོ་ཆོད་ལ་སྒྲིབས་པར་ཚམ་རིག་སྤྲད་ཆ་ལ་བཀོལ་སྒྱུར་དང་ལག་ལེན་མཛོད་དགོས་པའི་གལ་ཆེན་རང་བཞིན་ལ་དེས་ཤིང་ཉིད་ཡོད་པ་དང་། ཚམ་རིག་བྱུང་ལུགས་ཀྱི་ཆེས་གཞི་ཆར་གྱུར་པའི་གནད་དོན་ཡང་ཚམ་རིག་སྤྲད་ཆ་ཡིན་པར་བཏོན་པའི་ཐད་ནས་ཉལ་བ་དེ་ལའང་རིན་ཐང་མངའ་བའམ་གོང་ཐང་ཆགས་སོང་བ་ཡིན་འདོད་ཡོད།

དེ་བས་ཚམ་རིག་བྱུང་ལུགས་ཀྱི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་མཚམས་སྒྲིབ་བར་བྱེད་པའི་རྒྱ་གཅིག་ནི་སྤྲད་ཆ་ཡིན་ལ། སྤྲད་ཆ་མེད་སོང་ཆོག་གོང་གསལ་གྱི་ཚམ་རིག་གི་ཉལ་བ་དེ་དག་འབྱུང་མི་སྲིད་པ་ལས་ཐ་ན་ཚམ་རིག་བྱུང་ལུགས་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་དེའང་ཡོད་པ་མིན།

གནད་དོན་འདིའི་ཉིང་ནས་ང་ཚོས་ཚམ་རིག་བྱ་འགྲུལ་ནི་ཚམ་རིག་སྐད་བརྟེན་བྱ་འགྲུལ་ཅིག་ཡིན་པ་ཤེས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་
ནི་སྐད་བརྟེན་བྱ་འགྲུལ་ (སྐད་བརྟེན་བྱ་འགྲུལ་གང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་ཙམ་པའི་ཁྲིམ་བྱ་ཉིད་ནི་བསམ་པའི་དུང་ཚོར་རམ་བརྟེན་
ཕྱིན་བརྟེན་ཤིང་པ་དེ་རང་ཡིན།) ཅིག་ཡིན་ཆེ་འབྲེལ་འདྲིས་ཀྱི་བྱ་འགྲུལ་ཅིག་ཡིན་པ་གདོན་མི་བྲ། གནད་ཚམ་རིག་གི་བྱ་
འགྲུལ་ཅིག་ཡིན་ཆེ་ཤིང་པར་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱ་འགྲུལ་ (ཚམ་རིག་བྱ་འགྲུལ་གང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་དེ་ནི་སྐྱུ་རྩལ་གསར་གཏོད་
'དང་རྩལ་ཁྱོད་བྱེད་པའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་དམིགས་པར་འཁེབ་ནས་ཡོད།) ཅིག་ཡིན་པ་བསྟན་དུ་མེད། དེ་བས་ཚམ་རིག་གི་
ས་སྐད་ཆའི་མཚམས་སྒྱུར་བརྒྱུད་ནས་མཛེས་དཔྱད་མངོན་པར་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་དང་། སྐད་ཆས་ཀྱང་ཚམ་རིག་བརྒྱུད་ནས་
འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པས། ཚམ་རིག་བྱ་འགྲུལ་ནི་མཛེས་དཔྱད་བརྟེན་ཤིང་པའི་བྱ་འགྲུལ་རིགས་ཤིག་ཡིན་ལ་བྱ་འ
གྲུལ་འདིའི་རིགས་ཀྱི་བྱུང་གཤེས་གཙོ་བོ་འདྲ་མཉམ་དུ་ལ་ན་མཛེས་ཀྱི་དཔྱད་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་བསམ་སྒྲིལ་བརྟེན་འབྲེལ་བརྒྱུད་སྒྲིག་ད
ང་བརྟེན་ཤིང་པ་དེ་རང་ཡིན་ལ། དེའི་གོ་རིམ་ཁྲོད་ནས་སྒྲུར་ཡང་མཛེས་པ་གསར་གཏོད་དང་རྩལ་མང་བྱ་རྒྱ་ཉིད་དོ། དེ་
བས་དབྱིན་ཇིའི་དེང་རབས་མཛེས་རྟགས་རིག་པ་སྤྱོད་འཇུག་པའི་ཁྱིམ་ “ ཁྱིམ་ཐིན་པའམ་བཤད་ཐིན་པའི་ཚམ་རིག་གི་བཙ
མས་ཚས་གང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་། དེ་དག་ཆང་མ་སྐད་ཆར་བརྟེན་ནས་ཚུར་སྐད་བཀྲིས་པ་ཡིན་ཤིང་ལ། སྐད་ཆ་བཤད་མཁན་ན
ས་མགོ་བསྐྱངས་པའང་ཡིན་པས། དུས་ཡུན་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་འཁེབ་ནས་དེང་ལེན་མཛད་པའི་སྒྲིག་མཁན་གྱི་ཆོགས་ལ་བརྒྱ
ད་སྒྲིག་བྱེད་པ་ཡིན། ” རྒྱགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། “ ཚམ་རིག་གི་བཙམས་ཚས་ནི་སྐྱུ་རྩལ་བཙམས་ཚས་ཡིན་པ་
གཞིར་བཞག་གིས་དེ་ལ་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱུང་གཤེས་དང་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་རིན་ཐང་མང་པ་ཡིན། ” “ ཚམ་རིག་བཙམ
ས་ཚས་ནི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་ཡིན། ཡང་ན་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆོད་ཐིག་ཅིག་ཡོད་པ་ཡིན་ལ་དེ་བཞིན་དུ་སྐད་ཆ་རིག
'པའི་ཤུལ་རྟེན་ཀྱང་མང་པ་ཡིན་ནོ། ” [3] འདི་ལྟ་བུའི་ཚོད་སྒྲུབ་ཀྱི་ཚམ་རིག་ལྟ་བུ་ནི་ཚམ་རིག་སྐད་ཆར་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་
པའི་སྒྲིག་འགྲུལ་གྲུབ་ལུགས་དུ་གྱུར་བ་ཡིན། འདི་འདྲའི་གནས་ཚུལ་གྱི་འག་དུ་ཚམ་རིག་སྐད་ཆས་ནི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་གན
ད་དོན་ཚུར་སྐད་བྱེད་ཀྱིན་པ་ཐག་གིས་གཙོ་བོ་ལྟ་བུ་ཡིན།

གསུམ་པ། སྐད་ཆའི་ལྟ་བུ།

རི་སྐད་དུ། “ ཐ་སྐད་ལ་ནི་མ་བརྟེན་པར། དམ་པའི་དོན་ནི་རྟགས་མི་འགྱུར། ” ཅས་པ་བཞིན་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་
ཚམ་རིག་གི་སྐད་རྩལ་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་ལས་གཞན་སྐད་ཆའི་སྐད་རྩལ་གྱི་རིགས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན་པས། དེར་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་
དགོས་ཆེ་ཤིང་པར་དུ་སྐད་ཆ་རིག་པའི་ཤེས་བྱ་དང་གཞུང་ལུགས། བྱེད་ཐབས་སྒྲིག་མཁོ་བ་ནི་སྒྲིག་མེད་ཡིན་མོད། བདག་
གིས་འདིར་བཏོན་པའི་སྐད་ཆའི་ལྟ་བུ་དེའང་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་ཀྱི་ལུགས་ནས་བལྟས་པ་ཞེ། སྐད་ཆས་མི་དང་འཇིག་རྟེན་ནམ་མི་དང་
མིའི་བར་དུ་རྒྱས་པ་ཅི་ཞིག་ཐོན་གྱིན་ཡོད་པར་གཞིལ་བའི་སྐད་ཆའི་མཚན་ཉིད་རིག་པའི་ལྟ་བུ་ལས་ཚམ་རིག་ཚམ་ཆས་ཁྲོད་
ཀྱི་སྐད་ཆའི་ལྟ་བུ་ཡིན། 《ཚམ་འཇུག་རིག་གཞན་དག་འཆལ་》 ལས། ཆོག་སྒྱུར་ལ་སྒྱུར་བཏང་བའི་ཆོག་སྒྱུར་དང་ཚམ་རི
ག་གི་ཆོག་སྒྱུར་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ་ལས། འདིར་བརྟེན་པ་ནི་ཚམ་རིག་གི་ཆོག་སྒྱུར་དང་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ཞེས་པ་དོན་གཅིག་
མིང་གི་རྣམས་གངས་སུ་བཞེད་པར་གསུངས་ནའང་། ཆོག་སྒྱུར་དེ་ཉིད་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆར་འགྱུར་བའི་བར་དུ་གོ་རིམ་ངེས་
ཆན་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན་འདོད་དེ། ཚམ་ལུས་ཀྱི་ཆོས་བཞི་ཞེ། ཡིག
མིང་དང་ཆོག་ རྒྱན་བཙས་ལས་ཐོག་མར་ཡིག་དང་དེ་རྟེན་མིང་། དེ་ནས་ཆོག་བཙས་རིམ་བཞིན་ཡོད་པ་ཞིག་ལས་སྒྲིག་བྱུར་
སྒྲུབ་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མ་ཡིན་ནོ། མདོར་དེད་ན། ཆོག་ —དཔེ།— དོན་བཙས་ཀྱི་མ་ལག་ཅན་དུ་སྒྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། ས་

པཌ་གྱི་《མཁས་འཇུག》ལས། “ཡི་གེ་འདུས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན། འོན་ཀྱིང་ཐོ་བར་སྤྲོད་པ། དེ་ཡི་བྱུང་པར་དག་ཉོན་པ། ཆོག་ཅེས་རབ་རྒྱ་བཤད་པར་བྱ།” “དེ་དག་པན་ཚུན་སྤྲོས་པ་ལས། བརྗོད་དོན་གསལ་བར་ཉོན་ཏེ་དག།” ཞེས་དང་། “དེ་བསགས་པ་ལས་རབ་བྱེད་སོགས། ཆོས་ཀྱི་ཕུང་པོའི་བར་དུ་འདར་བྱུང་།” ཅེས་བསྟན་པ་དང་ཡང་དག་མཚུངས་ཏེ། འདི་ལས་ང་ཆོས་ཐོན་ཕྱོན་མཁས་པ་ཆོས་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན་པ་བསྟན་ཡོད་ནའང་། ཆོག་སྒྱུར་གྱུ་བ་སྤངས་དེ་ལས་ཚམ་རིག་སྐད་ཆར་གཏིང་ཟབ་པའི་སྒྲིན་ནས་དབྱེད་པ་བཀྲིས་མེད་པ་འདྲ། དེ་ཡང་ང་ཆོས་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཆེ་ཆེར་བཀྲི་བྱུང་གྱི་མེད་པ་ལས་ཆོག་སྒྱུར་གྱུ་བ་སྤངས་ཀྱི་ཆ་ལའང་དོ་སྣང་མ་མཛད་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་ཆོག་སྒྱུར་ལ་སྒྱི་བམ་པོའི་ཆ་ནས་དེ་ཉིད་ཚམ་རིག་ལ་འཇུག་པའི་དག་སྒྲིན་ཡིན་པ་མཁས་པ་མང་མང་གིས་གསུངས་ཡོད་དེ། ལྷག་པར་དུ་རྗེ་ཙོང་ཁ་བས་ཀྱང་། རིགས་ལམ་ནམ་པར་དཔྱད་པའི་ནམ་དཔྱད་དང་། གཞུང་ལུགས་གདམས་པར་ཤར་བའི་ཉམས་ལེན་དང་། ཆོག་སྒྱུར་ཚུལ་ལ་མཁས་པའི་དག་གི་དཔལ། ས་སྤེང་འདི་ན་རིན་ཆེན་ནམགས་སྤང་ཞེས་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་ཆ་འདི་ལ་བྱང་ན་ནི་དག་གི་དཔལ་སྤྲེ་ཚམ་རིག་ལ་མཚོན་ན་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་དག་སྤྲེ། ཆོག་སྒྱུར་གྱི་གོམ་པ་དང་པོ་སྤྲོ་ས་ནི་ཚམ་རིག་ལ་འཇུག་པའི་གནད་དུ་བདམས་ཡོད་ནའང་། ང་ཆོས་དེ་ཉིད་ཚམ་ལུས་སྟན་དག་ལ་གོ་བ་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་ལས་བྱེ་བྲག་གི་ཆོག་སྒྱུར་ཞེས་ལ་གོ་བ་གཏོང་གྱིན་མེད། (རང་ཅག་པོད་ལ་ཚམ་ལུས་སྟན་དག་འདི་དར་བྱུང་ཆེ་ཞིང་། ཆོས་དང་བསྟན་ན་བཅས་གང་ཞིག་ཚམ་སྐབས་ཀྱང་ཆོག་བཅད་སྟན་དག་གི་ལམ་ནས་བཅམས་པར་བརྟེན། སྟན་དག་ལ་ན་བར་སྟན་ཞིང་ཡི་དང་བཅད་འཕྲོག་པའི་ཆོག་གི་མཛེས་པ་དེ་ཡོད་ཕྱིན། ཕྱིས་སྤྲེ་ཆོག་སྒྱུར་དང་སྟན་དག་གཞི་གཅིག་དུ་སྒྱུར་ནས་བཤད་པའམ་མཉམ་གཅིག་དུ་བསྐྱེས་ནས་ཡོད་པས། རྗེས་ཀྱི་ཚམ་ལུས་ཡན་གར་བ་དེ་དག་དར་ཡོང་དུས་སུ་འདྲེ་ཆོག་སྒྱུར་རམ་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་ཚམ་ལུས་སྟན་དག་ལས་གཞན་དུ་དོ་སྣང་མ་སྒྱུར་བའོ།) དེ་བས་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཐད་ཀའི་དབབ་ས་ཉིད་ནི་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་གྲུབ་སྤངས་དང་སྒྲིག་གཞི་ཡིན། ཕྱི་སྤྲིང་དང་ཆུ་ནག་ལ་སྐད་ཆའི་སྤེང་ན་ལྟ་ཚུལ་མཐུན་མིན་རེ་འགའ་ཡོད་པ་ལས་གཙོ་བོ་ལག་ཐབས་སྒྲིབ་ (工具论) དང་གཟུགས་འདས་སྒྲིབ་ (本体论) གཉིས་སུ་ཡོད། ལག་ཐབས་སྒྲིབ་ས་སྐད་ཆ་ནི་མིས་འཇིག་རྟེན་ལ་ངེས་ཤེས་བསྐྱེད་བྱེད་ཀྱི་ལག་ཆ་དང་མི་དང་མིའི་བར་ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བརྒྱུ་ཆེ་རེས་བྱེད་པའི་ལག་ཆར་དགོངས་གྱི་ཡོད་ལ། མི་ནམས་ཀྱིས་ལུགས་མཐུན་གྱི་སྒྲིན་ནས་དེ་ཉིད་སྤྲོད་ཆེ་དངོས་ཡོད་འཇིག་རྟེན་ལ་ངེས་ཤེས་དང་མིའི་འབྲེལ་འདྲིས་སམ་བསམ་པའི་བརྒྱུ་ཆེ་རེས་ཉིད་བདེ་སྒྲགས་མཚོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན། ལག་ཐབས་སྒྲིབ་འདི་ཉིད་གཙོ་བོ་ཆེར་སྒྲིལ་རྒྱན་གྱི་སྐད་ཆའི་ལྟ་བུའི་ཕྱོགས་སུ་བྱུགས་དྲག་གཞིལ་བར་བྱེད་པ་ཡིན། མིས་སྐད་ཆའི་གཏན་འཁེལ་དང་ཆད་བཀག་གི་ནང་དུ་དག་ཅོད་འཇིག་རྟེན་ལ་ངེས་ཤེས་དང་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་ལས་སྐད་ཆ་ལས་འགོངས་པའི་ངེས་ཤེས་དང་ཤེས་རྟོག་འབྱུང་མི་སྲིད་པ་དང་། སྐད་ཆ་ནི་མི་དང་འཇིག་རྟེན་གྱི་གཟུགས་འདས་ཉིད་དུ་དགོངས་གྱི་ཡོད། དེང་རབས་གཟུགས་འདས་སྒྲིབ་པའི་སྐད་ཆའི་ལྟ་བུ་འདི་ཉིད་ཐོག་མར་དེང་རབས་སྐད་ཆ་རིག་པའི་སྒྲིལ་འབྱེད་པ་བྱེ་ཞེས་གྱིས་གསར་གཏོང་མཛད་ཅིང་རྗེས་སེར་དེ་ལ་རྒྱས་བཤད་རབ་དང་རིམ་པ་བྱུང་ཡོད། ཁི་ལིས་ཟེ་ཐར་གྱིས་ (克离斯特尔) འདི་ལ་ “སྐད་རིགས་ཇི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་ཆོ། དེ་དག་ལ་སྐད་རིགས་རང་ཉིད་འཆོམ་པའི་བསམ་གཞིགས་གཏོང་སྤངས་ཤིག་ཡོད་པ་ཡིན་ལ། དེ་དང་འདྲ་བའི་འཇིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ་ཡང་མི་འདྲ་བ་སོ་སོར་ཆགས་ཡོད་” [4]པར་གསུངས་པ་བཞིན་ནོ།

དེ་བས་ལག་ཐབས་སྒྲིབ་པའི་སྐད་ཆའི་ལྟ་བུ་ཡིན་ཀྱང་ཆོག་གཟུགས་ཉིད་སྤྲེ་ཆོག་ཆའི་ལྟ་བུ་ཡིན་ཀྱང་བྱུང་། དེ་གཉིས་ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་སྒྲིན་འཁྲར་ཚུད་པ་མིན་ཏེ། ལག་ཐབས་སྒྲིབ་ས་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་མི་དང་འཇིག་རྟེན་གྱི་བར།

ཡང་ན་མི་དང་མིའི་བར་གྱི་ཕན་ཐུག་ལས་དཔལ་ལྷན་པ་བཅུ་ཅེར་། སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་མི་གང་དང་སྐྱུ་ཀྱང་བཅུ་སྟེང་སའི་
 “བདག་ཡོག” ལྟ་བུའི་ཆོད་དུ་བཞག་ཡོད་པ་དང་། གཟུགས་འདས་སྐྱེ་བས་དེ་ལས་ཞོག་ཏེ་སྐད་ཆའི་ཕན་ཐུག་དེ་ཉིད་
 མཐོ་སའམ་གོང་དུ་གཏད་ནས་སྐད་ཆས་ཕྱིར་མི་རྣམས་ལ་ཁ་ལོ་བསྐྱར་བའི་ “བདག་པོ” ལྟ་བུར་དགོངས་གྱི་ཡོད་པས།
 སྐྱིར་ན་སྐད་ཆ་ནི་མིས་གསར་གཏོད་མཛད་ཅིང་། མིས་གསར་གཏོད་མཛད་པ་ལས་ད་གཟོད་ཕྱི་རོལ་ཡུལ་དུ་དངོས་ཡོད་ལ་སྒ
 ང་བའི་བརྟན་ལྷན་གྱི་མ་ལག་ཅིག་ཏུ་གྱུབ་སྟངས་བཞིན། བརྟན་ལྷན་གྱི་མ་ལག་འདིས་མིའི་བསམ་སྒྲོ་མཚོན་ཡོད་ནའང་མཐའ་
 གཅིག་ཏུ་བརྟན་ལྷན་དེ་དང་བསམ་སྒྲོ་གཉིས་འདྲ་མཚུངས་སུ་ཡོད་པའི་ངེས་པ་མེད་ལ། མིའི་བསམ་སྒྲོ་ཉིད་ནི་ཕྱི་རོལ་འཇིག་
 ཉེན་གྱིས་བསྐྱེད་པའི་ངེས་ཤེས་ལས་བྱུང་ནའང་ཕྱི་རོལ་འཇིག་ཉེན་དང་ངོ་མོ་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེས་ཡོད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་ནོ། མིས་སྐ
 ད་ཆ་གསར་དུ་བཟོས་པ་ནས་སྐད་ཆས་བསམ་སྒྲོ་ཁྱུང་ཡོད་པ་དང་། བསམ་སྒྲོ་ཡང་འཇིག་ཉེན་གྱི་ངེས་ཤེས་ལས་བསྐྱེད་པའི་
 རོས་ནས་བལྟས་ཡོད་ཆོ། སྐད་ཆས་མི་དང་འཇིག་ཉེན། མི་དང་མི་གཅིག་ཏུ་སྒྲེལ་ཡོད་པ་ཡིན་པའི་བདེན་ཚར་ཉེར་བཞིན།
 (འདི་ནི་ལག་ཐབས་སྐྱེ་བས་གཅིགས་སུ་འཛིན་པའི་རོས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན།) སྐད་ཆའི་བརྟན་ལྷན་དང་བསམ་སྒྲོའི་དགོངས་དོ
 བ་གཉིས་ཆ་ཡོངས་ནས་དོ་མཉམ་པ་ཞིག་མ་ཡིན་མོད། བསམ་སྒྲོའི་ངེས་ཤེས་དང་ཕྱི་རོལ་འཇིག་ཉེན་གྱི་བར་དུ་བྱུང་བའི་གོ
 འཛུལ་ངེས་ཅན་དེའི་ཉེང་ནས་བལྟས་ན། སྐད་ཆས་སྐར་ཡང་མི་དང་འཇིག་ཉེན། མི་དང་མིའི་བར་མཚམས་བྱས་གྱི་ཡོད་པ་
 ཡིན། (འདི་ནི་གཟུགས་ཉིད་སྐྱེ་བའི་རྩ་ཚུལ་ཡང་ཡིན།) འདི་ལྟར། སྐད་ཆས་ཕན་ཚུན་སྒྲེལ་བར་ཐུག་ཤིང་སྐར་ལྟར་འབྱེད་ཡ
 ང་བྱུབ་པས། ང་ཚོས་འདི་ལྟ་བུའི་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཐུག་དེ་ཉིད་མཚམས་སྦྱར་གྱི་བྱེད་ཐུག་སྐྱུར་བར་བྱས་ན་ལེག
 ས་པར་བསམ་ཏེ། མིས་ནི་སྐད་ཆ་བརྒྱད་ནས་ད་གཟོད་འཇིག་ཉེན་ལ་ཤེས་རྟོག་བྱུང་ཞིང་བསམ་སྒྲོ་བཟེ་ངེས་བྱེད་ཤེས་པ་ཡིན
 ། དེ་བས་སྐད་ཆ་ནི་མི་དང་འཇིག་ཉེན། མི་དང་མིའི་བར་མཚམས་སྦྱར་བར་བྱེད་པའི་བྱེད་ཐུག་ཤིག་ཡིན་འདོད་དོ།

ས་བཅད་དང་པོ། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་སྐོར།

ས་པཌ་གྱིས་ 《མཁས་པ་འཇུག་པའི་སྒྲོ་ལས་བསྟན་བཅོས་གྱི་ལུས་ལ་ཡོད་པའི་ཆོས་བཞི་བཀྲངས་སྐབས། ཡིག་དང་
 ། མིང་དང་། ཆོག་དང་། རྒྱན་ཞེས་པ་བཞིན་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའང་ཡིག་དང་། མིང་དང་། ཆོག་དང་རྒྱན་པ་སོགས་གྱིས་གྲུ
 བ་པ་ཡིན་པས། གྲུབ་ཚུལ་འདི་ལྟ་བུ་ནི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་གྲུབ་ཚུལ་གྱི་ཐོག་མའི་རྣམ་པ་ཡིན། ཚུལ་རིག་བཅུ་མས་ཆོས་གང་
 ཞིག་ཡིན་རུང་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་གྲུབ་ལྗངས་མངའ་བ་ཡིན། ཡིན་ནའང་སྐབས་སུ་བ
 བས་པ་ནི་ཚུལ་ལུས་བྱེད་གྲུག་པའི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་ཆ་མ་ཡིན་པར་ཚུལ་རིག་བཅུ་མས་ཆོས་ཡོད་དོ་ཅོག་ལས་མངོན་པའི་ཚུལ
 རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་ཐུན་མོང་བའི་ཡིན། འདི་ལ་སྐོར་ཞིའི་ཨར་(索绪尔) གྱིས་སྐད་ཆ་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་གཏན་འཁེབས་
 གནད་དུས་སྐྱིར་བཏང་བའི་སྐད་ཆའི་རྣལ་འབྱོར་དེ་ཉིད་ “སྐད་ཆ” (语言) དང་ “ཆོག་སྦྱར” (言语) ཅས་རིགས་གཉི
 ས་སུ་དབྱེ་ཞིང་། སྐད་ཆ་ནི་ཐོན་ནས་བཟུང་བྱུང་བའི་གཅིག་གྱུར་ཡོད་པའི་བརྟན་ལྷན་གྱི་མ་ལག་ཅིག་དང་། མི་རྣམས་ཀྱི
 ས་ཁ་བརྟེན་བྱེད་ཐུག་ངེས་པར་དུ་བཅེ་འཛིག་བྱེད་དགོས་པའི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་སྒྲུབ་ཅིག་ཏུ་གྱུབ་ཡོད་ལ། ཆོག་སྦྱར་ནི་ཁ་བརྟེན་བྱེ
 ད་པའི་རྣམ་པ་བྱེད་གྲུག་པ་དེ་ཡིན་ཅིང་སྐད་ཆའི་མ་ལག་གིས་ཆོད་འཛིན་དང་གཏན་འཁེབས་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་ཁོ
 ང་གིས་སྐད་ཆའི་མ་ལག་དེ་ནི་སྐད་ཆ་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཁ་ཕྱོགས་གཙོ་བོ་ཡིན་འདོད་པའོ། [5] སྐད་ཆ་པའི་གཞུང་ལུགས
 གྱི་ཁྲོད་དུ་སྐད་ཆ་རིག་པའི་མ་ལག་ལོགས་སུ་བྱུངས་ཏེ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་འདི་ནས་བཟུང་སྒྲིག་གཞི་རིང་ལུགས
 པའི་སྐད་ཆ་རིག་པ་གསར་གཏོད་མཛད་ཅིང་། འདི་ནི་སྐོར་ཞིའི་ཨར་གྱི་མཛད་རྟེན་ལྟ་བུར་གྱུར་གྱིན་ཡོད་ནའང་། སྐད་

ཆ་དང་ཆོག་སྒྱུར་གཉིས་ནི་སྒྱུ་འཐབ་ནས་ཡོད་པས་སོ་སོར་འབྱེད་མི་རུང་སྟེ། སྐད་ཆ་འདྲ་མཐར་དེད་ན་ཆོག་སྒྱུར་སྟེང་བ
སྟེས་བྱས་པ་ཡིན་པས་དེས་ནི་ཆོག་སྒྱུར་བརྒྱུད་ནས་ད་གཟོད་མངོན་པར་མཆོན་གྱི་ཡོད་ཅིང་། ཆོག་སྒྱུར་མེད་ཆོ་སྐད་ཆ་ཡོད་
མི་མྱོད་ལ། སྐད་ཆ་མེད་སང་ཆོ་ཆོག་སྒྱུར་ཡང་གནས་བྱུང་པ་མེན་པས། བ་ཐར་གྱིས་ “སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་ནི་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་
ཐོན་དངོས་ཡིན་ལ་ལག་ཆ་ཉྱ་བྱ་ཡང་ཡིན། དོན་དངོས་འདི་ལ་དེས་དོན་གྱི་ཚད་སྒྱུ་རིག་པའི་རོ་བོ་མངའ།” [6] ཞེས་པའི་སྐ
ད་ཆ་འདི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྟེང་རྩ་བཞག་སྟེ་བཤད་ན་འདྲ་ཆོག་སྟེ། ཚུལ་རིག་ནི་སྐད་ཆའི་བྱུང་པ་ལས་གཞན་ཆོག་སྒྱུར
གྱིས་བྱུང་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་བཅམས་ཆོས་བྱེ་བྲག་པའི་སྐད་ཆའི་ནང་གི་བྱུང་ཐོང་གི་སྒྲིག་གཞིའི་ཆ
དོན་རྩ་བཅུས་ཆོ་སྐད་ཆ་ཡིན་ལ། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་སྒྱུར་བྱང་གི་སྐད་ཆའི་ཆ་ཤིག་རྩ་བཅུས་ཆོ་དེ་ཉིད་སྒྱུར་བྱང་
གི་སྐད་ཆའི་བྱུང་ཐོན་གྱི་བཞེད་སྟངས་ཤིག་ཡིན་ལ་དེའང་སྐད་ཆ་ཡིན། འདི་ལྟར་སྐད་ཆའི་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་དང་ཆོག་སྒྱུ
ར་གྱི་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་བྱུང་བ་ཡིན། དེ་བས་སྐད་ཆ་ནི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་ཐད་གྱི་ཞིབ་འཇུག་དང་ཕྱི་མ་ནི་ཚུལ་རི
ག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཆོས་ཐད་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ཡིན་པས། ཐོག་མར་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་ཐད་ནས་སྟེང་བར་བྱ་སྟེ།

སྒྱུར་བྱང་གི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་ལ་ཐོག་མར་ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་ཁོད་གྱི་སྐད་ཆར་དེས་འཛིན་རྒྱ་ཡིན། བ
སྟེན་བཅས་སྐད་ཆའམ་བཅམས་ཆོས་སྐད་ཆ་ནི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཡིག་ཐོག་གི་སྐད་ཆ་ཡིན་ལ། རྩ་བཅུན་ང་ཆོས་བཤད་གྱིན་
པའི་ “ཚུལ་ཆོས་” (文本) ཡིན། དེ་ཉིད་ “བཅམས་ཆོས་” ཞེས་པའི་བརྗོད་དང་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་ཡོད་ན་འདྲ་དེ་
གཉིས་གྱི་གོ་དོན་ཡོངས་སུ་འདྲ་བ་ཞིག་མིན། ཚུལ་རིག་བྱ་འགྲུལ་ཡོད་ཆད་གྱི་ཐད་ཀའི་འབྲས་བུ་ནི་ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་ཡི
ན་ཞིང་བཅམས་ཆོས་དེ་ཉིད་ “ཚུལ་ཆོས་” གྱི་ཚུལ་རྩ་བཅུན་མཐའ་དང་སྟོག་མཐའ་གཉིས་ཀྱི་བར་རྩ་བཅུན་པ་ཡིན། གཞུ
ང་ལུགས་ལྟར་ན། ཚུལ་པ་པོའི་གསར་ཚུལ་གྱི་འབྲས་བུ་དེ་ཉིད་སྟོག་མཐའ་གྱི་ལྟ་སྟོག་མཐའ་རྩོལ་དང་མ་འབྲས་པའི་གནས་སྐབ
ས་སུ་ “ཚུལ་ཆོས་” ཞེས་མིང་བརྗོད་སྒྱུར་བ་དང་། སྟོག་མཐའ་གྱི་ལྟ་སྟོག་མཐའ་རྩོལ་གྱི་ཡུལ་རྩ་བཅུན་བའམ་སྟོག་པ་པོའི་མཛེས
རྟོག་གི་ཡུལ་རྩ་བཅུན་རྩ་བཅུན་ “བཅམས་ཆོས་” ཞེས་པའི་མིང་བརྗོད་སྒྱུར་བ་རེད། དེ་བས་བཅམས་ཆོས་ཁོད་གྱི་སྐད་ཆའི་སྒྲི
ག་གཞི་དེ་ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞིའདྲ་ཡིན། ང་ཆོས་ཚུལ་རིག་བྱ་འགྲུལ་གྱི་ཁོད་ནས་གཞུང་ལུགས་ལ་ཤེས་རྟོག་དང་སྐད་ཆའི་
འབྲེལ་འབྲས་ལ་བརྟེན་རྩ་བཅུན་ “ཚུལ་ཆོས་” དེ་ཉིད་ཚུལ་མཐའ་དང་སྟོག་མཐའ་བྱུང་ལྟ་གྱིས་བྱུང་པའི་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་སྒྲིག་ག
ཞི་ཞིག་རྩ་བཅུན་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བས་ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་ཡང་ཐན་ཚུན་བརྟེན་ཅིང་འབྲེལ་བའི་སྟོན་ནས་ཕྱི་ཚུལ་ན
མ་པ་གསུམ་ཙམ་རྩ་བཅུན་ཡོད་པ་སྟེ། ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་དང་བྱུང་བྱུང་གྱི་སྒྲིག་གཞི། སྟོག་འདོན་གྱི་སྒྲིག་གཞི་བཅས་འདུས
པ་ལས་ཐར་གཅོད་པར་བྱས་ཏེ་ཅུང་ཟད་དབྱེད་ན།

དོན་ཆོན་དང་པོ། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི།

“ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་ནང་དོན་དེ་སྟོག་མཐའ་གྱིས་བསྐྲགས་ཤིང་བཀའ་བའི་ཆོད། ཚུལ་ཆོས་དེ་ཡང་བཅམས་ཆོས་སུ་གྱུར་བ་
ཡིན།” [7] ཚུལ་རིག་ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་བྱུང་ཚུལ་ལ་གནའ་དེང་ཕྱི་ནང་གི་རྒྱལ་ཁབ་དག་ན་ལྟ་བུ་གསར་རྟེན་ཆོག་གས་ཤིག་བྱུང་དང
འབྱུང་གིན་ཡོད་ལ། ལྷག་པར་རྩ་བཅུན་གྱི་གནའ་པོའི་ཞི་ལ་དང་རོ་མ་རྒྱལ་ཁབ་སོགས་ཀྱིས་ཚུལ་རིག་ཚུལ་ཆོས་ལ་དབྱེ་ཞི
བ་བྱེད་སྐབས་བྱུང་རིམ་དང་གཤིས་ཀྱི་བསམ་སྟོན་དང་བརྗོད་བྱ། ཆོག་སྒྱུར་དང་དབྱངས་འགྲོས་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཆོད་དགོས
པར་བཤད་ཅིང་། འདི་དག་ནི་གཙོ་བོ་ཨར་ཡེ་ཟླ་ཏྲ་ཀྱིས་སྒྱུ་གར་ལ་བརྟོན་པའི་རྒྱ་རྒྱུ་རྩ་བཅུན་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་དབྱེ་བ་ཡིན་
འདོད། རྗེས་སོར་རིག་གསར་བསྐྱར་དར་སྐབས་ཀྱི་དངོས་ཡོད་རིང་ལུགས་དང་ཉེ་རབས་ཀྱི་རྟོག་པ་འཆར་ཡན་རིང་ལུགས་

སྐྱེས་ཀྱི་ཚུལ་རིག་ལའང་ཤུགས་རྒྱུན་ཐེབས་ཡོད་པ་ཡིན། གཞན་ཀླུ་མེད་གི་སྒྲིལ་རྒྱུ་ཚུལ་གཞུང་དག་ན་རྒྱུ་རྒྱུ་དཔྱད་ཞིབ་
 དང་གཏན་ནས་མི་མཚུངས་པའི་ཚོམ་ཚས་བྱུ་ཚུལ་སྤྲོ་བའང་མཆིས་ཏེ། ཚོམ་ཚས་དེ་ཉིད་ལ་ཕྱི་ངོས་སམ་རིམ་པ་མི་འདྲ་བ་
 སོ་སོ་ནས་བྱུ་བའི་རིམ་པའི་བྱུ་ཚུལ་སྤྲོ་བའི་ (层次论) ‘གཞུང་ལུགས་ཤིག་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནི་རྣམ་རབས་དཀྱིལ་མའི་
 ལྷ་རིག་སྤྲོ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཚོམ་ཚས་ 《དམ་པའི་གསུང་རབ》 ལ་འབྲེལ་བ་རྒྱག་པ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་ཡོད་པར་སྤྲོ་ཞིང་།
 ཁོ་ཚོས་ཚོམ་ཚས་དེ་ཉིད་བཤད་པའི་ཁྲོད་ན་མི་སྣ་ཡོད་ལ། བྱུ་བའི་བྱུང་རིམ་དང་གཏན་རྒྱུན་སྐྱེས་ཡོད་པ་ལས་གཞན་དཔེར་
 ‘མཚོན་ལྷན་པའི་ཡིད་བརྟན་གྱི་ཆ་སྐྱེས་ཡོད་པ་འདི་དག་གིས་ཁོ་ཚོའི་སེམས་ཀྱི་སྒྲོ་སྒྲུབ་ཤིང་བདེན་པའི་ལུང་བསྟན་ཏུ་བ་
 སྒྲིལ་བ་ལས་ཡིག་ཆོག་སྒྲིལ་གྱི་ཆ་འཇུག་པ་དང་དེ་ལས་སྤང་བརྟན་གྱི་མངོས་པ་རྟེན་ཅིང་། སྤང་བརྟན་གྱི་ཆ་དེ་ལས་དག་ཚོ་
 དོན་གྱི་དགོངས་པར་འཇུག་པ་བསྟན་ཡོད། འདིས་ནི་ 《དམ་པའི་གསུང་རབ》 ཀྱི་ཚོམ་ཚས་ལ་ཕྱི་ཡིག་ངོས་ཀྱི་དོན་མངའ་
 ‘བ་ལས་ནང་དགོངས་པའི་དོན་འདུས་པ་ཉིད་སོ་སོར་བྱེས་པའམ་སྤྲོ་བ་ཀྱི་ནས་བསྟན་ཅིང་མཚོན་པ་ཡིན། ཚས་ལུགས་འདུ་
 ཤེས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ཆེ་ཆེར་མངའ་བའི་འོག་ནས་རྣམ་རབས་དཀྱིལ་མའི་ཚོམ་རིག་ལ་ཤུགས་བསྟན་རང་བཞིན་དང་བསྟན་བ་
 རྫོང་རང་བཞིན། རྟོག་འཆར་རང་བཞིན་གྱི་བྱུང་ཚོས་ཆེ་ཆེར་དར་བྱུང་བ་འདི་ཉིད་ཆོས་ལུགས་ཚོམ་ཚས་ཀྱི་སྤྲོ་ཆའི་མཚོན་
 རྟེན་ཀྱི་བྱུང་ཚོས་གཅིག་གྱུར་ཏུ་ཡོད་དེ། དེ་དག་ཆང་མ་གཤམ་སྤེད་དང་རབ་རྟོག་བསྟན་བརྫོང་། ཟུར་བསྟན་སྐྱེས་ཀྱི་ཐ་
 བས་ལས་དགོངས་པའི་སྤྲོ་བ་མཚོན་པར་བྱེད་གྱི་ཡོད། འདི་ལྟ་བུའི་ཚོམ་རིག་ཚོམ་ཚས་ནི་རྒྱ་ཆ་སྤྲོ་བའི་ (要素论) ས་སྤྲོ་ག་
 འབྲེལ་མི་རྣམས་པས་རིམ་ཅན་སྤྲོ་བ་ (层次论) ‘གཞུང་ལུགས་དར་བར་བྲགས་སོ། རྣམ་རབས་དཀྱིལ་མའི་རྣམས་མཇུག་ཏུ་སྤེལ་
 ས་རྣམས། གཞུང་ལུགས་སྤྲོ་བ་དང་མངོས་རྟོག་སྤྲོ་བ་རྣམས་ལ་གཅིག་མཐུན་གྱི་ལྷ་ཚུལ་ཅིག་ཆགས་ཡོད་པ་སྟེ། དེ་ནི་གཏན་རྒྱུན་
 ‘བྱུང་བྱེད་ཞིག་གསལ་སྟན་དག་ཆོན་པ་གཅིག་བཅས་གང་རུང་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་དགོངས་དོན་རྣམས་པ་སྤྲོ་ཆོགས་ཤིག་སྟན་གྱི་ཡོད་པའི་
 ‘བཞེད་དགོངས་མཐུན་གྱི་ཡོད་ཅིང་། རིམ་པ་དང་པོ་ནི་ཆོག་ངོས་ཀྱི་དོན་དང་། དེ་ལས་སྤང་བརྟན་གྱིས་གཙུག་པའི་དོན་གྱི་
 དགོངས་པ་དང་། གཞན་ཟབ་ཅིང་རྒྱ་ཆེ་ལ་བརྫོང་དོན་གསལ་པོར་མི་ཐེག་པའི་དགོངས་དོན་སྒྲིག་གྱུར་བ་དེ་ཡིན། དཔེར་ན་
 ཏན་ཏན་གྱིས་ཁོའི་རྟོགས་པོ་ཞིག་གིས་བསྐྱར་ཡོང་བའི་ཡིག་འཕྲིན་ལས་ནན་གྱིས་གསུངས་དོན། “ཁོས་ 《ལྷའི་རྣམ་དབྱེ་
 དཔེས་》 ལ་སྤྲོ་ག་འབྲེལ་སྤྲོ་བས་བདེ་ཞིག་ལས་གོ་བ་ལེན་པ་ནི་ནོར་འཁྲུལ་ཅིག་ཏུ་འདོད་ཅིང་། དེ་ལ་ཆོག་ངོས་ཀྱི་དོན་དང་བསྟན་
 བྱུང་བྱེད་ཀྱིས་བཅེགས་སུ་མངའ་ལ། བསྟན་བྱུང་དེའི་གཅིག་གི་བརྫོང་བྱུར་ཡང་གཏན་རྒྱུན་གྱི་ཆ་དང་ཀྱུན་སྒྱུད་གྱི་ཆ་བཅས་དཔྱད་རྒྱུ་
 ‘ཡོད་པས་གོ་དོན་རིམ་པ་སྤྲོ་ཆོགས་སུ་ཡོད།” [8] ཅས་པའི་རིམ་ཅན་སྤྲོ་བའི་ལྷ་ཚུལ་འདིས་རྣམ་རབས་བཅུ་དགུ་བའི་བསྟན་
 བརྫོང་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྟན་དག་སྤྲོ་བའི་ཁྲོད་རྒྱ་རྒྱས་བཤད་བྱས་ཡོད། བསྟན་བརྫོང་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ནི་བསྟན་བརྫོང་གྱི་བྱེད་
 ཐབས་སྤྱད་དེ་སྟན་དག་པས་འཇིག་རྟེན་ལ་བཟུང་བའི་སྒྲིག་གྱུར་གྱི་ཆོར་ཤེས་དང་ཚུང་བ་ཉིད་སྤྲོ་ག་པ་པོར་སྤྲོ་ག་བར་བྱེད་པ་
 ཡིན། དེ་ལས་ཀྱང་སྟན་དག་ཚོམ་ཚས་ཁྲོད་ཀྱི་ཐ་སྤྲོད་དང་ཡིད་བརྟན། ཡིད་བརྟན་དང་བསམ་སྒྲུབ་པོར་བྱུང་བྱེད་ལ་བར་བཅི་
 མཐོང་བྱེད་པ་ཡིན། 《སྟན་ཆོག་རིག་པའི་ཤེས་བྱ་གནད་བསྟན་ཀྱི་བཤད་སྐྱུར་》 ལས། ཆོག་གི་བརྫོང་བྱུ་ཕྱི་ཡི་གདོས་བཅ་
 ས་གཟུགས། དོན་གྱི་དགོངས་པ་ནང་གི་རྣམ་ཤེས་ཉིད། ཅས་པ་དང་། བརྫོང་དོན་དངོས་སུ་བརྫོང་མིན་མཚོན་དོན་གྱི།
 དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་བརྫོང་བྱུར་བྱས་པ་ལས། བརྫོང་དོན་དངོས་དེ་དོན་གྱིས་རྟོག་བྱེད་པའི། བསྟན་བརྫོང་སྟན་ཆོག་མཐོ་
 ད་ཀྱི་ཡིད་བཞིན་ནོར་ཅེས་གོང་གསལ་ཤོ་ལ་ཀ་འདི་དག་ལས་ཀྱང་ང་ཚོས་རང་ཅག་གི་ཚོམ་རིག་གཞུང་ལུགས་སམ་བསྟན་བཅོ་
 ས་དག་ནའང་རྒྱ་ཆ་སྤྲོ་བ་ (要素论) ‘དང་རིམ་པ་སྤྲོ་བ་འདི་ཉིད་ཆེ་ཆེར་དར་ཡོད་པ་རྟོགས་བྱུ་བ་པོ།

སྒྱུར་ན་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཚུལ་ཚོས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་དེ་ཡང་ས་པ་ཅན་ཞིག་གམ་ཆོད་འཛིན་ཅི་ཡང་མེད་པ་ཅན་ཞིག་ཡིན་མོད། ཡིན་ནའང་དེ་ཉིད་སྐད་ཆ་རང་སྤྱོད་ནས་བལྟས་ཡོང་ཆེ་འགྲུལ་མེད་ཀྱི་ནུས་པ་འི་ (静态) སྒྲིག་གཞི་ཞིག་སྟེ། ཆོག་སྒྱུར་དང་སྤྱང་བརྟན། བརྟན་དོན་བཅས་ཀྱི་རིམ་པ་ལྟན་འདུས་ཀྱིས་ཡོད་པའི་སྒྲིག་གཞི་ཞིག་ཡིན། ཡིན་ནའང་བྱང་ཐུབ་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་འི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཚུལ་ཚོས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞིའི་སྒྲིག་སྒྲུབ་འབྲེལ་ཞིང་འགྱུར་འགྲོ་བས་ན། བྱང་ཐུབ་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་ལའང་རིམ་པ་གསུམ་དུ་བྱས་ནས་དབྱེ་ན་གསལ་ཐོར་ཤེས་སྟེ། བརྟན་བྱའི་ “བརྟན་དོན” ཀྱི་གྲ་སྒྲིག་ནས་ “སྤྱང་བརྟན་གྱི་” གྲ་སྒྲིག་སྤྱང་སྤྱོད་ཀྱི་ “ཆོག་སྒྱུར་” ཀྱི་ཚུལ་འབྲེལ་བར་དུ་བྱས་པའི་གོ་རིམ་ཅན་ཞིག་དང་། འདིར་ “ཆོག་སྒྱུར་” ཀྱི་ཚུལ་བྱའི་རིམ་པ་དེ་ཉིད་རིམ་པ་གསུམ་པར་བརྟན་པའང་ཚུལ་པ་ཐོའི་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་བྱ་འགྲུལ་ཉིད་ནི་རིམ་པ་གསུམ་པ་ནས་འགོ་ཚུལ་དགོས་ཞེས་པ་མིན་ལ། སྒྱུར་བྱང་གིས་བྱང་ཐུབ་ཀྱི་བརྟན་རིམ་མིལ་པོ་ནི་ཆོག་སྒྱུར་བྱ་འགྲུལ་གྱི་བརྟན་རིམ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ཚུལ་མཁན་གྱིས་ “བརྟན་དོན” ཀྱི་གྲ་སྒྲིག་དང་ “སྤྱང་བརྟན་” ཀྱི་སྒྲིག་བསྐྱངས་ཁོད་ནས་ཆང་མ་ཚུལ་ཚོས་ཀྱི་བྱར་དུ་སྒྲེལ་བའི་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་བརྟན་རིམ་གསུམ་ཡིན། དེ་བས་བརྟན་དོན་གྱི་གྲ་སྒྲིག་ཡིན་ཀྱང་ཆོག་སྤྱང་བརྟན་གྱི་བསམ་གཞིགས་ཡིན་ཀྱང་ཆོག དེ་དག་ཆང་མ་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་བྱ་འགྲུལ་དང་འབྲེལ་ནས་ཡོད་པ་ཡིན། མདོར་ན། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཐུབ་ཀྱི་བརྟན་རིམ་ནི་ཆོག་སྒྱུར་བྱ་འགྲུལ་དེ་ཉིད་གཞུགས་མེད་ནས་སྤྱང་ཡོད་དུ་བྱུང་བའི་བརྟན་རིམ་ཡིན།

གང་ལྟར་ཡང་། མའི་ཁ་མ་གཤམ་ (སྐད་ཆ་མ་བཤད) པའི་ཡར་སྔོན་ལ་བསམ་སྒྲིག་ཏོང་དགོས་པ་དང་། ཆོག་སྒྱུར་གྱི་བྱ་འགྲུལ་འདིས་ནི་ “བཤད” པའི་དོན་ནས་འགོ་ཚུལ་པར་བྱེད་པ་ཡིན་པས་ “བརྟན་དོན” ཀྱི་གྲ་སྒྲིག་དེ་ཉིད་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཐུབ་ཀྱི་རིམ་པ་དང་ཐོར་བལྟས་ཆེ་གནད་དུ་སྤང་ཡོད་པ་འདྲ་ཡང་། ལྷ་རྩ་སུའི་ནུས་པ་རིང་ལུགས་པས་འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་ཤེས་ཀྱི་ལྟ་བར་དགག་གཞག་གཏོང་ཞིང་ཁོ་ཚུལ་ཚུལ་རིག་གསར་ཚུལ་ནི་སྤྱང་བརྟན་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་མ་ཡིན་པར་སྐད་ཆའི་འབྲི་ཚུལ་ཀྱི་སྒྲིག་རིམ་དང་ལག་ཐབས་ཤིག་ཡིན་པར་བཞེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལ་བལྟས་ན། བྱི་དང་བྱིས་ཟིན་གྱི་བཅའ་སྒྲིག་གང་དུང་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་དེའི་དམིགས་ཡུལ་དང་ནང་དོན་ཉིད་ནི་སྒྲིག་རིམ་འདི་དང་ལག་ཐབས་དེ་ལས་ཐོན་པའི་དངོས་ཡོད་ལ་སྤྱང་བའི་རྒྱ་ཆ་ཙམ་ལས་མ་འདས་པས། འདི་ལྟར་ན་སྐད་ཆའི་བྱང་ཐུབ་ཀྱི་དོན་ནི་ “བརྟན་དོན” ཀྱི་གྲ་སྒྲིག་ལས་འགོ་བཅའ་སྒྲིག་པ་མ་ཡིན་པར་ “ཆོག་སྒྱུར་” ཀྱི་བྱི་ཚུལ་ནས་འགོ་བཅའ་སྒྲིག་པ་ཙམ་དུ་སྤྱང་དོ། དེ་བས་ “ཆོག་སྒྱུར་” ཀྱི་བྱི་ཚུལ་ཡོད་པས་དག་ཅོད་ “སྤྱང་བརྟན་” དང་ “བརྟན་དོན” གསར་ཚུལ་མཛད་ཡོང་བར་སྒྲུལ་བ་ཡིན་མོད། ཚུལ་མཁན་གྱི་འབྲི་ཚུལ་མཁན་ “ཆོག་སྒྱུར་” ཀྱི་བྱི་ཚུལ་དེ་ཉིད་ཕྱི་རྩལ་འཛིག་ཉེན་དང་འབྲེལ་བ་མེད་པ་ཞིག་དུ་གཏན་ནས་མི་འདོད་ལ། དེ་ནི་མི་རང་ག་བཞིག་གིས་སྐད་ཆ་བཤད་པ་དང་གཉིས་སུ་མེད་དེ། མིས་སྐད་ཆ་བཤད་པ་ནི་ “བཤད་པ” ཁོ་ནའི་ཆེད་དུ་བཤད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་ཁོ་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་པའི་བསམ་དོན་དང་ཀུན་སྒྲོང་ཞིག་ཡོད་པར་རྒྱུ་བྱས་འོག་སྐད་ཆ་འཁྲོལ་དགོས་པར་གྱུར་བ་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན། དེ་ལྟ་བུའི་སེམས་བྱང་དང་ཀུན་སྒྲོང་གྱང་ཕྱི་རྩལ་འཛིག་ཉེན་ལུ་ལ་བསྐྱེད་པའི་ངེས་ཤེས་ལས་བྱང་བའི་མྱོང་བར་རིག་ལས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་ཉོ་སྤྱོད་ཉེན་ (杜夫海纳) ས་བཤད་པའི་

“དོན་གྱི་སྒྲིང་པོ་ཉིད་ནི་སྐད་ཆ་བཤད་པའི་འདུ་ཤེས་མ་ཚུགས་ཡར་སྔོན་ནས་ཆོར་ཤེས་འདུ་བྱེད་ཀྱི་དབང་དུ་བཀུགས་ཡོད་” ཀྱི་ཅེས་པ་བཞིན། ང་ཚོས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཆོག་སྒྱུར་ལ་ཐུན་མེན་གྱི་བྱང་ཆོས་ཡོད་པར་ཤེས་ནི་གྱུང་དགོས་ཀྱི་ཡོད་

པ་ཡིན། དེ་ལྟར་སྤྱོད་མིན་གྱི་ཆ་རིམ་ལྟར་མངའ་ཡོང་ན་འང་ཆོག་སྒྱུར་བྱ་འགུལ་གྱི་ཆ་བའི་ངོ་མོ་ཉིད་འཆར་མི་རུང་པར་འདོད།
དེ་བས་བདག་གིས་ཚཱ་མཁན་གྱི་ཆོག་སྒྱུར་བྱ་འགུལ་ཉིད་ནི་ “བསྟན་དོན” ནས་འགོ་ཚཱ་པར་སྒྲུལ་གྱིན་ཡོད།

སྒྱིར་བཏང་གི་ “བསྟན་དོན” གྱི་གཞིག་ཅེས་པར་མི་ལ་ཕྱི་རོལ་བྱ་དངོས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པའི་ངེས་ཤེས་ཏེ། དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་ཁྲིད་དུ་བྱུང་བའི་ཉམས་སྦྱང་དང་སྦྱང་རྟོག་ རྟུང་བཅེ་དང་སྤྱུག་ཡུས་སྣ་ཆོགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པའི་ཉམས་སྦྱང་དང་། མི་འི་བསམ་པའི་གཏིང་རིམ་ལ་བྱུག་པའི་ཆོ་སྤྱོད་གི་སྦྱང་བ་ཞིག་ཡིན། (苏珊·郎格) གྱིས་ཀྱང་ “སྒྱུ་ཆལ་གསར་ཚཱ་ནི་ཚཱ་མཁན་གྱི་ “ནང་སེམས་ཀྱི་འཆོ་བ” ཉིད་བརྟན་ཏེ་གསུངས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པར་སྒྲུལ་པའི་ཞིག་ཡིན་ལ། སྒྱུ་ཆལ་གྱི་བརྟན་ཏེ་གསུངས་དེས་མཆོ་ན་ཡོང་བའང་སྤྱོད་མིན་ཉིག་འཛིང་འདྲེས་མའི་ “ནང་སེམས་ཀྱི་འཆོ་བ” ཡིན” ཞེས་པར་བརྟན་ན་འང་སྐད་ཆའི་བྱུང་བུ་ལ་ “བསྟན་དོན” གྱི་གཞིག་ནས་འགོ་ཚཱ་དགོས་པར་འདོད་དོ། དེ་བས་ “བསྟན་དོན” གྱི་གཞིག་གི་ཆ་བའི་སྒྱིང་པོ་འབབ་ས་ནི་མིའི་རྟུང་ས་སེམས་ཡིན་ལ། རྟུང་ས་སེམས་དང་འདྲེས་པའི་འདོད་ཡོན་དང་། སྦྱང་བ། རྟོག་འཆར། སྔ་བསམ་གསུང་དང་འདྲེས་མའི་རྣམ་པ་སྣ་ཆོགས་པའི་མིའི་སེམས་ཁམས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཤིག་ཡིན་ལ། མིའི་དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་ཁྲིད་དུ་དགའ་སྒྱུ་ཆགས་སྐད་གིས་བསྐྱེད་པའི་སྦྱང་རྟོག་གི་འབྲས་བུ་ཞིག་ཡིན་པས་ན། དེ་ཉིད་ཚཱ་མཁན་གྱིས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བར་སྒྱུ་ཆོག་བྱུང་བའི་མཛེས་དཔྱད་རང་བཞིན་གྱི་ངེས་ཤེས་ཤིག་ཆུར་སྐད་དང་། རྟུང་སྒྱུ་འཆོ་བའི་ཁྲིད་དུ་མཛེས་པར་ཞིབ་དཔྱད་དང་མཛེས་པ་སྦྱང་བར་བྱེད་པ། མཛེས་པ་ཆོར་རྟོག་བྱེད་པ། མཛེས་པ་སྒྲིག་འདོན་བྱེད་པ་བཅས་ཀྱི་སྒྲིང་བྱུང་བའོ། མདོ་མཁར་བ་ཆེ་རིང་དབང་རྒྱལ་གྱིས་བཅུམས་པའི་ 《གཞོན་ཅུ་ཟླ་མེད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་》 དང་ལྷན་སྐྱུ་བྱ་བའི་ 《རྟན་གཞོག་འགྲོས་》 ལ་མཆོན་ནས་བཤད་ན་འང་། ཚཱ་མ་པོས་ཁྱུང་དུ་སྒྲངས་པའི་ནང་སེམས་ཀྱི་འཛིག་ཉིན་ནི་གཏིང་ཟབ་ཅིང་སྤྱོད་སྒྲུལ་ཆོགས་པ། འཕྱར་བཀ་ཆོད་པའི་སྤྱོད་མོང་མ་ཡིན་པའི་རང་བཞིན་ཅན་ཞིག་ཏུ་འདུག་པས་ན་འབྲི་ཚཱ་མཛེས་པའི་བཅུམས་ཆོས་དེ་ཉིད་ཀྱང་གཞན་དང་མི་མཆུང་ས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་འདུག་གོ།

༢

“བསྟན་དོན” གྱི་གཞིག་ནས་ཡར་འཕགས་ཏེ་ཆོད་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་སྤྲེལ་སྤྱོད་པའི་སྒྲིང་ནས་ད་གཞིང་བསམ་དོན་དང་སྤྱུགས་འདུན་གྱུ་བའི་ས་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱུང་བུ་བྱེད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་དེ་ཉིད་ “སྐད་བརྟན” གྱི་སྒྲིག་ས་བསྐྱེད་ས་ཁྲིད་ཐོན་ངེས་ཤིང་། “སྐད་བརྟན” གྱི་སྒྲིག་ས་བསྐྱེད་ས་ཉིད་ནི་ “བསྟན་དོན” མཛོན་པར་མཆོན་པའི་ཆེད་དུ་བསྐྱེད་པ་ཡིན། བསྟན་དོན་ལ་ཐོག་མ་ནས་གཏན་ཆོགས་ཀྱི་ཆ་ཅི་ཡང་མེད་པར་སྐད་བརྟན་དང་འཐབ་ནས་ཡོད། རྒྱུད་ཆོག་གི་སྐད་བརྟན་ལ་བརྒྱུད་བྱའི་བསྟན་དོན་འདུས་ནས་ཡོད། དེ་ལས་ཀྱང་ཚཱ་མ་པོས་མཛོན་པར་མཆོན་ན་འདོད་པའི་ “བསྟན་དོན” གྱི་བརྒྱུད་བྱ་འདི་ལ་རྒྱུ་དཔོག་མཆོན་ཉིད་ཀྱི་ཆ་འདུས་ཡོད་པར་སྐད་ན་འང་། ཆ་བའི་སྒྲིང་པོ་ཉིད་ནི་གཏན་ཆོགས་དང་བྲལ་བའི་རྟུང་ས་སེམས་ཁོ་ན་ཉིད་ཡིན། དེ་བས་གཏན་ཆོགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་ཁོ་ནར་བརྟན་པས་སྐད་བརྟན་མཆོན་པར་མི་རིགས་སོ། འདི་ལ་ཕོ་ཐུན་ལང་ཀེར་ (苏珊·郎格) གྱིས་ཀྱང་ “རྟུང་ས་སེམས་འཆོ་བའི་ངེས་ཤེས་དེའི་རིགས་ནི་སྒྱིར་བཏང་གི་སྐད་ཆས་མཆོན་པར་མི་རུས་ཏེ། དེ་ཡང་མཆོན་སྟངས་ཀྱི་ཉམས་སྦྱང་འཕགས་རང་བཞིན་དང་སྒྲིག་ཀྱི་རང་བཞིན་མ་ཡིན་པར། འཆོ་བའི་རྟུང་ས་སེམས་ཀྱི་རྣམ་པ་དང་གཏན་ཆོགས་རྒྱུ་དཔོག་གི་སྐད་ཆ་ལ་ངོ་མོ་སྒྲིང་ནས་མི་འཕྲོད་དོ། འདི་ལྟ་བུའི་རིགས་ནི་སྐད་ཆའི་གཏན་ཆོགས་ཀྱི་རིགས་ཀྱིས་མཆོན་མི་སྤྱོད་པ་ཡིན་ནོ།” [10]ཞེས་གསུངས་ཡོད་པ་ཡིན།

ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱུང་བུ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་མཐའ་མ་ནི་ “ཆོག་སྒྱུར” གྱི་འབྲི་བའི་རིམ་པ་ཡིན། སྔར་ནས་བཤད་ཟི

ན་པ་ལྟར། མཛུགས་པ་པོའི་ཆོག་ལྷན་གྱི་བྱ་འགུལ་ནི་ “ཆོག་ལྷན་” གྱི་འབྲི་ཚུལ་ནས་གསུང་དུ་འགྲོ་ཚུལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་དེ་ནི་གོང་གསལ་ “བསྟན་དོན་” གྱི་གཞིག་ནས་ “སྤང་བརྟན་” གྲོས་བསྐྱེད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཁོད་དུ་ “ཆོག་ལྷན་” གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ཚུལ་མཁན་གྱི་ནང་བསམ་པའི་འདུ་ཤེས་ཀྱི་ངོས་སུ་རིམ་བཞིན་འཕྲིན་ལྷན་ཡོང་གི་ཡོད་ནའང་ ཏུས་རིམ་འདིའི་ནང་དུ་ཆོག་ལྷན་ནི་བྱེད་ཅུས་གཙོ་བོ་མིན་པར་བྱེད་ཅུས་པལ་དེ་ཡིན་པས་ཅུས་པ་སླ་ལྷག་གིས་ཐོན་གྱི་མེད། དཔེར་ན། བརྗོད་བྱའི་ “བསྟན་དོན་” གྱི་གཞིག་གི་ཏུས་སྐབས་ནས་བཟུང་ “ཆོག་ལྷན་” གྱི་ཆ་དེ་སྐར་ཆོག་ས་བཞིན་ ཏུ་གསལ་ལ་མི་གསལ་བའི་ངང་མངོན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། དེ་བས་བསྟན་དོན་གྱི་གཞིག་གི་ཁོད་དུ་ཐ་སྟོང་དང་ཐ་སྟོང་གྱི་ཆོག་ ས་ཀྱིས་ཚུལ་མཁན་ལ་ནང་ལེམས་ཀྱི་འགྲུ་བག་དང་ལྷན་པའི་ཆོར་ཤེས་དེ་སྤང་བརྟན་གྱི་གྲོས་བསྐྱེད་ཀྱི་སྐྱེད་ལུ་ཞིང་། རིམ་བ་ ཞིན་ཆོག་ལྷན་གྱི་ཞིང་ཁོད་ཆེ་ཆེར་བསྐྱེད་པ་དང་བསྟན་ཐུན་ཆོག་ས་སུ་གཏོང་གི་ཡོད། སྤྱུགས་གཞན་ཞིག་ནས་ཆོག་ལྷན་གྱིས་ ཚུལ་མཁན་གྱི་ནང་བསམ་པའི་འཆར་སྐྱོད་དང་འདུ་ཤེས་ཀྱི་ཆོད། རང་རྟོག་རང་བཞིན་ལ་ཕན་ཅུས་འདིང་གི་ཡོད་ཅིང་། ཡང་ ཚུལ་མཁན་ལ་ཤས་ཀྱིས་སྤང་བརྟན་གྲོས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཁོད་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་སྐྱོད་དང་འཆོལ་པའི་ཐ་སྟོང་གསུང་ཚུལ་མཛད་ ཅིང་། དེ་ལས་ཀྱང་སྟན་འཛེབས་རོ་ཉམས་དོད་པའི་ཆོག་ཁྲེང་ལགས་ཤོས་དག་རང་ཉིད་ཀྱི་སྒྲི་ཚལ་ལས་ཐོན་པར་དགའ་སྟོན་འ་ བེལ་གྱིན་ཡོད། གནས་ཚུལ་འདི་དག་ལ་གཞིགས་ནས་བསམ་སྒྲིལ་བྱུང་ནའང་ “ཆོག་ལྷན་” འབྲི་ཚུལ་གྱི་ཆ་དེ་ནི་ “བསྟན་ དོན་” གྱི་གཞིག་གི་ཏུས་རིམ་དང་ “སྤང་བརྟན་” གྲོས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཏུས་རིམ་ནང་དུ་གསལ་བའམ་བྱུང་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ ཐོང་བུལ། ཡིན་ནའང་དེ་ལྟ་བུའི་ཏུས་རིམ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་ “ཆོག་ལྷན་” གྱི་བྱ་འགུལ་ཉིད་ནི་སྤང་ལ་མ་ངེས་པའི་གཟུགས་ ས་མེད་ཀྱི་ཚུལ་གྱིས་གཙོ་བོ་པོས་གཉིས་ལས་པལ་བའི་བྱེད་ཅུས་འདོན་པ་དང་། ཉེན་འབྲེལ་རང་བཞིན་གྱི་ཚུལ་དུ་གནས་ནས་ཡོ་ ད་པ་ཞིག་ཡིན། “ཆོག་ལྷན་” འབྲི་ཚུལ་གྱི་ཏུས་རིམ་དངོས་ལ་ཕབ་ཆེ་ཆོག་ལྷན་གྱི་བྱ་འགུལ་དེ་ཉིད་ནང་བསམ་པའི་ངོས་ ལས་ཕྱི་ཡི་གེའི་གཟུགས་སུ་བཀོད་པའི་ཆོག་ལྷན་གྱི་བཀའ་མས་རིས་ཡིན་པས། རེས་དོན་རང་རྒྱ་བུལ་པའི་ “ཆོག་ལྷན་” བྱ་ འགུལ་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཆགས་པ་ཡིན། དེ་བས་བརྒྱ་བཤད་ཆོག་གི་ཆ་བ་མདོར་དྲིལ་ན་ཆོག་ལྷན་གྱི་འབྲི་ཚུལ་དེ་ཕྱིའི་ཡི་གེའི་གཟུ གས་སུ་ཤར་པའི་ཆོག་ལྷན་གྱི་བྱ་འགུལ་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་རྒྱ་ཡིན་ཞེས་པ་དེའོ།

དོན་ཚན་གསུམ་པ། ཚུལ་རིག་སྐྱད་ཆའི་སྒྲིག་མུང་གི་ཞིག་གཞི།

༡

“སྒྲིག་འདོན་” ནི་ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་སྐྱད་ཆའམ་སྒྲེལ་བྱེད་པའི་ཆོག་ལྷན་ལ་བཏུས་ནས་བསྐྱེད་པའི་ཤེས་པ་ཡིན་པས། སྒྲིག་ འདོན་གྱི་སྒྲིག་གཞི་ནི་ཚུལ་ཆོས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་དང་དོ་མཉམ་དུ་ཡོད་ལ། དེ་ལའང་ “ཆོག་ལྷན་” གྱི་སྒྲིག་འདོན་དང་། “སྤང་ བརྟན་” གྱི་རྟོག་ཡུལ། “བསྟན་དོན་” གྱི་ཆོར་རྟོག་བཅས་རིམ་པ་གསུམ་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

ཚུལ་རིག་སྒྲིག་འདོན་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་དེ་བྱེད་བྱས་སྐྱེད་ན། ཐོག་མར་ཡི་གེ་ཆོག་ལྷན་གྱི་སྒྲིག་འདོན་ཡིན། འདི་ལ་ ‘སྒྲི ག’ པའི་ཆ་ཞིག་དང་ ‘འདོན’ པའི་ཆ་ཞིག་བཅས་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཡོད། དེ་ཡང་ཡི་གེ་ཆོག་ལྷན་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ལ་མིག་ཤེ ས་སྐྱེད་དེ་མཐོང་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཏུས་སྐབས་ནི་ ‘སྒྲིག’ པའི་ཏུས་སྐབས་ པ་དང་། ‘སྒྲིག’ པའི་ཏུས་སྐབས་སུ་དག་ལས་ཆོག་ལྷན་འཁྲུལ་བའི་སྒྲི་བྱ་ཐོན་གྱི་མེད་པར་འདོད་ཅིང་ཆོག་དོན་གྱི་བས མ་གཞིགས་བརྒྱུད་དེ་མཐར་བསྟན་དོན་གྱི་སྒྲིང་བོར་བསྐྱེད་པ་ཡིན། ཡི་གེ་ཆོག་ལྷན་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ལ་མིག་ཤེས་སྐྱེད་དེ་མཐོང་ ལམ་བརྒྱུད་ནས་ཆོག་དོན་གྱི་ཆར་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་གྲོ་སྐབས་ཅི་ཡང་མི་སྤྲོད་ཅིང་། དག་ལས་ཆོག་ལྷན་འཁྲུལ་བའི་སྐྱད་སྒྲི་

‘ཅ་བསྐྱུགས་སྒྲིག་པའི་དུས་སྐབས་ནི་ ‘འདྲོན་’ པའི་དུས་སྐབས་ཡིན། ‘འདྲོན་’ པའི་དུས་སྐབས་འདི་ལ་གཙ་ཆེར་
 རག་གིས་ཚལ་བསྐྱོད་པ་ལས་བསམ་གཞིགས་དང་བསྟན་དོན་ལ་དོ་ཁུར་མཛད་ཀྱི་མེད་པ་ཡིན། དཔེར་ན་རང་ཅག་གི་དགོན་
 པ་དག་ན་བཙུན་བཞིན་པའི་ཁ་དོན་དག་སྒྱུར་གྱི་ ‘འདྲོན་ཏྲ’ ཞེས་གཙུག་པོར་ ‘འདྲོན་’ པའི་ཆ་ལ་སྒྲིག་བཞིན་པ་དེ་ཉི
 ད་ཉུང་ཡིན། དེ་བས་ཚལ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་འདི་ཉུང་ཡིན་པའི་སྒྲིག་འདྲོན་བྱུང་ལྟ་བུ་གིས་བྱུང་པའི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་མཐོ་བ་ཡིན།
 དེའང་གཙུག་པོར་བཤད་ན་ ‘སྒྲིག་པ་’ འི་གོ་རིམ་ལས་ཆོག་དོན་ལ་གོ་བ་རྙེད་ཅིང་། དེ་ཉིད་བསྟན་དོན་ལ་འཇུག་པའི་སྐྱེ་རྒྱ
 ར་དུ་འཇུགས་ཀྱིན་པའི་དུས་སྐབས་ ‘འདྲོན་’ པའི་དབྱངས་འགྲེལ་གྱིས་ནི་ ‘སྒྲིག་’ པའི་རལ་བ་སེལ་ཅིང་ཚལ་རིག་གི་ད
 བྱངས་འགྲེལ་རང་བཞིན་ (རྟེན་དབྱངས་རང་བཞིན།) ལ་སྐྱུལ་མ་དང་སྤང་བ་རྟན་གསར་བཞེངས་བྱེད་པར་ཕན་ཅུས་འདིང་
 དེས་པ་ཡིན། དེ་ཉུང་ཚལ་རིག་གི་དབྱངས་འགྲེལ་གྱི་ཆ་དེའང་གཙུག་པོར་ཆོག་སྒྱུར་ ‘སྒྲིག་འདྲོན་’ གས་འགོ་བཙུགས་པ་ཡི
 ན། དེ་བས་ཆོག་སྒྱུར་སྒྲིག་འདྲོན་གྱི་ཆ་འདི་ལས་ད་གཟོད་ཚལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་ཆགས་ཤིང་ཐུག་སྐྱེལ་ཆོགས་པའི་ཚལ་
 རིག་གི་སྤང་བ་རྟན་དང་གཤེད་། བསྟན་དོན་གྱི་ཆ་ལ་གོ་བ་འཇུག་པའི་རྒྱ་ཆུགས་སོང་བ་ཡིན་ནོ། དེས་ན་ཚལ་རིག་བསྟན་
 དོན་གྱི་གོ་བ་ ལེན་སྤངས་ལའང་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བ་དམ་པོར་ཡོད་པའི་ནམ་པ་གཉིས་སུ་ཡོད་སྟུང་། དེ་ནི་ “སྤང་བ་རྟན་
 བྱ” གྱི་རྒྱུ་ཡུལ་དང་ “བསྟན་དོན་” གྱི་ཆོར་རྒྱུ་གཉིས་ཡིན། “སྤང་བ་རྟན་” གྱི་རྒྱུ་ཡུལ་དེ་ཉིད་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་གོ་
 པའི་སྤྱིང་ནས་མཛོན་པར་འདྲོད་ཅིང་། གཙུག་ “ཆོག་དོན་” གྱི་སྒྲིག་འདྲོན་ལས་སྒྲིག་པ་པོར་བསྐྱེད་པའི་རྒྱུ་འཆར་ཡི
 ན། སྒྲིག་པ་པོར་འདི་ཉུང་ཡིན་པའི་འཆར་སྒྲིག་མེད་སོང་ཆེ་ཚལ་རིག་གི་སྤང་བ་རྟན་བསྐྱེལ་མི་ཅུས་ལ། དེ་ནི་ཚལ་རིག་ཚལ་
 ཆོས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་ “སྤང་བ་རྟན་” གྱི་རིམ་པ་འདི་ཉིད་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་སྤྱིང་ནས་སྒྲིག་པ་པོའི་སྤང་རྟོན་མཛོན་ཡོང་བ་ཞིག་ཡིན།
 དེ་ལས་ “བསྟན་དོན་” གྱི་ཆོར་རྒྱུ་ཉིད་ “སྤང་བ་རྟན་” གྱི་རྒྱུ་འཆར་ལས་བྱུང་བ་ཡིན། དེ་བས་སྒྲིག་མཐན་གྱི་བས
 མ་སྒྲིག་ཆོག་འཆར་དང་མཉམ་གྱི་ཆུ་ཆད་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་སྤྱིམས་ཡོང་ཆེད་གཟོད་འབད་མེད་རང་འབྱུང་གིས་ཚལ་ཆོས་ཀྱི
 ར་དོན་དང་བརྟེན་པ་རྙེད་པའི་ཡོང་བ་ཡིན། འདི་ནི་ “བསྟན་དོན་” གྱི་ཆོར་རྒྱུ་ཉིད་མཛོན་འབྱུང་བྱུང་བའང་ཡིན་ནོ།
 |

གོང་གསལ་གྱི་དབྱེ་ཞིབ་ཐུན་བྱུ་ལས་ང་ཆོས་ཚལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་འདྲོན་གྱི་སྒྲིག་གཞི་ནམ་པ་ལ། བྱེ་སྒྲིག་འདྲོན་གྱི་བྱ
 འཇུག་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་གཞན་ནང་མཉམ་བའི་བྱུ་འཇུག་ཅིག་ཀྱང་ཡོད་པ་ཤེས་བར་བྱ་དགོས། འདི་ལས་ད་གཟོད་ཚལ་རིག་སྒྲི
 ག་འདྲོན་བྱུ་འཇུག་གི་ཆ་བའི་རོ་སྤྱོད་ཡོང་བ་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན་ཚལ་རིག་སྒྲིག་འདྲོན་བྱུ་འཇུག་ནི་ཐུན་མོང་མ་
 ཡིན་པའི་བྱུ་འཇུག་ཞིག་སྟེ། འདིའི་ཐུན་མོང་གི་བྱུ་ཆོས་དེ་ཉིད་མཐར་གཏུགས་ན་མཛོན་དཔྱད་མཉམ་པོར་འཇུག་སྤྱིང་ནས་གོ་བ་
 སྒྲིག་པ་ཡོང་བ་དེ་རང་ཡིན་པས། ཚལ་རིག་སྒྲིག་འདྲོན་བྱུ་འཇུག་ལ་མ་གཞི་མཛོན་རྒྱུ་རིག་པའི་རོ་སྤྱོད་མངའ་ཞིང་། དེས་
 བྱེ་སྒྲིག་འདྲོན་བྱུ་འཇུག་དེ་ཉིད་མཉམ་པོར་དང་མཛོན་དཔྱད་བྱུང་ལྟ་བུ་གིས་བྱུང་པའི་བྱུ་འཇུག་ཅིག་ཡིན་པར་ར་སྤྱད་
 པས། ང་ཆོས་དེ་ཉིད་མཛོན་དཔྱད་སྒྲིག་མཉམ་པོར་བྱུ་འཇུག་ཞིག་ཏུ་བཤད་པར་བྱའོ།

ས་བཅད་གཉིས་ལ། ཚལ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱུ་ཆོས་ཀྱི་སྒྲིག་།
 སྐད་ཆ་ནི་བརྟེན་དོན་ཐེག་བྱེད་ཀྱི་བརྟེན་དང་མ་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱུག་དངས་ཤིག་དང་ཆོགས་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། འགྲོ་བ་ཀྱུན་གྱི་སྤྱི་ཆོ
 གས་སུ་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་གཏུག་བྱེད་ཆེད་ཀྱི་ལག་ཆ་གསལ་བོ་ཆེ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན། ཡིག་སྐད་སྤྱིའི་ཐུན་མོང་གི་ཆ་དོན་ནི་བརྟེན་དོན་

འཕུལ་མེད་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་དག་ཆ་ལྡན་པ་དང་གཅིག་གོ་དོན་ཀྱི་ཤིའི་ཆེ་མོ་ལྟར་མ་འདྲིས་པར་གསལ་ཁ་དོད་པའི་གསལ་ཆ་
ལྡན་པ་དང་གཉིས། ས་རྒྱལ་བའི་བརྒྱུད་དོན་བདེ་སྒྲགས་ཏུ་རྟོགས་ཤིང་དང་ཏུ་ལེན་པའི་སྤྱོད་པ་ཏུ་སྤྱོད་པའི་ཉམས་དང་ལྡན་པ་
དང་གསུམ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་ཚུམ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ལ་སྤྱིར་བཏང་གི་སྐད་ཆའི་གཞི་ཅའི་ཆ་རྒྱུན་དང་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་ལྡན་པ་
མ་ཟད། ད་དུང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་གཤམ་གྱི་བྱང་ཆོས་དག་ཀྱང་ལྡན་ནོ།

དོན་ཆུན་དང་པོ། ཚུམ་རིག་སྐད་ཆའི་ཆ་བའི་བྱང་ཆོས།

༡

ཚུམ་རིག་གིས་སྐད་ཆ་རིམ་ཏུ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པར་དབྱེད་དགོས་ཆེ། ཐོག་མར་སྐད་ཆ་ལ་བྱེད་ཅུས་ག་འདྲ་ཡོད་པ་ཤིས་ད
གོས་ཀྱི་ཡོད། ང་ཆོས་ནམ་རྒྱུན་འཆོ་བའི་ཁྲོད་ཏུ་སྐད་ཆ་བཀོལ་ནས་པན་ཚུན་ལ་གོ་བརྟེན་སྤྱོད་པ་དང་བསམ་སྤྱོད་བརྟེན་སྤྱོད་
པ་སོགས་བྱེད་ཅུས་འདི་དག་ནི་རྒྱུན་ལྡན་ཏུ་གྱུར་བའི་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཅུས་ཡིན། འདི་ལས་གཞན་ཡ་གཤམ་པོ་དེ་བྷི་ (雅各布森) ས
་གཞུང་ལུགས་སུ་གཏན་ལ་ཁུངས་པའི་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཅུས་ནམ་པ་དུག་ཏུ་དབྱེད་ཡོད་ཅིང་། ཁོས་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཅུས་ཀྱི་ཞུགས་ཞིག་ཡི
ན་རུང་བྱེད་ཅུས་ནམ་འདི་དུག་པོས་ཅུས་པ་ཐོན་གྱི་ཡོད་པར་དགོངས་ཏེ། (རྒྱུད་མཁའ་དང་ཉན་མཁའ། རྒྱུད་དོན་ཐོག་བྱེ
ད་ཀྱི་བརྟེན་ཏུ་གས། བརྟེན་ཏུ་གས་དེ་ཉིད་ཀྱིས་མཆོན་པའི་བརྟེན་འཕྲིན། པན་ཚུན་ལ་སྤྱོད་པའི་འབྲེལ་གཏུག་བྱེད་ཏུ་སྤྱོད་པ་
ཚུན་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་ཀྱིན་པའི་སྐད་ཆ་ཁོངས་དེས་ཅན། དབྱིན་རིའི་སྐད་ཆ་རིག་པ་སྤྱོད་པའི་ཁེ་ལིའི་བྷི་ཐར་ (克里斯特尔) ཀྱིས་
སྐད་ཆའི་བྱེད་ཅུས་ལ་ནམ་པ་སྤྱོད་ཅུས་ཤིག་ཡོད་པ་དང་། སྤྱིར་བཏང་གི་བསམ་སྤྱོད་བརྟེན་སྤྱོད་པའི་བྱེད་ཅུས་ལས་གཞན་
བྱེད་ཅུས་ནམ་པ་བདུན་ཏུ་དབྱེད་དེ། “དུངས་ཆོར་མཛོན་མཆོན་དང་སྤྱི་འབྲེལ། སྤྱོད་དངས་དུག་ཞུ། འདི་རྣང་ཆོ
ད་འཛིན། དོན་དངོས་འབྲི་འགོད། བསམ་གཞིག་ཡོ་ཆས། འདྲིས་ཆའི་ཞིབ་བརྟེན།” [11]ཅེས་བདུན་ཅུ་དབྱེད་དེ། ཁོ
ས་བརྟེན་པའི་བྱེད་ཅུས་ནམ་པ་འདི་དག་དང་དབྱེད་ནས་ཡོང་ཆེ་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཅུས་ཞེས་པ་དེ་འང་མདོར་དྲིལ་ན་བསམ་རེའ
མ་བསམ་འདུན་ (意指) དང་པན་ཅུས་སམ་རེའབྲས (效果) གཉིས་ཏེ་རིགས་ཆེན་པོ་འདི་གཉིས་ཀྱི་སྤྱོད་ཏུ་བསུས་ན་ཆོག་པ
ར་དགོངས་ཡོད་དེ། དབྱིན་རིའི་མཆོན་ཉིད་སྤྱོད་པའི་ཁེ་ལིའི་བྷི་ཐར་ (J. L 奥斯特) ཀྱིས་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཁྲོད་ནས་ “བསམ་
འདུན” དང་ “པན་འབྲས” གཉིས་ཀྱི་ཆ་བའི་བྱང་པར་ཐོག་མར་བཏོད་པ་དང་། ཁོའི་《རིམ་མ་སྤྱོད་ཀྱིས་དོན་སྤྱོ
ན་ཏུ་འཇུག་པ》 ཅེས་པ་ལས་གཙོ་བོར་ཆོག་སྤྱོད་སྤྱོད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་གོང་དུ་གཏད་ནས་བཏོན་ཡོད་པ་དང་། འདི
གཉིན་ནམ་བརྟེན་འཕྲིན་གྱི་ཆོག་དོན་ (语义) བརྒྱུད་སྤྱོད་བྱེད་པར་བརྟེན་ (话语) ཁོ་ནའི་བྱེད་ཅུས་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་མིན་
པར། བརྟེན་ཀྱིས་རྒྱུད་དོན་མ་ལུས་བསྟན་ཆོར་རྒྱུད་ཀྱི་ཁྲོད་དོན་ལ་པན་འབྲས་དེས་ཅན་ཞིག་འབྱུང་གིས་པ་དང་།
འདི་ལ་བདག་གིས་ཆོག་སྤྱོད་ཀྱི་པན་ཅུས་ཞེས་ན་འབྲིག་གི་སྤྱོད་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། “ས་མ་གང་རུང་ཞིག་གིས་རང་གི་ལང
ས་ཤོར་ཏུ་སོང་ཡོད་པའི་བྱིས་པས་ཕྱ་ཆོགས་བྱེད་ཀྱིན་པའི་སྐད་ལ། ཁྲོད་ཀྱིས་དེ་ལྟར་བཤུས་ཆེ་ཨ་ཁུ་སྤྱོད་ཀྱི་ཨ་མ་དེ་དམོང་སྤྱོ
བས་ཡོང་དེས་” ཞེས་གསུངས་ཆེ་སྐད་ཆ་འདིས་བརྟེན་འཕྲིན་ཤིག་བརྒྱབ་ཡོད་པ་ལས་གཞན་ཉན་བརྟེན་པན་ཅུས་ཤིག་ཐོན་ཡོ
ད་པས། བྱིས་པ་འདིའི་རྒྱུས་ཀྱི་སྤྱོད་ལམ་ཁྲོད་ཏུ་རོགས་རམ་ཆེན་པོ་ཐོབ་གིས་ཀྱང་དེས། འདིས་ནི་མི་ནམས་ཀྱིས་ཆོག་
ལ་བརྟེན་ནས་དོན་སྤྱོད་པ་དང་ཆོག་གིས་སྤྱོད་ལམ་ལ་མཐུབ་སྤྱོད་གནང་གིས་པ་མཆོན་གྱི་ཡོད། བརྟེན་མི་འདྲ་བའི་དབང་
གིས་དེ་ལས་བྱུང་བའི་ཆོག་སྤྱོད་ཀྱི་པན་ཅུས་ཡང་འདྲ་བ་མིན་ལ། འདི་ལྟ་བུའི་ཆོག་སྤྱོད་ཀྱི་པན་ཅུས་ཀྱང་སྤྱོད་ཅུས་སུ་སྤྱོད་པ་
ང་ཆོག་ཅིང་། དེས་ནི་ཆོག་སྤྱོད་སྤྱོད་མཁའ་གྱི་དམིགས་ལུལ་དང་དམ་བཅའ། བཀའ་ལུང་སོགས་བརྒྱུད་སྤྱོད་པ་ལས་ག

“བད་ཉགས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ལས་གཞན་པའི་བྱ་དངོས་སྤར་མཆོན་བྱེད་པ་དང་སྟན་ཏུ་རང་ཉིད་ཀྱང་མངོན་པར་མཆོན་གྱི་
ཡིད། སྤར་མཆོན་བྱེད་པའི་དོན་བྱ་ཉིད་ནི་གནས་མེད་ཅིག་དང་ཡང་ན་སྤར་ལ་མ་ངེས་པའི་ཁམས་ཀྱི་བད་འཕྲིན་ཅིག་ཡིན་ཏེ་
ང་། མངོན་པར་མཆོན་ཏུ་འབྱུག་པའི་དོན་བྱ་ནི་དངོས་ཡོད་ཅིག་གས་སྤར་ལ་ངེས་པའི་བད་ཉགས་རང་སྤྱིང་གི་བད་འཕྲིན་ཡི
ན། དེ་བས་སྤེལ་མའི་བད་འཕྲིན་དེའི་རིགས་ལ་ཆོག་དོན་བད་འཕྲིན་དང་། ཕྱི་མའི་བད་འཕྲིན་དེ་ཉིད་མངོས་དཔྱད་བད་འཕྲི
ན་ཏུ་དགོངས་གྱི་ཡོད་པ་ཡིན།” [12]དེ་བས་ང་ཆོས་གོང་གསལ་གྱི་སྐད་ཆའི་བྱེད་ལུས་སམ་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་བྱེད་ལུས་གཞུང་ལུག
ས་དག་ལས་ཤེས་ཡོད་བཞི། ཆོས་རིག་གི་སྐད་ཆའི་བཀོལ་སྤྱོད་ཚུགས་གྱི་བྱེད་ཆོས་གཙོ་བོ་སྤྱི་སྐད་ཆའི་མཆོན་སྟོབས་ཀྱི་པན་
ལུས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་བསྟེན་གྱི་ཡོད་པ་དེའོ། བྱེད་ལུག་གིས་བཤད་ན་སྐད་ཆའི་མཆོན་སྟོབས་ལ་སྟེན་གྱིན་པའི་མངོས་དཔྱད་ཀྱི་
པན་ལུས་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། འདི་ལ་སྒྲིབ་དཔོན་ཅན་ཏུ་གོ་མིས་ “གང་ཕྱིར་མཁས་པའི་ལས་གསུམ་ལས། འཆད་ཆོད་
ངག་ལ་མ་ངེས་པ། སྤྱིད་ཕྱིར་མི་འབྲུལ་ཆོས་པ་སྟེ། ལེགས་ངག་མཆོག་ནི་ཆོས་པར་གསུངས་།” ཞེས་པ་ལས་ཀྱང་སྤྱིར་ན་ཆོ
ས་པ་གཙོ་བོར་གཞིལ་བར་སྒྲུབ་པ་ལས་ཀྱང་ “ལེགས་ངག་མཆོག་” ནི་ཆོས་པར་གསུངས་པ་སྟེ། སྤྱི་ཚུགས་ནས་ཆོས་རིག་
སྐད་དང་བྱེད་ལུག་གིས་ཆོག་སྒྱུར་སྟེལ་སྤྱངས་ལ་དོ་གཟུབ་བསྟེན་པར་བསྟན་པར་འདོད། ན་བར་སྟན་ཞིང་ཡིད་ཏུ་འོང་བའི་ཆོག་
སྒྱུར་ནི་སྐད་ཆའི་བཙོ་སྒྲུངས་ལས་ཞུན་མར་བརྟར་ནས་ཡོད་པ་ཡིན་སྟེ། རང་ཅག་ལ་སྐད་ཆའི་སྒྱུ་རྩལ་གྱི་སྤྱིང་ནས་སྟན་ཆོགས་
སྤྱི་ཡོད་ཡོད་འདྲ་བར་སྤར་ཡང་དོན་ལ་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་ཆ་ལས་ཆོག་བྱུན་གྱི་དབང་ལུགས་ཆེ་སོང་བ་ཡིན། འདི་སྤར་ཆོག་བྱུན་གྱི་
ཁོད་ནས་ཆོས་རིག་གི་མངོས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་སྤྱིར་ལེན་བསྟེན་མ་སྟེད་སྟེ།

ཐོག་མར་དེར་རབས་ཙམ་རིག་དང་སྐུན་ཙམ་རིག་ (མེ་མོང་མའི་ལུགས་ཀྱི་ཙམ་རིག་ལ་གོ་བར་བྱ།) བར་གྱི་ཙམ་རིག་
 གྲང་ཆའི་ཉ་ཚུལ་གྱི་འགལ་ཟླ་སྟེ། སྐུན་ཙམ་རིག་གིས་ཙམ་རིག་གི་གྲང་ཆ་ཉིད་བདེ་འཕྱིན་བརྒྱད་སྟོན་གྱི་བའི་ཕྱི་ལྷན་
 ཙམ་དུ་གོ་བ་ཡིན་པས། དེས་ནི་གྲང་ཆའི་ “བསམ་འདུན” གཙུ་མོར་འཛིན་ཅིང་། གྲང་ཆ་བཞོལ་སྟུང་གྱི་བའི་དུས་རི་
 མ་གྱི་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་ཐ་སྟད་ཀྱི་བཞོལ་སྟངས་དང་ཆོག་སྒྲུབ་ཀྱི་སྟེ་བས་སྟངས་ཐོགས་ལས་བསམ་པའི་ནང་དོན་མ་ལུ
 ས་པར་བདེ་ལྷག་དང་སྟོན་པར་སྒྲུལ་བ་ཡིན། ཉ་ཚུལ་འདིའི་རིགས་ནི་གཙུ་མོ་ 《ས་སྒྲུ་ལེགས་བཤད་》 《དགོ་ལུན་ལེགས་
 ་བཤད་》 《ཕུ་ཤིང་གི་བསྟན་བཅོས་》 《རྒྱལ་བོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་》 ཐོགས་ལས་མདོན་པར་གསལ་བ་ཡིན། འ
 དི་ལས་དོན་གྱི་དགོངས་བ་ཆོག་གི་ཉམས་ལས་བཏོན་ཏེ་ཐད་ཀ་ཐད་སོར་བརྒྱད་ཅིང་། ད་ཆོས་སྐུན་ཙམ་གཞུང་དག་དུ་
 ཙམ་རིག་གི་གྲང་ཆའི་ཁྱད་ཚུལ་དེའང་གཙུ་མོ་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ཁོ་ན་ལས་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་ལ་ལ་བར་དོར་བའི་སྤང་ཚུལ་མཐོ
 ད་ལུབ་བ་ཡིན། དེར་རབས་ཙམ་རིག་གིས་ཙམ་རིག་བྱ་འགལ་གྱི་ཁྱོད་དུ་གྲང་ཆའི་བཞོལ་སྟུང་གྱི་ཆ་དེའང་གཙུ་མོ་མཛེས་ད
 པྱད་པན་འབྲས་ཀྱི་ཆ་ལ་གཞིལ་བ་ཡིན་པས། དེའི་ཁྱད་ཚུལ་གཙུ་མོ་ཐོང་མཛེས་དཔྱད་རང་བཞིན་གྱི་སྟེང་ལ་བསྟེན་ས་ལས་
 ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ལ་གཞིལ་བ་མིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན་འདི་ནི་ “ཅི་ཞིག་བཤད་པ་གཙུ་མོར་མི་འཛིན་པར་རི་ལྟར་བཤད་
 པ་” ལྟར་ལེན་བཀྱི་བའི་ཙམ་རིག་གི་ཉ་བ་ཡིན། དེ་བས་སྐུན་ཙམ་རིག་གིས་གཙུ་མོར་འཛིན་པའི་གྲང་ཆ་ནི་ཙམ་རིག་
 གི་གྲང་ཆ་མ་ཡིན་པར་མཚན་ཉིད་རིག་པའི་གྲང་ཆ་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལ་སྟོན་གི་གྲང་ཆ་ཡིན། ཙམ་རིག་གི་གྲང་ཆ་ལ་བརྟེན་

ད་ལས་གཞན་གྱི་ཆོག་མཆོག་གི་ཕྱག་སྐྱོར་ཆེ་ཆེར་ཞུགས་མི་རུང་སྟེ།

གཞན་སྐད་ཆ་ནི་ཚམ་རིག་ཚམ་རིག་ཏུ་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་རྒྱ་ཡིན་པས་སྐད་ཆ་ནི་ཚམ་རིག་གི་ཁྲོད་ཏུ་ཐོན་པའི་བྱེད་ཆོས་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་ “རྒྱན་ལྷན་མེན་པ” ར་ (反常化) རྒྱར་བ་དེ་ཡིན། ཚམ་རིག་གི་བྱ་འགྲུལ་ནི་སྐད་ཆ་ནི་རང་སྤྱོད་གི་རྒྱས་པ་མཛད་ན་མཆོན་བྱེད་པའི་བྱ་འགྲུལ་ཞིག་ཡིན་ལ། ཚམ་པ་པོའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ལྟ་བུ་དེ་ཉིད་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་བྱེད་གཤམ་ཉག་གཅིག་ཏུ་གྲུབ་ཡོད། ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ནི་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་བྱེད་གཤམ་སྟེ་མི་འགྲོ་ན་འདྲ་དེ་ཉིད་མཛད་ཏུ་མི་རུང་ངོ་། དེ་བས་ར་ཆོས་སྐད་ཆ་ནི་ཚམ་རིག་གི་བྱ་འགྲུལ་དེ་ཉིད་བྱ་འགྲུལ་ཅིག་ཏུ་སྒྲེལ་བར་བྱེད་པའམ་མཆོམས་སྒྱུར་བྱེད་པའི་རྒྱན་ཐག་ཅིག་དང་འབྲེལ་བར་དེས་ཚམ་རིག་གི་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་གསུན་ནས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཚམ་རིག་བྱ་འགྲུལ་ཁྲོད་ཀྱི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དང་བསམ་སྒྲུབ་བརྗེ་རེས་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་བསྟེན་ནས་ནས་ཡོད། དེ་ལ་བལྟས་ཆོད་ལ་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ནི་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་ཁྲོད་ཀྱི་བྱེད་ཆོས་གཙོ་བོར་སྤང་ཡང་། ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་གཞན་ད་རུང་ཆོག་དོན་གྱི་བྱེད་ཆོས་ཀྱང་མང་འདྲེ། གཅིག་ཏུ་ན་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ལ་དོན་གྱི་སྒྲོན་འགྲོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཡིན། ར་ཆོས་ཏུས་རྒྱན་ལྷན་དག་ཅིག་གསུལ་བ་ན་ཚམ་ཐུང་ཞིག་ལ་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་པན་འབྲས་ཡོད་པར་སྒྲེང་ཡོད་ཏུས་དེས་པར་ཏུ་སྟན་དག་ཆོན་པ་དེའམ་ཚམ་ཐུང་དེའི་ཚ་བའི་བརྗོད་དོན་ལ་གོ་བ་ལོན་པའི་ཆ་རྒྱན་གྱི་འོག་ནས་ད་གཞོད་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་པན་འབྲས་ལ་བསམ་སྒྲུབ་བྱུང་བ་ཡིན་གྱི་གཞན་མི་རུས། གལ་ཏེ་སྟན་དག་དེས་ནི་དོན་གྱི་ཆ་ལ་ཅི་ཡང་སྟན་གྱི་མཛད་ཆེ་དེས་པ་དོན་གྱི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་པན་འབྲས་ཀྱང་འབྱུང་གིས་པ་མིན་ལ་སྒྲོག་པ་པོ་གང་རུང་ལའང་མཛེས་པའི་ཆོར་སྤང་ཅི་ཡང་སྒྱུན་མི་རུས་སོ། གཞན་ཡང་ན་བར་སྟན་ཞིང་འཛེབས་པའི་ཆོག་སྒྱུར་སྒྲེལ་ནས་ཡོད་པར་དབང་ཤེས་ཀྱི་མཛེས་ཆོར་སྤྱོད་བར་བྱེད་གིས་མོད། འདི་འདྲའི་རིགས་ནི་དབང་ཤེས་ཆོག་རྒྱུང་བའི་ཐྱོད་བར་བྱ་ཡི་དེས་དོན་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆོར་བ་སྤྱོད་མི་རུས། དེས་དོན་གྱི་མཛེས་དཔྱད་ནི་བསམ་པའི་གཏིང་ངམ་མེས་ཀྱི་དོས་ལས་ཏུངས་ཆོར་འདྲེ་ཤེས་ལ་བསྟན་ནས་ཐྱོད་བར་བྱེད་པ་ཡིན། དེ་བས་དོན་མཛད་ཀྱི་ཆོག་སྒྱུར་སྒྲེལ་བ་ནི་སྐད་ཆ་འདྲ་མིན། སྐད་ཆ་ལ་དོན་གྱི་དགོངས་པ་འམ་དམིགས་པ་ཡོད་པས་སོ། གཞན་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ནི་ཁྲོད་ནས་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ཆོག་དོན་གྱི་སྤྱོད་ནས་ཐུར་མཛོན་པ་ཡིན། ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་ཁྲོད་ཀྱི་སྐད་ཆར་དང་ལེན་མཛོན་པ་པོའི་བྱེད་རྒྱས་ཀྱི་བྱེད་ཆོས་ནི་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་ཐད་ཀར་དང་ལེན་བྱེད་པ་དང་གཤམ་སྒྲེལ་གྱི་ཚུལ་གྱིས་དང་ལེན་མཛོན་པའི་བྱུང་འདུས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན་པས། ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ནི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ཆོག་དོན་གྱི་སྤྱོད་ནས་མཛོན་ཡོད་བཞོ།

ན

ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ནི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དེ་ཆོག་དོན་གྱི་སྤྱོད་ནས་ཐུར་མཛོན་ཡོད་བཞོད་ཏུ་བཤད་པ་ནང་བཞིན་ཏེ། དེ་ལ་ར་ཆོས་རིག་གི་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་ཚམ་ཆོས་གྲུབ་སྟངས་ཀྱི་ཆ་ནས་རགས་མོར་བྱི་ནང་རིམ་པ་གསུམ་ཏུ་དབྱེ་ནས་བྱེད་གཤམ་གིས་དཔྱད་པ་བྱུང་ན་ཆོག་པར་སྟེ། ཐོག་མར་ “ཆོག་སྒྱུར་གྱི་རིམ་པ” ནས་ “སྤང་བརྟན་གྱི་རིམ་པ” ཏུ་འཕྲོས་པའི་ཏུས་སྐབས་ནི་ཆོག་དོན་གྱི་གོ་རིམ་ཡིན་དང་། སྐད་ཆ་ནི་བསམ་འདུན་ (意指) ཀྱི་བྱེད་རྒྱས་སྤྱད་དེ་སྤང་བརྟན་ཞིབ་འབྲི་བྱས་ཆོག་ལ། ཆོག་དོན་གྱི་གོ་རིམ་འདིར་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་པན་འབྲས་ཀྱང་འབྱུང་གིས་པ་ཡིན། སྤང་བརྟན་ནི་སྤྱོད་གསུམ་གང་རུང་ཡོད་ཆོག་ལ་དེས་ནི་ར་ཆོས་མཐོང་ཐོས་ཐུང་གསུམ་གྱི་དབང་ཤེས་སོ་སོར་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆོར་མགྱུས་སྤྱོད་རྒྱས་པ་སྟེ། 《ཐེ་བཙུན་མི་ལའི་གསུངས་མགུར་》 ལས། “བྲག་དམར་མཆོང་ལུང་བྱུང་གི་རྗེས། སྤང་ན་སྟོ་སྒྲིན་ཁོར་མ་ཁོར། འོག་ན་གཙང་ཆབ་གྱུ་མ་གྱུ། བར་ན་རྒྱུད་པོ་ལང་མ་ལང་། ཆེ་ཤིང་སྤང་ཆོགས་བན་མ་བུན། རྒྱུན་ཤིང་གར་སྟབས་ཤིགས་སེ་ཤིགས། ཐུང་

བ་སྒྲུ་ལེན་ཁོ་རོ། མེ་ཏྲིག་དྲི་དང་ཆེ་ལི་ལྷ། བྱ་ནམས་སྐད་སྟན་ཀྱང་ཅུ་ཅུ།” ཞེས་པ་སྟེ། བ་སྐྱེད་སྒྲིག་སྒྱུར་གྱི་ཆ་འདི་ལས་ཡི
 ད་དུ་འོང་བའི་མཛེས་སྡེ་དང་ས་ཤིག་ཞིབ་འབྲི་བྱས་ཤིང་མཛེས་ཚལ་གྱི་ཕན་ལུས་ཞིག་གསར་དུ་བསྐྱེད་ཡོད་པ་ཡིན། ང་ཚོས་གོང་
 གསལ་གྱི་ཆོག་ཀྱང་དེ་དག་རེ་རེ་བཞིན་སྟོན་ཅིང་བཀའ་ཡོང་ཆེ་བ་སྐྱེད་དང་ཆོག་དོན་གྱི་གོ་བ་བརྒྱད་ནས་ང་ཚོར་རང་ཉིད་ཀྱི་
 བསམ་ཡན་ལ་མི་ཤོང་བའི་ཆོར་མཁུ་སྐྱ་ཆོག་ས་ཤིག་སྟེ་ལ་ལུས་ཤིང་། སྟོན་པ་པོའི་སྐད་དོར་སྒྲུ་དང་དྲི། རོ་དང་རེག་བྱ་ལ་སོག
 ས་དབང་ཤེས་སོ་སོའི་ཡུལ་དུ་རུང་བའི་མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཆོར་མཁུ་སྐྱ་ཆོག་ས་ལ་དྲུག་ལ་ལུས་པ་ཡིན་པས། ཆོག་དོན་གྱི་སྒྲིག་ག
 ཞི་འདིས་མི་ཞིག་གསལ། མིའི་འབྲེལ་བ་ཞིག་ འཆོ་བའི་ངོས་ཤིག་ འཆོ་གནས་གྱི་གནད་དོན་ཞིག་ མི་ཆོའི་ཐུང་བ་ཞིག་ བྱི་ར
 ལ་གྱི་ཡུལ་སྡེ་དང་ས་ཤིག་ བྱ་དངོས་གྱི་གནས་སྐྱེད་ས་སོགས་བྱི་ནང་གི་སྐད་བརྒྱན་གང་རུང་ཞིག་གསར་བཞེངས་བྱེད་པ་ཡིན་ཞི
 ང་། དེ་ནི་སྟོན་པ་པོའི་སྟོང་འཆར་སྟོང་དང་རྟོག་འབྱུང་འཛོལ་ལུས་ལ་བརྟེན་ནས་ཐུང་དགོས་པའི་སྐྱེ་ཚལ་གྱི་འཛིག་རྟེན་ཞིག་
 ཡིན། འདི་ནི་ཙོམ་རིག་སྐད་ཆའི་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་ཆ་ལས་སྐད་བརྒྱན་གྱི་རིམ་པར་སྟོན་པའི་ཆོག་དོན་གྱི་གོ་རིམ་ཡིན་ལ། དེ་མཚུ
 ངས་སུ་ “སྐད་བརྒྱན་གྱི་རིམ་པ” ནས་ “བརྒྱན་དོན་གྱི་རིམ་པ” ར་འཕྲོས་པའི་མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཕན་ལུས་ཀྱང་ཆོག་དོ
 བ་གྱི་ཆ་ལས་མངོན་པར་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན། 《ཆངས་དབྱངས་རྒྱ་མཚོའི་མཁུར་སྒྲུ》 ལས། “ཤར་བྱོགས་རི་བོ་ཆེ་ནས།
 དཀར་གསལ་ལྷ་བ་ཤར་བྱུང་། མ་སྟེས་ཨ་མའི་ཞལ་རས། ཡིད་ལ་འཁོར་འཁོར་བྱས་བྱུང་།” ལྟ་བུ་ལ་མཚོན་ནའང་ཆོག་དོ
 བ་གྱི་ཆ་ལས་བརྒྱས་ཆོད་ལ་ཤར་བྱོགས་གྱི་རི་བོ་ཆེ་ནས་དཀར་ཞིང་གསལ་བའི་ལྷ་བ་ཞིག་ཤར་བྱུང་བའི་ངང་ཚུལ་འདིས་ནི་ཙོ
 མ་པ་པོས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཨ་མ་དྲན་སྲོང་བའི་ཐོལ་བྱུང་གི་འཆར་སྐད་ཞིག་གསལ་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་བའི་ཆོར་སྐད་དེ་ཉིད་ཆོག་སྒྱུར་
 གྱི་ཚུལ་དུ་བཏབ་པ་དང་། བརྗོད་བྱའི་བརྒྱན་དོན་ཉིད་ནི་གཏན་ཆོག་གྱི་རང་བཞིན་ལས་མཚུ་བ་མོ་ཤར་ནས་འདི་ཞེས་ཐད་
 སར་སྟོན་རྒྱ་མེད་པར་སྟོན་པ་པོ་ཡོང་བྱུང་བས་གྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཀུན་རྟོག་གི་སྟོང་དང་བསམ་པའི་གོ་རྟོག་སོགས་གང་ལ་གང་འཆ
 མ་གྱིས་ཐུང་བར་བྱེད་ལུས་པའི་མཛེས་པའི་ཕན་ལུས་འདི་ཉིད་རི་མོའི་ཚུལ་དུ་ཆོག་ཀྱང་གཅིག་གི་ནང་དུ་བརྒྱད་ནས་ཡོད་པས
 ། རི་སྐད་དུ། “ཆོག་ལས་འདས་པའི་དོན་ལ་སོམས། སྟོ་ལས་འདས་པའི་ཡུལ་ལ་སྟོས།” ཞེས་པའང་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ལས
 ‘མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཆ་མངོན་པར་ཡོད་པ་བརྒྱན་པ་ཡིན་འདོད་ཅིང་། དེ་ལས་ཀྱང་ཙོམ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཆོས་ནི་མཛེས་དཔྱད
 ‘དཀྱིལ་སྟིང་དུ་བཟུང་བའི་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་སྟེ། མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཆ་དང་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་གཅིག་གྱུར་ཏུ་ཡོད་པ་ཙོམ་རིག་སྐད་ཆ
 འི་རྩ་བའི་བྱང་ཆོས་ཀྱང་ཡིན་འདོད། འདིར་གཅིག་གྱུར་རང་བཞིན་ཅས་པའི་གོ་དོན་ནི། མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་འབྱུང་
 བར་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་སྟོན་འབྲེལ་དགོས་པ་དང་། ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ལས་དག་ཐོད་མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཆ་མངོན་པར་མཚོན་ཡོང་བ་
 འདི་ཉིད་ཡིན། ཅིའི་བྱིར་འདིར་མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཆ་དང་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ཞེས་རྩ་བའི་བྱང་ཆོས་ཤིག་འཆོལ་དགོས་སྲོང་བ་ཡིན་
 ཟེར་ན། འདི་ལ་བསམ་པའི་དགོངས་དོན་ཐད་ཀར་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་ཡོད་པ་དང་། དེས་ནི་ཙོམ་རིག་སྐད་
 ཆ་དང་ཙོམ་རིག་སྐད་ཆ་མ་ཡིན་པ་གང་རུང་ལ་སྟུན་མོང་གི་སྐད་ཆའི་ “ནང་སྟིང་” ཞིག་བསྐྱེད་ཡོད་པས་ཡིན། དཔྱིན་རི
 འི་སྐད་ཆ་རིག་པ་སྒྲུ་བ་ཆ་པི་མན (R. Chapman) གྱིས་བཤད་པ་ནང་བཞིན་ཏེ། “ཙོམ་རིག་ཙོམ་ལུས་ཀྱི་འབྱུང་ཁོངས་ནི་སྐད
 ‘ཆའི་སྟིང་བོ་ཡིན་ཅིང་། ཙོམ་རིག་གི་རང་བཞིན་མངའ་བའི་བྱང་ཆོས་ཆང་མའང་ ‘སྐད་ཆའི་སྟིང་བོ’ ལས་བྱུང་བ་ཡིན།
 ཙོམ་རིག་གི་བྱུང་མཐའ་རི་འབྲེལ་བོ་བྱུང་ཡང་དེས་ནི་ ‘སྐད་ཆའི་སྟིང་བོ’ སྟོང་མཐའ་དག་གི་བསམ་སྟོང་བརྗོད་པའི་ལག
 ཏྲར་སྟགས་བྱེད་མི་ལུས་” [13] ཞེས་པ་ནང་བཞིན། སྟིར་ན་དག་ཐོག་ཙོམ་རིག་དང་ཡིག་ཐོག་ཙོམ་རིག་ མཁུར་སྒྲུ་དང་ལ་ག
 ཞས། བསྐྱེད་བྱ་དང་གཏམ་རྒྱུད་སོགས་ ‘སྐད་ཆའི་སྟིང་བོ’ རུ་མ་འདུས་པ་མེད་པས། ཙོམ་རིག་སྐད་ཆ་དང་ཉིན་རྒྱུན་

འཆོ་བའི་སྐད་ཀྱི་ལ་བཏོན་དག་སྒྱུར་གྱི་སྐད་ཆ་སྐད་སྒྲིག་ལ་འདྲ་སྟེ་ཡོད་པ་ཡིན། བེ་ཁི་ལི་ས་ (韦勒克) ཚཱ་རིག་གི་སྐད་ཆ་དང་
 འཆོ་བའི་སྐད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་སྐད་ཆ་སྐད་སྒྲིག་བཀོལ་སྤྲངས་ལས་སོ་སོའི་བྱུང་པར་གསལ་རྩིས་དུ་འདོན་རྒྱུ་ནི་ཉ་ཅང་ཁག་པོ་
 ར་གསུངས་ཤིང་། ཁོས་ “ང་ཆོས་ངེས་པར་དུ་ཤེས་ཏོག་བྱུང་དགོས་རྒྱུ་ཞིག་ནི། རྒྱ་ཆལ་དང་རྒྱ་ཆལ་མ་ཡིན་པའམ་ཚཱ་རིག་
 ‘དང་ཚཱ་རིག་མིན་པའི་སྐད་ཆའི་བཀོལ་སྤྲངས་ཁོང་གི་བྱུང་པར་གཙོ་བོ་ནི་འཁོར་སྐྱོད་རང་བཞིན་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་སྟོས་
 མེད་ཀྱི་དབྱེ་མཆོམས་ཤིག་རྟེན་པ་ཡིན།” [14]ཞེས་པ་འདི་ལ་དབྱེད་ནས་སྐད་ཆ་བཤད་པའི་དགོས་དབང་ངམ་དམིགས་
 ལུལ་མི་གཅིག་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་དེའི་མཚོན་སྟོབས་སམ་བྱེད་རྒྱས་ཀྱང་མི་འདྲ་བར་ཡོད་དེ། འདི་ལ་ར་མིན་ཟེ་རིས་ (日尔蒙斯基)
 “གལ་ཏེ་ང་ཆོས་སྐད་ཆའི་ནམ་པ་དེ་ཉིད་བྱ་འགུལ་ཞིག་དུ་བསམ་ནས་དེའི་སྒྲིག་གཞིར་རྟོག་ཞིབ་བཞུགས་ཆེ་སྐད་ཆ་ལ་དམིགས་
 ས་ལུལ་སྒྲ་ཆོགས་སུ་ཡོད་ཅིང་། དམིགས་ལུལ་དེ་དག་གིས་ཆ་བའི་ཐ་སྟངས་ཀྱི་སྒྲིག་སྤྲངས་དང་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་སྒྲིག་སྤྲངས་ལ་ཆོད་
 འཛིན་ངེས་ཅན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པར་” གསུངས་ཤིང་། [15]དེ་བཞིན་ཆོད་རིག་གི་བྱ་འགུལ་ནི་འཛིན་རྟེན་ལ་ངེས་ཤེས་བསྐྱེད་
 པ་ཤེས་ཏོག་དམིགས་ལུལ་དུ་བྱས་ཡོད་པས། ཆོད་རིག་གི་སྐད་ཆས་ངེས་པར་དུ་དོན་དངོས་རང་བཞིན་བརྗོད་པའི་བྱུང་ཆོས་
 འབྱར་དུ་བཏོད་ཅིང་། བསམ་འདུན་ཐད་ཀར་བརྗོད་པའི་བྱེད་རྒྱས་ལ་བཙེ་མཐོང་བྱེད་པ་ཡིན། དུས་རྒྱུན་འཆོ་བས་ནི་བེད་
 སྐྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ནང་དོན་ནམ་པ་སྒྲ་ཆོགས་སུ་ཡོད་པ་དམིགས་ལུལ་དུ་བཞུགས་ཤིང་། དུས་རྒྱུན་འཆོ་བའི་སྐད་ཆས་བཀོལ་སྤྲངས་
 དུ་གྱི་པན་རྒྱས་དེ་ཉིད་བྱུང་ཆོས་སུ་བཏོད་ནས་འབྱར་དུ་བཏོད་པ་ཡིན། ཚཱ་རིག་གི་བྱ་འགུལ་གྱིས་མཛེས་དཔྱད་བརྗོད་པའི་སྐད་
 མིགས་ལུལ་དུ་བྱས་ཡོད་པས། ཚཱ་རིག་སྐད་ཆས་ངེས་པར་དུ་སྐད་ཆའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་པན་རྒྱས་འབྱར་ཐོག་ཡོང་བར་སྒྲུལ་
 བ་ཡིན། དེ་བས་སྐད་ཆའི་དམིགས་ལུལ་ལམ་བུ་བཞུགས་མི་འདྲ་བའི་དབང་གིས་དེ་ལ་ཐོན་པའི་སྐད་ཆའི་བྱེད་རྒྱས་དང་བྱུང་
 ཆོས་ཀྱང་འདྲ་བ་ཡིན།

དེ་ལྟར་ཡིན་ཡང་རྒྱུན་སྒྱུར་གཅིག་གི་སྟེང་ལ་བརྒྱན་འདྲའི་ ‘སྐད་ཆའི་སྟེང་པོ’ ར་འབྲལ་རྒྱས་ཡིན།

ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱུང་ཆོས་གཙོ་བོར་འཛིན་ཅིང་དེ་འབྲལ་གྱིས་ཆོག་དོན་གྱི་བྱུང་ཆོས་སྤྱར་ལེན་བཞུགས་
 ཡིན་པས། ང་ཆོས་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱུང་ཆོས་དང་ཆོག་དོན་གྱི་བྱུང་ཆོས་གཅིག་བསྐྱས་ཀྱིས་བསམ་སྒྲུབ་གཏོ་
 ང་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པར་བསམ་སྟེ། སུའུ་ལེན་གྱི་གཞུང་ལུགས་སྤྱོད་པ་ཉི་ལ་སུའུ་ཆེན་ཁེ (赫拉普琴科) ཡིས་ཀྱང་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆ་
 འི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དང་ཆོག་དོན་ཆར་པན་རྒྱུན་གཅིག་ལ་གཅིག་རྟེན་གྱི་འབྲལ་བ་ཡོད་པའི་པན་ཡོན་གྱི་སྐད་ཆ་བཤད་རྒྱུ་
 ར་ “ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་ཁོང་ནས་ཆོག་དོན་གྱི་བྱེད་རྒྱས་མངོན་པར་མཚོན་དགོས་པ་མ་ཟད། མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱེད་རྒྱས་ཀྱང་
 མངོན་པར་མཚོན་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ” གཞན་དུང་ “ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱེད་རྒྱས་ནི་བཙན་གྱིས་ཁ་སྐྱོང་
 བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་དེ་ཉིད་ཆོག་དོན་གྱི་སྟེང་ལས་མངོན་པར་མཚོན་ཡོང་བ་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་དང་གསལ་རྩིས་ཀྱི་ཁོང་གི་ཁོང་དུ་བྱེད་
 རྒྱས་ཀྱི་ཆ་འདིར་རྒྱས་པ་གལ་ཆེན་ཐོན་གྱི་ཡོད། ” [16]དེ་བས་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་ཆ་བའི་བྱུང་ཆོས་ལ་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་དང་
 ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་གཉིས་ལས་གང་ཡང་ཡལ་བར་འདྲོར་མི་རུང་ཞིང་རྩོམ་གཅིག་དུ་ཡང་སྒྱུར་མི་རིགས་ཏེ། དེ་གཉིས་ཀ་གཅིག་
 ལ་གཅིག་བརྟན་ཡིན་པའི་རྟེན་འབྲལ་གྱི་རང་བཞིན་ལས་དེ་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་སྟོས་འཛིན་གི་བར་མཆོམས་ཤིག་བྱས་ཡོད་པ་ཡི
 ན། འདི་ལྟར་གྲོ་བསྐྱངས་ཡོངས་ཆེ་དག་ཐོད་ཚཱ་རིག་སྐད་ཆའི་ཆ་བའི་བྱུང་ཆོས་ལ་གྲོ་བ་ཐུན་ཅམ་ཆགས་སྤིང་པ་ཡིན་འདོད་

དེ་བས་ཚུལ་རིག་རྒྱན་ཆའི་མཛེས་དབྱེད་ཀྱི་ཆ་དང་ཆོག་དོན་ཀྱི་ཆ་གཉིས་མཉམ་འདྲེས་ཀྱིས་བསམ་སྒྲོ་བ་དང་ཡོང་ཆེ། གྱི་
ར་བ་དང་གི་ཚུལ་རིག་རྒྱན་ཆའི་མཛེས་དབྱེད་ཀྱི་ནང་དོན་སྣམ་པ་གཉིས་སྒྲ་འདུས་ཡོང་སྟེ། གཅིག་ནི་རྒྱན་ཆའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་ལྷག་
ས་སྐྱེན་ལས་ཐད་ཀར་ཐེབས་པའི་དྲང་བརྒྱད་ཀྱི་རྒྱན་ཆ་(དྲང་དོན་, དང་། ཅིག་ཤོས་ནི་རྒྱན་ཆའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་ལྷག་ས་སྐྱེན་ལས་
བརྒྱར་ནས་རྩས་གཏོགས་མཛད་པའི་འབྲུག་བརྒྱད་ཀྱི་རྒྱན་ཆ་(ངས་དོན་, ལ། ལུན་སྒྲུལ་ཆོག་པའི་ཚུལ་རིག་རྒྱན་ཆའི་བྱུང་
ཆོས་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བཞི་དག་ཆེ་ངས་པར་དུ་གནད་འདི་གཉིས་དམ་པོར་འདོན་དགས་ཀྱི་ཡོང།

9

སྐད་ཆེ་ཆེར་བསྐྱེད་པ་ནི་ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱི་ཆ་ལྟར་ལེན་བསྐྱེད་པ་མཚོན་པ་ཡིན་པ་འདྲོད། དེ་ཡང་ 《མེ་ལང་མ་》 འི་
'ལྷགས་དེ་ཉིད་སྟན་པ་གི་ཚ་བའི་གཞུང་ཞིག་ཏུ་ངེས་འཛིན་པ་ལས་ཆོག་རྒྱན་རིག་པ་འཕམ་པོད་ཀྱི་ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་ཐད་ཀྱི་
གཞུང་ལྷགས་ཤིག་ཏུ་ངེས་བཟུང་ན་ལེགས་སྟུན། འདི་ནི་དང་ཆོད་ཚམ་རིག་ལ་རྒྱས་ཀྱི་གར་སྟེགས་སྟེང་ན་ཆེས་ངོམས་རིན་ཡོད་
ཅིང་འཕེལ་རྒྱས་སྲུ་སྤང་ཡོད་པའི་གནད་ཀྱང་ཡིན་ནོ།

༩

ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱི་ཆ་ལ་གཞུང་ལྷགས་ཀྱི་སྟེང་ནས་དབྱེད་ན་གནད་དོན་གཉིས་མཐོང་ཐུབ་པ་སྟེ། ཚམ་རི
ག་སྐད་ཆ་ལ་དྲང་དོན་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་རི་ལྟར་བྱུང་བ་འཕམ་དེའི་དམིགས་ལྷུ་ལ་ཅི་ཡིན་པའི་གནད་དོན་རིགས་འདི་གཉིས་ཡིན་པ་འདྲོ
ད། དེ་བས་གོང་ནས་བཤད་ཟིན་པ་ལྟར་ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱིས་ནི་དོན་བྱ་གཅིག་མཚོན་པ་དང་ལྟན་ཏུ་སྐད་
ཆ་རང་ཉིད་དམིགས་ལྷུ་ལ་བྱེད་པ་སྟེ། སྐད་ཆ་རང་སྟེང་གི་མཛེས་པ་ར་བརྟེན་ནས་སྟོན་པ་པོ་ཚུར་འགྲུགས་པར་དོ་ཁྱར་བསྐྱེ
བ་ཡིན། དེས་ན་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱི་ཆ་འདི་ལྟ་བུ་བྱེད་ཐབས་ག་འདྲ་ལ་བརྟེན་ནས་མངོན་ཏུ་འགྱུར་དགོས་ཟེར་ན། སྐད་
ཆ་རང་སྟེང་གི་མཚོན་སྟོབས་ལས་ན་བར་སྟན་ཞིང་ཡིད་དབང་འཕྲོག་པ། ཁྱད་མཚར་ལྡན་ཞིང་གཞན་དང་མི་མཐུན་པའི་བྱ
ད་ཆས་ལྡན་དགོས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་གོང་ནས་བཤད་པའི་ “ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཅུས་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་ ‘ཆོག’ གི་ཆ་
དེ་འགྱུར་ཏུ་ཐོན་པར་བྱེད་པ” ཞེས་བ་བཞེན་ཆོག་གི་ཆ་འདི་ལས་ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་ལ་བསྟེན་དགོས་ཆེ་ཆེས་མེད
'ཏུ་མི་རུང་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ “ཕལ་སྐད” ཡིན་པ་འདྲོད། འདིར་ཕལ་སྐད་ཅེས་ནི་ཡུལ་གྱ་སོ་སོའི་ཡུལ་སྐད་དང་ལྷང་སྐད་ལ
'གོ་བ་མིན་པར། ཐུབ་བསྟན་རིག་གནས་ཁྲོད་ཀྱི་བསྟན་བཅས་ཀྱི་སྐད་ཆ་འཕམ་ཆོས་སྐད་ (འདིར་དམ་པའི་ཆོས་ལ་གོ།) ལ་གོ་བ
ར་བྱའོ། ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ཕལ་སྐད་ཅན་ཏུ་བྱས་པ་ནི་ཐུབ་བསྟན་རིག་གནས་ཁྲོད་ཀྱི་ཆོས་སྐད་ལས་རྒྱུང་ཏུ་བཞེད་པའི་པོད་
མིའི་སེམས་ཁམས་དང་ཆགས་སྤང་མངོན་པར་མཚོན་ཐུབ་པའི་སྐད་ཆའི་མཚོན་སྟོབས་ཤིག་ཡིན་ལ། འདི་ནི་རང་ཅག་གི་ཚ
མ་རིག་འཕེལ་རྒྱས་སྲུ་སྤྱོད་པའི་འགག་སྒོ་སྟ་བུ་ཡང་ཡིན་པ་འདྲོད། ཅི་ཁོ་མི་ཟེ་ཅི་ཡིས་ “བདག་གི་བསམ་པར། གང་ན་སྟ
ང་བརྟན་གྱི་ཆ་ཞིག་ཡོད་ཆོ། དེ་ན་ཕལ་སྐད་ཡོད་པ་ཡིན།” ཞེས་པ་བཞེན་ཚམ་རིག་སྐད་ཆའི་དྲང་དོན་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ཕལ་སྐ
ད་ཅན་ཏུ་བྱུང་དོན་ཡང་ཐོག་མར་སྐད་གདངས་ཀྱི་ཆ་ནས་བལྟས་ཡོང་ཆོ། ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་སྐྱ་གདངས་ན་བར་སྟན་ཞིང་
འཛེབས་པ་དང་སྟེབས་སྒྱུར་སྟན་སྟུམ་ཆོགས་པའི་བྱད་ཆོས་མང་འདྲ་གོས་ཀྱི་ཡོད། ལྷག་པར་ཏུ་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆ་ལ་དེ་ལྟ་བུ
འི་བྱད་ཆོས་ཡོད་པ་སྟེ། ཆོག་བྱིམ་དང་ཆོག་བར་རིང་བྱང་། སྐྱ་གདངས་དྲག་ཞན་སྟགས་ལ་དོ་སྣང་བསྐྱེས་ཏེ་སྐད་གདངས་ལ
ས་དབྱངས་ཉམས་ཀྱི་མཛེས་པ་སྟུན་པར་སྐྱལ་བ་ཡིན་པས་འདི་ནི་དགོངས་དོན་གཙོ་བོར་བསྐྱེད་པའི་ཏུས་རྒྱན་འཛོལ་བའི་སྐད་ཆ་
དང་གཏན་ནས་འདྲ་བ་མིན། འདི་ནི་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ཕལ་སྐད་ཅན་ལ་འདྲང་བའི་སྐད་གདངས་ཀྱི་བྱད་པར་ཡིན།

ཐ་མར་ཆོག་དོན་གྱི་ངོས་ནས་བལྟས་ཆོ། ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་ལ་ངེས་པར་ཏུ་སྐད་ཁོངས་བྱད་པར་ཅན་ཞིག་ལས་ཆོག་གོང་འོ
ག་གཉིས་པན་ཚུན་འབྲེལ་ཏེ་གོ་བ་ལེན་དགོས་པར་སྐྱལ་གྱི་ཡོད། དེ་བས་ཚམ་རིག་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་སྐད་ཁོངས་ངེས་ཅན་ལས་
ལྷགས་སྲུ་དགར་ཏེ་ཞིབ་འཇུག་དང་མཐའ་དཔྱད་བསྐྱེད་པ་ནི་གོ་བ་ལས་ཏུ་བྱིན་པར་འདྲོད་ཅིང་། རྒྱན་ལྡན་ཐ་སྟངས་ཀྱི་གོ་དོན་
ལ་སྐད་ཆའི་འཁོར་རྒྱུགས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་བྱེད་ཅུས་འགྱུར་བ་དང་དོན་གཞན་ཏུ་འགྱུར་བ་སྟགས་དང་ལེན་བྱེད་ཅིང་ཐུན་མིན་གྱི་
མཚོན་སྟོབས་གསར་བའི་པན་འབྲས་ལ་སྟེན་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་སྐད་ཆའི་ཚུར་མཚོན་བསྐྱེས་པའི་ནང་དོན་དེ་ཉིད་ཡིག་ངོ
ས་སམ་ཏུས་རྒྱན་འཛོལ་བའི་གཏན་ཆོགས་དང་འགལ་ནས་ཡོད་པར་བཟོས་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། རྒྱལ་བ་ཆངས་དབྱངས་རྒྱལ་

ཆོའི་མགུར་ལས “རང་ལ་དགའ་བའི་བྱམས་པ། གཞན་གྱི་འདུན་མར་སྒངས་སྤང་། ཁོག་ནད་སེམས་པའི་གཙང་གིས། ལུས་པའི་ཤ་ཡང་སྐམ་སྤང་། ” ཉ་བུ་དང་། རྒྱུ་སྟན་དག་པ་ཙང་ཁེ་ཅ་ཡི “མི་ལ་ལ་གསོན་ཡོད་ཀྱང་། ཁོ་སྤུ་མོ་ནས་ཤི་སྤང་། མི་ལ་ལ་ཤི་སྤང་ཡང་། ཁོ་ད་རུང་གསོན་ནས་ཡོད་ ” ཉ་བུ། སྟགས་སྟན་དག་པས་བསམ་གཞིན་ནས་དེ་ཉུང་བརྗོད་པ་ཡིན་ལ། སྟགས་གཞན་ཞིག་ནས་ཆེས་ཟབ་ཅིང་བསྐྱེད་བའི་གོ་བ་རྟ་གཞན་ཞིག་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད་པ་སྟེ། མིའི་བྱི་ལུས་ཤི་ཁྲག་གི་རྩ་པའི་གནས་སྐབས་འདི་དུས་སྐད་ཅིག་ཙམ་དང་ནང་བསམ་པའི་ཆོ་སྟག་ཉིད་ནི་རི་སྤྲོད་བསྐལ་བ་མ་སྟོང་བར་དུ་གནས་པའི་བདེན་ལུགས་དྲངས་ཡོད། འདི་ཡང་སྐད་ཁོངས་ངེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་མ་སྟོང་བཞུགས་ཀྱི་བྱས་པ་ཡིན།

དོན་ཚན་གསུམ་པ། ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་བྱང་ཆོས།

༡

ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ཆོས་ལུགས་སྐད་ཆ་དང་ཚན་རིག་གི་སྐད་ཆར་བསྐྱར་ནས་བལྟས་ཆོ་གསལ་པོར་ཤེས་སྟེ། དེ་དག་དོན་གྱི་དགོངས་དོན་ཅི་ཉུང་གསལ་ཆེན་དུ་བཏོན་ནས་བཤད་ཐུབ་ཆོལ་གསལ་པར་བཤད་ས་པ་དང་། ཡི་གེའི་བརྟ་རྟགས་དང་ཆོག་དོན་གྱི་ཆ་དེ་ཉིད་ཐད་ཀར་མཆོན་པ་དང་གསལ་ལྟར་ངེས་མཆོན་ཡོད་བར་སྐལ་བ་སྟེ། བེ་ལི་ཁུ (韦勒克) ཡིས་བཤད་པ་བཞིན། “ཚན་རིག་གི་སྐད་ཆ་ནི་ཐད་སྤོར་གནས་ཤིང་། དེས་ནི་སྐད་ཆའི་བརྟ་རྟགས་དང་ཆོག་དོན་གཉིས་ལྟན་ཅིག་སྟུར་བར་རེ་ཞིང་། སྐད་ཆའི་བརྟ་རྟགས་དེ་ཉིད་གསལ་ཆེན་དུ་བཏོན་དེ་དང་ཆོས་ཤེས་འདོད་པ་དེ་ཉིད་ཐད་ཀར་བརྗོད་པར་སྐལ་བ་ཡིན་ ” [18]ཟེར། དེ་བས་ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆའི་བརྟ་རྟགས་དང་ཆོག་དོན་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཉིད་དེ་འདྲའི་ཐད་ཀར་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ཐག་གིས་གཙང་མ་ཐུབ། ཚྱུ་རིག་ཚྱུ་རིག་ཆོས་འབྲི་མཁན་རྩམས་ཀྱིས་ནམ་རྒྱུན་ངེས་དོན་གྱི་ཆ་འདི་བརྒྱུད་ནས་བསམ་པའི་དགོངས་དོན་མཆོན་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ནའང་སྟོག་མཁན་དག་གིས་དགོངས་དོན་དག་མཐའ་གཅིག་ཏུ་རྟོག་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད། འདི་ནི་ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་ཆ་ཡིན།

༢

གཤམ་ནས་ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་རྒྱ་ཁྱེད་རགས་ཙམ་སྤྱིང་བར་བྱ་སྟེ། ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆས་ཆེས་ཐེ་གཏོགས་བྱེད་སའམ་རྩས་གཏོགས་གནང་ས་ནི་བསམ་ན་མཛད་མཐའ་མེད་ཅིང་བྱིས་ན་རྫོགས་མཐའ་མེད་པའི་ནང་དོན་གྱི་དགོངས་པ་ཡིན། ནང་དོན་འདི་དག་ཚན་རིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལྟ་བུའི་བྱེད་བྱ་པའི་མཆོན་ཉིད་དང་གཏན་ཆོགས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་བཅུམས་སའི་བསམ་སྒོ་མ་ཡིན་པར། ཚྱུ་རིག་པོས་སྟེ་ཆོགས་ཀྱི་རྟོག་འཛིང་དང་ཆགས་ལྷང་སྟགས་ལས་རྟོད་པའི་མི་ཆོལ་འཛིང་རྟོག་ཡིན་ཞིང་། ལུན་སྟུམ་ཆོགས་པའི་དུང་སེམས་དང་སེམས་འབྱུ། འབྱུར་ལྟོག་མང་ཞིང་གཏན་ཆགས་སུ་མི་ཐུབ་པའི་སེམས་ཁམས་སྟགས་ལས་སྟུབ་པའི་བརྗོད་སྟོང་དེ་དག་སྐད་ཆས་ཐད་ཀར་དུ་མཆོན་པར་མི་ལུས་པ་ནི་དུས་རྒྱུན་འཆོ་བའི་ཁྲོད་དུ་ཚྱུ་རིག་མཁན་དག་གིས་གསུངས་བཞིན་པའོ། སྟགས་གཞན་ཞིག་ནས། ཚྱུ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་ཆ་དེ་སྟོག་པ་པོའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་པོར་ཡོད་པའང་ཡིན་ཏེ། སྟོག་པ་པོས་ཚྱུ་རིག་བཙམས་ཆོས་ལ་རྩལ་ལྗོངས་བྱེད་དུས། བཙམས་ཆོས་གང་དེས་ནི་སྟོག་པ་པོའི་རང་རྒྱུད་ལ་རྟོག་འཆར་དང་མཛེས་པས་བརྒྱམས་པར་བྱས་ཏེ་རྩལ་ལྗོངས་གི་སྒྲོ་བ་འཕེལ་བར་རེ་སྟོན་འཆར་གི་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བས་ཚྱུ་རིག་མཁན་གྱིས་སྟོག་པ་པོའི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་རེ་བ་སྐོང་ཆེད་ཚྱུ་རིག་སྟེལ་དུས་སུ་འདྲ་སྐད་ཆ་བཤད་ཏེ་བརྗོད་སྟོང་ཆེན་པོར་བཏོན་ནི་དུང་བར་སྟུག་པའི་ཁྲོད་ནས་མེ་རྟོག་ལ་གཟིགས་པའམ་ཁ་བ་ཀྱི་བྱ་གཙུང་དུ་ལས་བྱེད་ཡི་འདིག་རྟོག་རྟོག་བཟོ་བྱེད་པ་ལྟ་བུའི་ཆོག་དོན་ཐུང་དུ་ལས་བསྟན་དོན་རྒྱུ་ཆེན་ཉུང་པར་བརྗོད་པེ།

(感染力) མཐོར་འདེགས་དང་གོང་དུ་གཏང་གིན་ཡོད་པ་ཡིན།

དེ་བས་ཡང་དག་ཚུལ་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་རང་བཞིན་གྱིས་དགོས་ན་ངེས་པར་དུ་སྐད་ཆའི་རྟོག་གཏམ་དང་ཁལ་བྱལ་ལས་ལོགས་སུ་དགར་ནས་དཔུང་དགོས་པ་ཡིན། སྐད་ཆའི་རྟོག་གཏམ་དང་ཁལ་བྱལ་གྱི་ཆ་བ་ཡང་དེད་ནས་སོང་ན་བསམ་སྒོ་དང་གཏན་ཚིགས་གྱི་རྟོག་དྲར་བྱུག་ཡོད་པ་ཡིན། གཞན་སྐད་ཆའི་མཚན་ཐབས་སུ་སྒྲིམ་པའི་ཆོག་གི་འབྲལ་འབྲུལ་སོགས་ལའང་རེག་ཡོད། ཡིན་ནའང་སྐད་ཆའི་ངེས་དོན་གྱི་རང་བཞིན་ཉིད་ནི་བསམ་སྒོ་དང་གཏན་ཚིགས་སྟེང་གི་རྟོག་འཛིང་མིན་ལ། མཚན་སྟངས་ཐད་ཀྱི་ཆད་ལྷག་དེ་བས་ཀྱང་མིན་པར་སྐད་ཆའི་མཚན་སྟངས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དགོས་མཁོ་ཞིག་དང་སྒྱུ་ཆལ་ལམ་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་སྟེང་འཆོས་པའི་འཆོལ་སྟེག་རིགས་ཤིག་ཡིན་ནོ།

ས་བཅད་གསུམ་པ། ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཚུལ་ལུས་ཀྱི་སྒྲོར།

གོང་དུ་བཤད་པའི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་བྱང་ཆོས་གཉིས་ནི་ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་ཁྲོད་ཀྱི་སྐད་ཆའི་ངོས་ནས་སྒྲིང་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་ཁྲོད་དུ་ཡོད་པའི་ཐུན་མོང་གི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་བྱང་ཆོས་ཀྱང་ཡིན། ཡིན་ནའང་། ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་ཡོད་ཆད་ཀྱང་ཚུལ་ལུས་མི་འདྲ་བར་སོ་སོར་དབྱེ་ན་ཆོག་སྟེ། ཚུལ་ལུས་མི་འདྲ་བའི་དབང་དུ་དབྱེའི་ཡོང་ཆོ་དེ་དག་གི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞིའི་དང་བྱང་ཆོས་ལའང་སྐད་ཆ་སྒྲིའི་ཐུན་མོང་གི་བྱང་ཆོས་ལས་བྱེ་བྲག་པའི་བྱང་ཆོས་མངའ་བ་ཡིན། ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་བྱེ་བྲག་པའི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་དང་བྱང་ཆོས་ལ་དཔུང་བ་གཏོང་དགོས་ཆོ། ངེས་པར་དུ་ཚུལ་ལུས་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཆོགས་པའི་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་བྱང་ཆོས་ལ་ཆད་ཞིབ་དང་དཔྱད་གཞི་བྱ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་དེ། ཆད་མ་རིག་པའི་ངོས་ནས་བཤད་ན། སྒྱི་དང་བྱེ་བྲག་གི་བྱང་པར་ཡིན་ལ། སྒྱི་ཚུལ་རིག་བཅམས་ཆོས་ཀྱི་སྐད་ཆ་ནས་ཚུལ་ལུས་མི་འདྲ་བ་བྱེ་བྲག་པའི་སྐད་ཆའི་སྟེང་དུ་ཐབས་སྟེ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་དགོས་པར་འདོད། དེ་བས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་སྒྱི་ཚུལ་རིག་ནས་བྱེ་བྲག་དུ་ཚུལ་ལུས་མི་འདྲ་བའི་སྟེང་ཐབས་སྟེ་དཔུང་བར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།

དོན་ཆད་དང་པོ། ཚུལ་ལུས་ཀྱི་སྒྲོར་སྒྲིང་བ།

དེ་ཡང་ཚུལ་གྱི་ལུས་ཞེས་པ་ནི་ཚུལ་གནས་བྱེད་ཀྱི་ཕྱིའི་ནུས་པ་ཞིག་སྟེ། སྒྲིམ་པའི་སྒྲིག་གནས་བྱེད་ཀྱི་ལུས་ལ་དཔེར་བྲས་ནས་བརྗོད་པར་གསུངས། ཚུལ་གང་ཞིག་བརྗོད་བྱ་དོན་དང་རྗོད་བྱེད་ཆོག་གཉིས་སུ་བྱེད་ཀྱང་ལ། འདིར་ཚུལ་གྱི་ལུས་ལ་དཔུང་སྐབས་ཀྱང་ངེས་པར་དུ་ཚུལ་གྱི་ཕྱིའི་ནུས་པའི་སྟེང་གཞིལ་དགོས་པ་དང་། འབྲི་བཞིན་བྲིས་ཐེན་གང་རུང་གི་བཅམས་ཆོས་ཕྱི་ལོར་དམིགས་ནས་བསམ་སྒོ་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད་སྟེ།

ས་སྒྱུ་བཅའ་ཆོད་ཀྱིས། “ཆོགས་སུ་བཅད་དང་རྒྱང་བ་དང་། རྒྱན་ཆགས་ཞེས་བྱ་ནུམ་པ་གསུམ། ཆོག་གི་སྒྱུར་བ་བྱེད་འདོད་པའི། མཁས་པ་ནུམ་པ་གསུམ་འཇུགས་ངོགས་ཡིན།” ཞེས་པ་བཞིན་བོད་སྐད་རབས་མཁས་པ་ནུམ་པ་གསུམ་ཚུལ་ལུས་ནུམ་པ་གསུམ་དུ་དབྱེ་བ་སྟེ་ཆོགས་བཅད་དང་ཆོག་ལྷག་བཅད་ལྷག་སྟེ་ལམ་བཅས་སོ། དེ་ཡང་ “རྒྱང་བ་ཞེས་པ་ནི་ལྷག་པ་ཡིན་ལ་རྒྱན་ཆགས་ཞེས་པ་ནི་སྟེ་ལམ་ཡིན་པ་ནི་རྒྱན་ཆགས་ལ་བཅད་ལྷག་གཉིས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཡོད་པའི་ཆ་ནས་སྟེ་ལམ་མའི་གས་སུ་སྒྲིམ་པ་ཡིན། ” [20] གཞན་ཡང་《མེ་ལོང་མ》 ལས། “ལུས་ནི་བརྗོད་པར་འདོད་པ་ཡི། དོན་གྱི་ནུས་པ་བཅད་ཆོག་གི་སྒྲིང་། དེ་ཡང་ཆོགས་བཅད་ལྷག་པ་དང་། སྟེ་ལམ་ནུམ་གསུམ་ཉིད་དུ་གནས།” ཞེས་པའི་གོ་ལོ་ཀ་འདི་ཡང་མཁས་དབང་རིམ་བྱོན་སུ་ཡིན་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་གི་ཚུལ་ལུས་བརྗོད་སྐབས་འདིན་སུས་སུ་ཡོད་པའི་ལུང་གི་རྒྱབ་རྟེན་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་འདོད། སྒྱིར་ན་མེ་ལོང་མ་དང་ཐེབས་སྒྱུར་གྱི་ལུང་གི་རྒྱབ་རྟེན་འདི་གཉིས་སོན་པའི་ཁྱད་སྟངས་མི་འདྲ་ན་འང་གནད་ཀྱི་འབབ་སོ་

གཅིག་ཏུ་འབབ་ཀྱིན་ཡོད་ལ། གཙོ་བོ་ཆོག་གི་གཙོ་བོ་མཆོམས་ལ་དགོངས་ནས་ལུས་གསུམ་ཏུ་དབྱེ་བ་ཡིན། དེར་རབས་ཚུམ་རིག་ཞིབ་འཇུག་པའི་ཁྲོད་ཏུ་མི་ལ་ཤས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཏུ་ཆོག་མཆོག་གི་གཅིག་ཀྱང་མ་འདྲིས་པའི་ལྷག་པ་ཁོ་ན་ཉིད་དཀའ་བས་ཚུམ་ལུས་ནམ་པ་གསུམ་ཏུ་དབྱེ་བ་འདི་ཉིད་ཚུམ་རིག་སྤྱི་ཚུམ་ལུས་སུ་དབྱེ་སྤངས་སུ་མི་འགོ་བའི་ལྷ་ཚུལ་འདོན་ཀྱི་ཡོད་ནའང་། 《ཚུམ་འཇུག་རིག་གཞུན་དགའ་ཚལ་》 ལས། “ཆོག་མཆོག་གཅིག་མ་འདྲིས་པའི་ཚུམ་རིག་ཡོད་པ་སྟེ། འགོ་མགོན་འཕགས་པས་མཛད་པ་《རྒྱལ་བོ་ཡབ་སྲས་ཀྱི་མཆོད་རྟེན་བཞེངས་པ་ལ་བསྟུགས་པ་》 ཞེས་པའི་བསྟོད་ཚུམ་དེར་ཡི་གེ་ཆོག་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་ལྟ་ཡོད་པ་ཆོག་མཆོམས་གཅིག་ཀྱང་མ་བཅད་པར་ལྷག་པ་ཁོ་ནས་བྲིས་པ་ལྟ་བུ་དང་། ལྷག་པས་བྲིས་པའི་བསྟན་བཅས་ཡོད་དེ། 《ས་སྐྱ་ལེགས་བཤད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་》 ལྟ་བུ” [21] ཞེས་རྒྱུ་མཆོན་ཏུ་བཟངས་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བས་གོང་གསལ་གྱི་ཚུམ་ལུས་དབྱེ་ཚུལ་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་སྐོལ་རྒྱན་ཚུམ་རིག་གི་ལྷ་བས་དབྱེ་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་ལ་གཙོ་བོ་ཆོག་སྟོང་རམ་ཆོག་གི་གཙོ་བོ་མཆོམས་ནས་དབྱེ་བ་བཀྱིས་བ་ཡིན། ཚུམ་རིག་གི་ནང་དོན་དང་ནམ་པ་དེ་ཉིད་ཏུས་རབས་དང་ཕྱོགས་ནས་འཕེལ་རྒྱས་སུ་འགོ་བཞེན་པ་ཞིག་ཡིན་པས་ན། དེ་ལ་ངས་པར་ཏུ་ཏུས་རབས་དང་འཆོམ་པའི་སླང་བྱ་འདོན་ན་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཡིན། དེར་རབས་ཚུམ་རིག་གི་གཞུང་དག་ན་ཚུམ་ལུས་དེ་ཉིད་དོན་ཀྱི་དགོངས་པའི་སྟེང་ནས་དབྱེ་བཞིན་ཡོད། དེ་བས་ད་ལྟའི་ལུགས་གསར་གྱིས་ཚུམ་རིག་གི་ལུས་སྤྱི་ལ་རིགས་ལྟ་བུ་འབྱེད་དེ། ཚུམ་རིག་གི་མི་སྣའི་སྣང་བརྟན་སྟུན་སྤངས་དང་ཆོག་གི་སྟོང་སུམ་ལུས་ཀྱི་སྤྱི་གཞིའི་བཀོད་པ་དང་། མཆོན་བྱེད་ཐབས་དང་ནམ་པ་བཅས་ཀྱི་བྱུང་ཚུལ་ལ་གཞིགས་ནས་ཚུམ་རིག་བསྟན་བཅས་ཡོངས་ལ་སྟན་ཚུམ་དང་། སྤང་གཏམ། ལྷག་ཚུམ། རྫོས་གར་འཁྲབ་གཞུང་། རྫོག་བརྟན་འཁྲབ་གཞུང་བཅས་རིགས་ལྟར་དབྱེད། ཚུམ་རིག་ལ་ནམ་པའི་རིགས་ལྟར་དབྱེ་བའི་ལུགས་གསར་གྱི་དབྱེ་སྤངས་འདི་ཉིད་རང་འཕྲི་བོད་ཏུ་དར་འབྱེལ་བྱ་ནས་ལྟ་བཞིའི་ལས་འགུལ་གྱི་ཚུན་ནས་ལུགས་འདི་རིམ་བཞིན་ཏུ་དར་ཡོད། ད་ལྟའི་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་གི་ཁྲོད་ནའང་། ལུགས་འདི་ཉིད་ཀྱི་ཆ་ཡོངས་སུ་དར་བཅའ་ལས་ད་ཏུང་འཕེལ་རྒྱས་ཆེན་པོར་མ་སོན་པའི་ཏུས་སྐབས་ཤིག་ཏུ་ལྷག་ནས་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ལས་ཀྱང་རྫོག་བརྟན་འཁྲབ་གཞུང་འདི་ཉིད་བོད་ཁུལ་རང་ངོས་ནས་དར་ཡོད་ཀྱང་ཏུས་ལྷན་རིང་པོར་བྱིན་མེད་ལ། རྫོས་གར་འཁྲབ་གཞུང་ལ་མཆོན་ནའང་ལོ་རབས་བརྒྱུ་ཅུ་བའི་སླད་དང་དགུ་བཅུ་བའི་མགོར་ཐོག་མར་དར་བཞིག་ཡིན། དེ་ལས་གཞན་སྟན་ཚུམ་དང་སྤང་གཏམ། ལྷག་ཚུམ་གསུམ་ནི་བལྟས་འཛོག་གིས་བཤད་ན་དར་ཅུང་ལྡེལ་བོད་མིའི་ཚུམ་རིག་གི་གར་སྟེགས་སྟེང་ན་གོ་གནས་ཀྱང་གཙོ་ཤས་སུ་བཟུང་ཡོད་པས་བོད་མི་ཤེས་ལྟན་པ་ཞིག་གི་ངོས་ནས་སློང་ན་ཆ་ཡོད་རྒྱས་ཡོད་ཅིག་ཡིན་པར་འདོད། དེ་བས་བདག་གིས་ཀྱང་འདིར་སྟན་ཚུམ་དང་སྤང་གཏམ། ལྷག་ཚུམ་གསུམ་ཟུར་ཏུ་བཏོད་ནས་དེ་དག་གི་བྲག་པའི་སྐད་ཆའི་སྤྱི་གཞིའི་བཀོད་པ་དང་བྱུང་ཚུལ་སོགས་ལ་དཔུང་བ་བཀྱི་ཁུལ་གནང་རྒྱུ་ལོ།

དོན་ཆོད་གཉིས་པ། དོན་བརྗོད་པ་སྤྱང་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆ།

༡

“དོན་བརྗོད་པ” ཅེས་པ་ནི་ཡིག་ངོས་ནས་གོ་བ་སྤངས་ཆོག་ཏམ་རྒྱུད་བཤད་པ་དང་དོན་འདྲ། སྤང་གཏམ་གར་ཏུང་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་དེ་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་མངའ་བས། གཏམ་རྒྱུད་ཆེ་མ་རྒྱུད་གསུམ་དང་ཡག་མ་བཙོག་གསུམ། དཀའ་མོ་སྤྲོ་མོ། ཡང་ན་བདེན་པ་དང་རྒྱན་པ་སོགས་གར་ཏུང་ཡིན་ཆོག་གི་ཡོད། གར་ལྟར་ཡང་སྤང་གཏམ་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཞིག་ངས་པར་ཏུ་མཁོ་བར་གསུངས་ལ། གལ་ཏེ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་དེ་མེད་སྤང་ཆོ་སྤང་གཏམ་སྤང་གཏམ་ཏུ་འང་འགོ་དཀའ་བར་བཤད་པ་ཡི

ན། གནའ་དེང་ཕྱི་ནང་དང་བཅས་པའི་རང་ཅག་གི་སྤྱང་གཏམ་གང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་དེ་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ།
དཔེར་ན་པོད་གནའ་རབས་ཚུལ་རིག་ཁྲོད་ཀྱི་ 《གཞོན་ལུ་ཟླ་མེད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་》 《བྱ་མགྱིན་སྒྲོན་ལའི་རྟོགས་བརྗོད་》
《ཆོས་རྒྱལ་ལོ་རྒྱུད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་》 《སྤང་ས་འོད་འབྱུང་གི་རྣམ་ཐར་》 《པད་མ་འོད་འབར་གི་རྣམ་ཐར་》
《གཟུགས་ཀྱི་ཉི་མའི་རྣམ་ཐར་》 《རྒྱལ་བུ་དྲི་མེད་ཀྱི་ལྷན་གྱི་རྣམ་ཐར་》 སྟགས་ཀྱང་གཏམ་རྒྱུད་ཡིན་པའི་ཆ་
ནས་སྤྱང་གཏམ་དུ་འགྲོ་བ་ཞིག་ཡིན་ཟེར་ན། དེ་ནི་མིན་ཏེ། སྤྱང་གཏམ་དང་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ནི་སྤང་གི་མའི་ཆང་ག་
ཞིའི་ཉིང་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན། སྤྱང་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆ་དང་སྤྱང་ཆལ་གྱི་མཚོན་ཐབས་དེ་ཉིད་ཕྱི་མ་ལས་མཐོ་བ་ཡིན། དེ་
བས་གོང་གསལ་གྱི་རང་རེའི་གནའ་རབས་ཚུལ་རིག་ཁྲོད་ཀྱི་བཅམས་ཆོས་དེ་དག་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ལྟགས་ཆེ་སྤང་བར་འདོད་
དཀོ།

དེ་བཞིན་དུ་སྤྱང་གཏམ་དང་རྟོགས་བརྗོད། སྤྱང་གཏམ་དང་རྣམ་ཐར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་རིམ་པ་གཉིས་མཆིས་ཏེ། རིམ་པ་
དང་པོ་ནི་རྟོགས་བརྗོད་དང་རྣམ་ཐར་གྱིས་དོན་དངོས་འབྲི་བ་ཡིན་ཏེ། སྤྱི་བྱ་དམ་དུ་གང་ཅུང་ཞིག་གིས་ཆོས་ཉམས་སུ་བཞེས་
རྟོགས་པའི་གོ་འཕངས་ཐོབ་ཚུལ་གྱི་རབས་རྗེས་འཇུག་ལ་བརྗོད་པའི་རང་ག་ཆོག་ལ་རྟོགས་བརྗོད་བྱ་བ་དང་། དཔེར་ན།
《རྟོགས་བརྗོད་དཔག་བསམ་འཁྲིལ་ཤིང་》 《མི་དབང་རྟོགས་བརྗོད་》 《བཀའ་སློན་རྟོགས་བརྗོད་》 ལྟ་བུ་དང་།
དེ་ལྟ་བུའི་རྣམ་པ་དང་གནས་ཚུལ་ལ་བཞེན་ནས་གདུལ་བྱ་རྣམས་ཐར་བ་དང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་གོ་འཕངས་བཞེགས་པ་
ར་བཞུད་པའི་མིག་སྟོན་འཕེར་བའི་མཛད་པ་འགྲོད་པ་ལ་རྣམ་ཐར་ཟེར་རོ། དཔེར་ན། 《འཇམ་མགོན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཙོང་
ཁ་བ་ཆེན་པོའི་རྣམ་ཐར་》 《རྗེ་མི་ལ་རས་པའི་རྣམ་ཐར་》 ལྟ་བུའོ།

རིམ་པ་གཉིས་པ་ནི། སྤྱང་གཏམ་གྱི་མཚན་ཉིད་དང་ཐག་ཉེ་བའི་བཅམས་བྱའི་རིགས་ཡིན་ཏེ། དམངས་ཁྲོད་དུ་སྐད་གྲགས་
ས་ཆེ་བའི་འབངས་མི་ལལ་བ་ཞིག་གསོན་ཉམས་ལྡན་པར་བྲིས་ཤིང་། གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་བྱུང་རིམ་ལ་ཀྱུག་ཀྱིས་ལྷན་ཞིང་ཕྱ་ཞིབ་
ཡོད་པ། ཁོར་ཡུག་གི་གནས་ཚུལ་སྤྱད་སྤྱོད་ཆོགས་པར་བྲིས་པ་ལ་བཞེན་ནས་སྤྱི་ཆོགས་འཆོ་བའི་འགལ་བ་སྟོང་བསྟུས་སྟོན་མ་
ཆོན་ཞིང་། སྤྱང་གཏམ་གྱི་བསྐྱབ་བྱ་གཙོ་བོ་ཉི་མ་ལྟ་བུ་ལྟར་ཁོར་ཡུག་ བྱ་བ་གསུམ་པོ་ཆ་ཆང་བའི་རྟོགས་བརྗོད་དང་རྣམ་ཐར་
ལ་ཟེར་ཉི། དཔེར་ན། 《ཆོས་རྒྱལ་ལོ་རྒྱུད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་》 《རྒྱལ་པོ་སྤྱིན་གྱི་བཞུགས་པའི་རྟོགས་བརྗོད་》 《སྤང་
ས་འོད་འབྱུང་གི་རྣམ་ཐར་》 བཅས་ལྟ་མོའི་སྟོན་གར་བརྒྱུད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དང་རྟོགས་བརྗོད་སྟགས་ཀྱིས་མཚོན་པར་བྱའོ།

གོང་གསལ་གྱི་རིམ་པ་གཉིས་པོ་ནི་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་སྤྱང་གཏམ་གྱི་འདུ་ཤེས་སུ་ཆགས་ནས་ཡོད་པ་ཡིན་ལ། དུས་ལྡུ་
ན་རིང་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཚུལ་རིག་གི་ལག་ལེན་ཁྲོད་ནས་རྒྱུད་འཛིན་དང་དར་སྤེལ་ཆེ་ཆེ་ར་བཏང་ཞིང་། དུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར་
ར་དང་བྱ་དངོས་སྟོང་ཆ་བ་གསར་བརྗེས་ཀྱི་ཚུལ་གྱིས་ད་ལྟའི་དུས་ལ་སྤྱང་གཏམ་ཞེས་ཆ་ཆང་བ་དང་འཇུག་ཆོག་པའི་ཚུལ་ལུས་
ཤིག་ཡོགས་སུ་དགར་ནས་ཡོད་པའང་དེ་དག་ཆང་གཞི་བྱས་པའི་ཉིང་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་ཕྱིར་རྣམ་ཐར་དང་རྟོགས་བརྗོད་
རྗོད་ཅེས་གནའ་རབས་ཚུལ་རིག་གི་ཡན་ལག་ཆེན་པོ་ཞིག་དུ་དོན་འཛིན་གྱི་ཡོད་པའང་འདས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་བྱི་མིག་དང་ད་
ལྟའི་གནས་བབ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱིས་ཏེ་བཏགས་པ་ཞིག་ཡིན་གྱི་འོ་ཆོད་རྟོག་རྒྱུགས་ཀྱིས་བཅམས་པ་ཞིག་མིན་པར་སེམས་
ས་སོ། གྱུང་བྱི་གནའ་དེང་གྱི་དང་སྟོན་སུ་སྐད་བ་བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་འཕེལ་རྒྱས་ཁྲོད་བྱུང་བའི་སྤྱང་གཏམ་འདི་ཡང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
འདུ་ཤེས་ཤིག་དང་། ད་ལྟའི་དུས་ཀྱི་ཆགས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་ལ། དེ་ཉིད་སྟོན་བཅོས་ཀྱི་གཏན་ཆགས་རང་བཞིན་མི་འདིང་བ་
ས་འཕེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བ་ཞིག་ཡིན། འདི་ལྟར་སྤྱང་གཏམ་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་འདྲར་དུ་མེད་ཅིང་གཏམ་རྒྱུད་ཁོ་ན་ཡོད་པས་

སྐྱུང་གཏམ་དུ་མི་ཚུད་ཅིང་། གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཡོད་པ་ནི་དོན་བརྟུན་པའི་ཆ་ཉིད་པའང་ཡིན། ད་ལྟའི་ཕྱི་ནང་གི་སྐྱུང་གཏམ་གང་ལ་མཚོན་ནས་བཤད་ནའང་། གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ནི་ད་དུང་སྐྱུང་གཏམ་གྱི་འགྲུལ་མེད་བརྟན་ཆགས་ཀྱི་བྱུང་ཆོས་སམ་མཆ་བའི་བྱུང་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་དུ་གྲུབ་ནས་ཡོད་པས། སྐྱུང་གཏམ་གྱི་བྱེད་ཅུས་དང་མཛེས་པ་། བན་འབྲས་སོགས་གང་ཡིན་ཡང་གཏམ་རྒྱུད་དང་འབྲེལ་བའམ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་སྒྲིམ་བརྟུན་ལས་མངོན་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བས་བདག་གིས་སྐྱུང་གཏམ་རྒྱུད་ལས་འདི་འདྲི་སྐྱད་ཆའི་བྱུང་གཤིས་ཉིད་དོན་བརྟུན་པའི་སྐྱད་ཆའི་སྤྲེང་དུ་མཐོང་ནས་དབྱེད་པ་བཏང་ན་ཅུང་བདེ་བར་ཡོད་འདོད་པ་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན། སྐྱུང་གཏམ་གྱི་སྐྱད་ཆའི་བྱུང་ཆོས་ཉིད་ནི་དོན་བརྟུན་པའི་བྱུང་ཆ་ལས་འདི་ལས་འགོ་བརྒམས་པའམ་སྒྲིམ་པར་འདོད་པ་སྟེ། སྐྱུང་གཏམ་གྱིས་རི་ལྟར་གཏམ་རྒྱུད་སྒྲིམ་པའི་གནད་དོན་ཡང་ཡིན་ནོ།

ཞོར་དུ་གསལ་འདེབས་བྱ་རྒྱུ་ཞིག་ལ། དོན་བརྟུན་དཀྱིལ་སྤྲིང་དུ་བཟུང་ནས་སྐྱུང་གཏམ་སྐྱད་ཆའི་བྱུང་ཆོས་བཤད་པ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་དེང་རབས་ཚུལ་རིག་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་བྱུང་ཆོས་གཙོ་བོ་ཡིན་པར་ཡང་བཤད། ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་དུ། ལྷན་དག་ནི་རང་ཅག་གི་ཚུལ་རིག་འཕེལ་རྒྱས་ཁྲོད་དུ་ཆེས་ལྷ་བའི་ཚོམ་ལུས་རིགས་ཤིག་ཡིན་པས། རང་མི་རིགས་ལ་མཚོན་ནའང་ལྷན་དག་དང་བསྐྱར་ན་སྐྱུང་གཏམ་དར་འབྱེད་པ་ཡིན་པས། ཚུལ་རིག་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་བོའི་ཁྲོད་དུ་རང་ཅག་ལ་ལྷན་གཞུང་《ལྷན་དག་མེ་ལོང་མ》 ལས་སྐྱུང་གཏམ་སྐྱར་གཞུང་ལུགས་དར་མ་ཐུབ་པ་ཡིན། ང་ཚོས་དུས་རྒྱུན་འཆོ་བའི་ཁྲོད་དུ་སྐྱུང་གཏམ་ལ་མི་སྣ་དང་ཁོར་ཡུག་ བྱ་བའི་བྱུང་རིམ་བཅས་ནང་དོན་ནམ་པ་གསུམ་དུ་འདུས་པར་བཤད་ཅིང་། དེ་དག་གསུམ་པོ་སྟོགས་གཅིག་དུ་བརྒྱུས་པས་ད་གཞི་དུ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་བྱུང་བར་དགོངས་ཀྱི་ཡོད། དེ་བས་གཏམ་རྒྱུད་འདིས་ནི་མི་ (སྐྱེ་ག་པ་པོ་) རྣམས་ཡིད་དུ་མཆར་བའི་བརྟུན་པའི་ཁྲོད་འབྲེན་གྱིན་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་སྐྱུང་གཏམ་གྱི་སྐྱད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་གནད་ཀྱི་དམ་པ་ཉིད་ནི་ངེས་པར་དུ་དོན་བརྟུན་པའི་ཆ་འདི་ཉིད་གཏན་ཆོགས་ཀྱི་འཁེབས་སོ་བཅིས་ཏེ་སྐྱུང་གཏམ་གྱི་སྐྱད་ཆའི་བཀོལ་སྤྲངས་གཏུར་བསྟེན་ནས་དོན་བརྟུན་པ་དང་། དོན་བརྟུན་པ་དེ་ལ་རི་ལྟར་བུའི་མཛེས་དབྱེད་ཀྱི་ཕན་ལུས་ཐོན་པར་དབྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན་ནོ།

༢

ང་ཚོས་སྐར་ཡང་ “དོན་བརྟུན་པ” ཞེས་པའི་གོ་དོན་འདིའི་སྤྲེང་ནས་བཀལ་ཏེ་བཤད་ན། “དོན་བརྟུན་པ” ནི་གཏམ་རྒྱུད་ “བཤད་པ” འམ་ “འཆད་པ” འི་དོན་དུ་ཡོད་ཀྱང་། གོ་དོན་འདིའི་ནང་དོན་དབྱེད་ནི་རིགས་གཉིས་ལ་འདྲེན་ཏེ། རིགས་དང་པོ་ནི་ “གཏམ་རྒྱུད་” དང་རིགས་གཉིས་པ་ནི་ “འཆད་པའམ་བཤད་པ” ཡིན་པས། ཐོག་མར་ “གཏམ་རྒྱུད་” ཀྱི་ཟུར་སྟེན་ནས་ཅུང་བཤད་པར་བྱ་སྟེ། ཅི་ཞིག་ལ་གཏམ་རྒྱུད་བྱ་ཟེར་ན། གཏམ་རྒྱུད་ནི་མིས་སྐྱུབ་པའི་བྱུང་ཆ་ཡིན། འདིར་ “མི” ས་སྐྱུབ་པའི་བྱུང་ཆ་ལས་ཡིན་ཞེས་ཆེད་དུ་འམ་དམིགས་ཀྱིས་བཀར་ཞིང་། “མི” ས་སྐྱུབ་པའི་བྱུང་ཆ་ལས་ཉིད་ནི་ད་གཞི་དུ་ “གཏམ་རྒྱུད་” དུ་བཟངས་པ་ཡིན་ན། རང་བྱུང་ཁམས་དུ་བྱུང་བའི་བྱུང་ཆ་དག་ནི་གཏམ་རྒྱུད་མིན་ལ་དེ་ཉིད་ “མི” དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་ “མི” འཛུལ་ཡོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཅན་ཞིག་ཡིན་ཆེ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་དུ་གྲུབ་སྤང་བ་ཡིན། དཔེར་ན་གངས་རྒྱུན་བྱུང་བའམ་ཐན་པ་བྱུང་དག་ནས་མི་རྣམས་ཀྱི་འཆོ་བའམ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཆ་ལ་བྱོར་གྲུད་མི་ཉུང་བ་བཅོས་ཤིང་། འདི་འདྲའི་རང་བྱུང་གི་གནད་འཆོལ་མི་དམངས་མང་ཆོགས་ཀྱིས་སྒོ་བརྟན་འགྲུལ་མེད་ཀྱི་འཐབ་ཚད་བྱས་པས། “གངས་རྒྱུན་” དང་ “ཐན་པོད་” འདི་ལྟ་བུའི་རང་བྱུང་གི་གནད་ཆེ་བྱུང་བ་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་བྱེད་ཅུས་ཆགས་སྤང་བ་སྟེ། གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་གཙོ་བོ་ “མི” དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པས་ཡིན། དེ་བས་

· “མི” ས་སྐྱབ་པའམ་མི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བྱང་ཟིན་གྱི་བྱ་ལས་ཡོད་ཆད་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཅེས་བརྗོད་པ་ཡིན།

ང་ཚོས་ “གཏམ་རྒྱུད” གྱི་གོ་དོན་ཡོངས་སུ་ཤེས་རྟེན། “མི” ས་ཅིའི་ཕྱིར་བྱ་ལས་གཉེར་དགོས་པའི་གནད་དོན་ལ་བསམ་སྒོ་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད། རྩ་བའི་སྤྲོད་ནས་བཤད་ན། དེ་ནི་མི་ལ་འདོད་ཡོན་ཡོད་པས་ཡིན་ཅེས་བཤད་ན་མི་ཚོས་རྒྱ་མཚན་དེ་མི་ལ་ “འདོད་ཡོན” ཡོད་པས་ད་གཞི་ “སྦྱོང་པ” ཆགས་སོང་བ་ཡིན། སྦྱོང་པའི་འབྲས་བུ་དང་འདོད་པའི་ཆོས་མཁས་མིན་སྐད་ལས་མིའི་རེ་འདུན་བྱུང་ཞིང་། དེ་དག་ནི་ “མི” ས་སྐྱབ་པའི་བྱ་ལས་ཡིན་ལ་ “གཏམ་རྒྱུད” ཆགས་སའི་ས་བོན་ཡང་ཡིན། རྩལ་གཞན་ཞིག་ནས་བལྟས་ན། སྦྱོང་པ་དང་གི་གཏམ་རྒྱུད་དེའང་ “མི” འི་འདོད་ཡོན་གྱི་ས་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་བཏབ་པའི་སྤྲུག་བསྐྱེད་དང་ལས་དབང་ཡིན་འདོད། ད་ལྟའི་སྦྱོང་པ་གྱི་ནང་དུ་འཆོ་གནས་ཀྱི་འདོད་ཡོན་ (ཟེ་འཕུང་། ཆགས་སྦྱོང་། བདེ་འཇགས། མཚན་སྒྲན་སྐད་ལས་འདུ།) དེ་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་རྩ་བའི་ཐུན་མོང་གི་འདོད་ཡོན་དུ་སེམས་ཀྱིན་ཡོད་ཅིང་། “འདོད་ཡོན” འདི་ཉིད་གོང་དུ་འཕེལ་བ་ལས་རིམ་བཞིན་སེམས་འདུན་དང་ཐུགས་བསམ་ལ། རིགས་ཞེན་སྐད་ཀྱི་བསམ་སྦྱོར་ལ་ཡར་སྐྱེལ་ལམ་སྐྱེལ་ཤུགས་སྦྱོལ་རྩས་པའི་བྱེད་རྩལ་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཅུང་དེ་དག་ཆང་མ་འཆོ་སྤྱོད་ཀྱི་འདོད་པའི་སྤྲོད་དུ་བསྐྱེད་ནས་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། མིའི་བྱང་རྩལ་གཙོ་བོ་ནི་ཤ་ཁྲག་ག་དོས་བཅས་ཀྱི་སྐྱབས་སུ་ཞུགས་པའི་འཆོ་སྤྱོད་ཀྱི་འདོད་པའི་སྤྲོད་མཛོན་ཡོད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་མིའི་འཛོན་རྩལ་པ་བྱང་པར་ཅན་གྱི་སྤྲོད་ནས་ད་གཞི་ཕྱིར་མཛོན་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་ཡིས་མིའི་འཆོ་སྤྱོད་ཀྱི་ཆང་གཞིའི་སྤྲོད་ལ་ཆད་མཐོན་པོའི་འདོད་སྤྱོད་རྩལ་པ་ཡིན། མི་དང་སྐྱེས་ཆགས་གཞན་དག་གྱང་ཤ་ཁྲག་ཡོད་པ་དང་སེམས་ཁམས་ཀྱི་འདོད་ཡོན་མང་འབའི་ཆ་ནས་གཅིག་འདྲར་སྐྱང་ཡང་། མིས་ནི་གཙོ་བོར་རང་སྤྲོད་གི་འཛོན་རྩལ་བྱང་པར་ཅན་ལ་བརྟེན་འཆོ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་དང་དེ་ལ་ས་སྐྱབ་པའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་འདོད་པ་མང་འབའོ།

མི་ལ་ལྟན་སྦྱེས་སུ་ཡོད་པའི་འདོད་སྤྱོད་དེས་ནི་མིའི་བྱ་ལས་ལ་རྩ་ཆོག་གས་ཀྱི་རྩ་བའི་སྤྲོད་བོར་གཏན་འཁེལ་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་ལ། ཡང་གཅིག་བཤད་ན་མིས་དོན་གྱིས་བྱ་ལས་རི་འདྲ་ཞིག་དོན་དུ་གཉེར་དགོས་པའི་གནད་དོན་ཟུར་དུ་བྱུང་བའང་ཡིན། མིས་ནི་འདོད་ཡོན་འཆོལ་སྤྱོད་གི་སྐྱེལ་མའི་འོག་དུ་ད་གཞི་བྱ་ལས་དང་བྱ་ལས་གཉེར་བ་ཡིན་ཞིང་། འཆོ་སྤྱོད་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཉིད་ནི་མིའི་ལྟན་སྦྱེས་སུ་ཡོད་པའི་ཤེས་རབ་བམ་འདོད་སྤྱོད་རང་ཡིན། འདི་ལྟ་བུའི་འདོད་སྤྱོད་བསྐྱེད་པའི་བྱ་ལས་ཀྱི་འཕེལ་བའི་ཐར་དེད་ན་འཆོ་སྤྱོད་ལ་སྤྱོད་པ་དང་འཕེལ་རྒྱས་ལ་བཙོན་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་བྱ་ལས་འདི་ཉིད་ཀྱང་ཕྱོགས་གསུམ་གྱི་འབྲེལ་བའི་ཁྲོད་དུ་གནས་པ་ཞིག་ཡིན་སྟེ། མི་དང་རང་བྱུང་མའི་འབྲེལ་བ། མི་དང་མིའི་འབྲེལ་བ། མི་དང་བདག་གི་འབྲེལ་བ་བཅས་སྟེ། སྦྱོང་པ་མིའི་བྱ་ལས་ཀྱི་ཉིད་མིའི་འདོད་པའི་སྤྱོད་ལས་བསྐྱེལ་བའི་འབྲས་བུར་སྦྱོན་པ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་། དེ་ཉིད་མིའི་རྩལ་དཔོག་གི་བསམ་པའི་ཆོད་འཛོན་དང་རང་རྟོག་གི་གདམ་གསེས་སུ་བྱུང་ནས་ཐོན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། འདོད་པའི་ཏམ་རྒྱུག་ས་དང་ཐུན་འཐོམས་ཀྱི་བྱ་ལས་ཅིག་གཏན་ནས་མ་ཡིན། དེ་ལས་གོང་གསལ་འབྲེལ་བའི་ཁྲོད་དུ་བའི་མིའི་འཆོ་སྤྱོད་ཀྱི་འདོད་སྤྱོད་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་བསམ་འདུན་སྐད་ཀྱིས་མིའི་འཆོ་བའི་སྤྲོད་བོ་བྱུང་བ་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན། སྦྱོང་པ་དང་གི་མིའི་འཆོ་བ་ནི་འཆོ་སྤྱོད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ལ་འཇུག་པའི་རང་རྟོག་གི་བྱ་ལས་ཅིག་ཀྱང་ཡིན་པ་ཤེས་པར་བྱའོ། འདི་ལྟར་བལྟས་ཡོང་ཆེ་ “གཏམ་རྒྱུད” ནི་ “མི” རང་ཉིད་དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་ཁྲོད་དུ་འཕྲད་པའི་དཀའ་སྤྲུག་དང་ལས་དབང་ཉིད་ཡིན། ཇི་སྐད་དུ། “གཏམ་རྒྱུད་ནི་མི་ལ་བྱང་དུ་ཡོད་པའི་འཆོ་བ་ཡིན” ཅེས་པ་བཞིན། མིས་རང་ཉིད་ལ་བྱང་དུ་ཡོད་པའི་འཆོ་བ་དེ་ཉིད་ལ་དཔུགས་དང་སྦྱོན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ “གཏམ་རྒྱུད” གྱི་ལས་ཡིན།

《གཞན་ལུ་ཟླ་མེད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་》 ནང་དུ་ངོ་མཚར་བའི་གཏམ་རྒྱུད་ཤར་ཤར་དུ་ཡོད་པ་དང་། མི་སྣ་སོ་སོའི་བར་གྱི་གསོན་ཉམས་ཀྱི་པའི་སྐད་ཆ་ཞེས་ཞེས་དུ་ཡོད་པ་ཡིན། ཡིད་འོང་མ་ཐོབ་པར་འདྲི་བའི་འདྲི་ཞེས་མི་པན་ཚུན་གྱི་བར་ལ་བྱུང་བའི་ཆོག་ཚུབ་དང་གཡུལ་འབྱེལ་སྐད་ཀྱི་སྐད་ཆ་སྤྲོད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཤིན་ཏུ་ནས་གསལ་ཞིང་། གཞན་《མི་ལ་རུས་པའི་ནུས་ཐར་》 ལས་ཀྱང་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཉ་ཅང་མཚར་ཞིང་གསལ་དོད་དུ་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། ཐོབ་ཤོར་དང་ཆགས་སྤང་། ཞེན་རིགས་ཀྱིས་བཅིལ་བའི་ “མི” འི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་འདྲི་བ་ལས་གཏམ་རྒྱུད་ཡོངས་སུ་བཀྲལ་ཏེ་ཡོད་པ་ལྟ་འདྲི་ “མི” འི་འཆོ་བའི་འདྲ་གཟུགས་ཡིན། ཁོ་ཆོས་འཆོ་བ་ལ་དོ་སྤང་བའི་སྤྱི་སྤྲོད་དང་གོ་རྟོག་ཀྱང་ཡིན་ནོ།

3

གོང་ནས་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་བའི་གོ་དོན་ལ་དབྱེ་ཞིབ་ཕྱན་ཅོམ་བཞིས་པ་དང་མིས་སྐྱབ་པའམ་མི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བྱ་ལས་ཡོད་ཅིག་ལ་གཏམ་རྒྱུད་དུ་བཤངས་པ་ཡིན། མིས་སྐྱབ་པའི་བྱ་ལས་གཙོ་བོ་ཡང་མིའི་ཤེས་ལྷན་དང་འདྲི་བ་སྒྲིལ་གྱི་འགྲུལ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟེབ་ཡོད་པའི་ཆ་ལ་ངེས་བཟུང་བ་ཡིན། དེ་ལྟར་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་བའི་གོ་དོན་ལ་ཤེས་རྟོག་ཅོམ་བྱུང་སྐད་ཆོ། ད་ནི་གཏམ་རྒྱུད་ནི་རི་ལྟར་བྱུང་བ་ཡིན་པའི་གནད་དོན་ལ་དབྱུང་པ་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད། སྤྱིར་གོ་སྐྱབ་པའི་དང་འབྲེལ་བ་བརྒྱབ་ན་གཏམ་རྒྱུད་ནི་བྱ་བས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། གཏམ་རྒྱུད་ཅིག་ཡིན་དགོས་ཆོ་མ་མཐའ་ཡང་བྱ་བ་སྣ་གཉིས་སམ་གཉིས་ཡན་ཆད་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་དེ་དག་ཆང་མ་འང་གཅིག་ལ་གཅིག་ཉེན་ཡོད་པ་ཅན་ཞིག་ཡིན་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ད་ལས་དོན་བྱ་ཁེར་རྒྱུ་གིས་གཏམ་རྒྱུད་བྱུང་བ་མིན། དཔེར་ན། ཨ་མ་ལྷ་སར་མཇལ་དུ་སོང་ལྟ་བུ་ལ་མཚོན་ན་འང་ཨ་མས་ལྷ་སར་མཇལ་དུ་སོང་བའི་བྱ་ལས་སྐྱབ་ཡོད་ན་འང་། དེ་རི་ལྟར་སོང་ཚུལ་དང་ལྷ་སར་མཇལ་བྱུང་མིན། རི་ལྟར་མཇལ་བའམ་མཇལ་བའི་མཆུག་འབྲས་ཅི་འདྲ་ཡིན་པ་སྐད་ཀྱི་འགྲུལ་མེད་པས་གཏམ་རྒྱུད་དུ་བྱུང་མེད་པ་ཡིན། འོ་ན་དོན་བྱ་སྣ་ཆོག་གཅིག་ཏུ་སྤྱངས་ཡོང་ཆོ་གཏམ་རྒྱུད་བྱུང་བ་ཨེ་ཡིན་ཟེར་ན། དེ་ལྟར་ཡང་མིན་ཏེ། དཔེར་ན། ཨ་མ་ལྷ་སར་སོང་། ཨ་མས་ཉེན་འགངས་ཆེན་མང་པོ་ཉོས་ཡོང་ཡོད། ལྷ་སའི་རྫོང་པོར་ཡང་བདེ་སྐྱབ་གིས་མཇལ་བྱུང། སྤྱིར་གནམ་གྱའི་ནང་ནས་ཡོང་ལྟ་བུ་སྐད་ས་ང་ཆོས་སྤྱོད་གཅིག་ཏུ་བསྐྱོད་པའི་ཡང་ཆོག་དོན་ནམས་ཁ་འཐོར་དུ་བྱུང་འགྲོ་ཞིང་། ཡང་གཅིག་བཤད་ན་དོན་བྱ་འདི་དག་གི་བརྗོད་བྱའི་སྤྱིང་བོ་ཅི་ཡིན་པ་འང་མི་ཤེས་པའི་ཁར་བྱ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་དང་འབྲས་བུའང་ཤེས་ཀྱིན་མེད། དེ་བས་དོན་བྱ་སྣ་ཆོག་སྣ་ལྟ་སྤྱོད་ལ་ན་ཡང་གཏམ་རྒྱུད་དུ་མི་འགྱུར་ཞིང་། གཏམ་རྒྱུད་ལ་བྱ་བའི་བྱུང་རིམ་ཞིག་དགོས་པ་ཡིན། 乔纳森·卡勒 () གིས་ “དོན་བྱ་སྤྱོད་མར་མཐུད་པ་ཁོ་ནས་གཏམ་རྒྱུད་འགྲུལ་མི་གི་ཕྱི་ཅིང་། དེས་པར་དུ་མགོ་རྒྱུ་དང་འབྲེལ་བའི་འབྲས་བུ་ཞིག་དགོས་པ་ཡིན།” ཞེས་དང་། ཡང་ “བྱུང་རིམ་ནི་དོན་བྱ་དག་ངེས་དོན་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་ཅིག་ཏུ་བསྐྱོད་བའི་བྱུང་ཐབས་ཉག་གཅིག་པོ་ཡིན།” [22]ཟེར། འདི་ལྟར་གཏམ་རྒྱུད་ཅིག་བྱུང་བའི་མ་མཐའི་ཆ་ཉེན་ནི་དོན་བྱ་ཡོད་པ་ཁོ་ནས་མི་ཆོག་པར་དེ་ལ་ངེས་པར་དུ་བྱུང་རིམ་ངེས་ཅན་ཞིག་དགོས་པར་བསྐྱུལ་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བས། གཏམ་རྒྱུད་ནི་དོན་བྱ་དང་བྱུང་རིམ་ལྟར་འདུས་ཀྱིས་བྱུང་བ་ཡིན་འདྲི། “བྱུང་རིམ་” ནི་བརྒྱུས་སྤྱང་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ཁྲོད་ན་རྒྱུན་འབྲམས་སུ་བཀོལ་བ་ཞིན་པའི་ཐ་སྙད་ཅིག་ཀྱང་ཡིན་ནོ། བྱུང་རིམ་ནི་ཡུལ་གྱི་ཆ་ནས་བཤད་ན་དོན་བྱའི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་དུས་ཀྱི་ཆ་ནས་བཤད་ན་བྱ་བའི་འགོ་མཆུག་བར་གསུམ་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཡིན། དེ་བས་ངེས་དོན་གྱི་བྱུང་རིམ་གྱིས་ནི་དོན་བྱ་གཏམ་རྒྱུད་དུ་བྱས་པ་རེད་ཡིན། བྱ་བ་དང་བྱུང་རིམ་གང་ཞིག་ཡིན་རུང་དེ་དག་ཐོག་མར་དངོས་ཡོད་མིའི་འཆོ་གནས་ཀྱི་བྱ་འགྲུལ་ཁྲོད་དུ་བྱུང་

བ་ཞིག་ཡིན། གལ་ཏེ་བྱ་བ་ནི་མིའི་འཆོ་གནས་ཀྱི་བྱ་འགུལ་ཁྲོད་དུ་མཐོང་ཐུབ་པ་དང་བྱེ་བྲག་གིས་མྱོང་ཐུབ་པའི་མངོན་སྲུང་
 (显在) ཐོག་རིག་ཅན་ཞིག་ཡིན་ཆོ། ཉག་ཉག་གཏམ་རྒྱུད་བརྒྱུད་མཁན་གྱིས་དེ་ལ་འཆོལ་སྤྲད་དང་གང་མས་གསེས་བརྒྱབ་ཆོ
 ག་པ་ཞིག་ཡིན། བྱང་རིམ་ནི་མིའི་བྱ་འགུལ་གྱི་ཁྲོད་ནས་ཐོག་རིག་དང་བྲལ་ཞིང་བྱེ་བྲག་གི་མྱོང་བའི་བྱ་བའི་ལྷག་ཀྱང་བ་སྤྲུ
 ང་ (潜在) ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། གཏམ་རྒྱུད་འཆད་མཁན་གྱི་དཔྱད་ཤེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཐེར་འདོན་དང་སྤྲུག་འདོན་བྱེད་དགོ
 ས། དེ་བས་གཏམ་རྒྱུད་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་ནི་བྱ་བ་འཆོལ་སྤྲད་ཀྱི་སྤྲོད་ན་མེད་པར་བྱང་རིམ་སྤྲུག་འདོན་ཀྱི་སྤྲོད་ལ་བ
 བས་ཡོད་པ་ཡིན། འདིས་ནི་གཏམ་རྒྱུད་བཤད་མཁན་གྱིས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བ་ལ་བཅངས་པའི་ཆོར་ཤེས་དང་ཞིབ་དཔྱད་ཟ
 བ་མཉམ་མཆོན་ཡོད་པ་ཡིན། གཏམ་རྒྱུད་འཆད་མཁན་གྱིས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་མྱོང་རྟོག་རིམ་ཟུང་ཟུང་བ་ནི་དེ་ལྟར་རྒྱ་ཆེན་ག
 ཏིང་ཟབ་གྱིས་དོན་བྱ་དག་གི་བར་དུ་ཡོད་པའི་འགལ་འདྲ་དང་འབྲེལ་བ་འདོན་པར་ཁུས་ལ། བྱང་རིམ་གྱི་བསམ་སྒྲུབ་དོན་
 སྤྲོད་ཡང་དགོལ་བར་ཁུས་པ་ཡིན། 《སད་གྱིས་བཅོམས་པའི་མེ་ཏོག》 ལས་ལྷ་སྦྱིད་དང་ཆེ་རིང་བར་གྱི་བཅེ་དུང་གི་གཏ
 མ་རྒྱུད་ཅིག་བརྒྱུད་པ་ལ་ང་ཆོས་སྤྱི་ཆོགས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དོན་ཤིག་ལས་གོ་བ་སྒྲངས་ན་འདྲ་ཆོག་སྟེ། བཅེ་དུང་གི་གཏམ་རྒྱུད་འདི
 འི་སྦྱོགས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ནི་སྐབས་དེའི་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་དེས་ཅན་ཞིག་གིས་བཅོས་པ་དང་། ཡང་ཆོམ་པ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཁོ
 ར་དེ་ཉིད་ལ་མཆོན་ན་དེ་ལས་ཀྱང་མི་ཆེའི་རིན་ཐང་གི་དོན་ནས་གོ་བ་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། མི་ཆེའི་ནི་མ་གཞི་ནི་སྦྱོགས་ཀྱི་
 ར་དང་བཞེན་ཞིག་ཡིན་པ་མཆོན་གྱི་ཡོད་པ་ཐེར་འདོན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་ཆོག་པ་ཡིན། དེ་བས་ཆོམ་པ་པོས་ར་དེ་ཉིད་གྱིས་
 བཤད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ལ་མི་ཆེའི་དོན་ཤིག་ལས་གོ་བ་ལེན་དུ་སྤྱི་ཆོགས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དོན་ལས་འདྲ་འགོད་མཛད་སྤང་བ་
 མཆོན་གྱི་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ལྟར་བརྒྱུད་མཁན་གང་དེས་བཏོད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་བྱང་རིམ་ལའང་ཐུན་སྲུམ་ཆོགས་ལ་གཏིང་
 ཟུང་བའི་བསམ་སྒྲུབ་དོན་སྤྲོད་མངའ་བ་ཡིན་ནོ།

སྦྱིར་ན་འཆད་དང་བཤད་ཟིན་གང་དུང་གི་གཏམ་རྒྱུད་གང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་དེ་དག་གི་འབྱུང་ཁུངས་ནི་མིའི་དངོས་ཡོད་འ
 ཆོ་བའི་འཆོ་གནས་ཀྱི་བྱ་འགུལ་ལས་འདྲ་མེད་པ་དང་། དེ་དག་ཆང་མའང་མིས་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་དེས་ཅན་ཞིག་གི་འོག་
 ནས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བར་ལྷ་སྤངས་དང་གོ་རྟོག་བསྐྱེད་པ་ཡིན་མོད། ཡིན་ན་འདྲ་ཆོམ་རིག་གི་བྱ་འགུལ་ནི་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་བྱ་
 འགུལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་དེ་ཡིན་པས་ན། སྤྲུང་གཏམ་ཁྲོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་དང་ཆོམ་རིག་ཆོམ་ལུས་སུ་མི་ཚུད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་
 ལ་རྩ་བའི་མི་འདྲ་བའི་བྱུང་པར་ཡོད་པ་ཡིན། ཆོམ་རིག་ཆོམ་ལུས་སུ་མི་ཚུད་པའི་ཆོམ་ཡིག་སྟེ། དཔེར་ན། ཉིན་ཐོ་དང་ལོ་རྒྱ
 ས། ལོ་ཐོ། གསར་འགྲུལ། རྣམ་ཐར་སོགས་དོན་བརྒྱུད་རང་བཞིན་གྱི་ཆོམ་ལུས་སུ་འགྲོ་ན་འདྲ་དེ་དག་ལའང་རིམ་རིམ་བཞིན་
 གྱི་རང་བཞིན་བརྒྱུད་པ་དང་སྤྱོད་བྱེད་གས་དང་འཁྱོག་བརྒྱུད་ཀྱི་ཆ་གང་ཡང་ཡོད་ཆོག་པ་མིན། དེ་དག་གི་ཁྲོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་
 ས་ནི་དོན་དངོས་རང་བཞིན་ལ་དོ་སྣང་ཆེ་ཆེར་བསྒྱེད་པ་དང་། སྤྲུང་གཏམ་ཁྲོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་ནི་འཁྱོག་བརྒྱུད་དང་རྟོག་བྱེད་
 གས་ཀྱི་ཆར་བརྟེས་པ་ཡིན་ནོ། འདི་ལྟར་གཅིག་ནི་དོན་དངོས་རིམ་བཞིན་བརྒྱུད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་དང་ཅིག་ནོས་ནི་རྟོག་འཆར་
 ལུན་པའི་འཁྱོག་བརྒྱུད་གཏམ་རྒྱུད་ཡིན། སྤྲུང་གཏམ་ནང་གི་གཏམ་རྒྱུད་དེ་ནི་ཕྱི་མའོ། ང་ཆོས་བཙམས་སྤྲུང་ངམ་སྤྲུང་གཏ
 མ་དུ་འབོད་པའི་པའི་ཐ་སྤྲད་འདི་དབྱིན་ཡིག་གི་ (Fiction) ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ལ། དེ་ནི་འཆར་ཡན་དང་རྟོག་བཟོ། རབ་རྟོག་བ
 ཅས་ཀྱི་དོན་དུ་འཇུག་པ་ཡོད་ཀྱང་། ང་ཆོས་སྤྲུང་གཏམ་སྤྲུང་ཆོགས་པའི་ཁྲོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་ལ་དངོས་ཡོད་འཆོ་བ་དང་ལོ་རྒྱུས་
 མ་དཔེར་སྒྲངས་ཡོད་པ་ཤེས་དགོས། སྦྱིར་ན་སྤྲུང་གཏམ་གྱི་གྲུབ་མཐའ་གང་ཞིག་ལ་གཏོགས་ཅུང་དེ་དངོས་ཡོད་དང་ལོ་རྒྱུས་

ཀྱི་འདྲ་གཟུགས་ལྟ་བུ་ཡིན། ལྷག་འབྲམ་རྒྱལ་གྱི་《ཁྱི་དང་བདག་པོ། ད་དུང་གཉེན་ཆེན་དག》 ལྟ་བུར་མཚོན་ནའང་དུས་སྐབས་དེའི་དོན་དངོས་ཀྱི་ནམ་པ་ཞིག་དང་རྩ་གཞི་ལྡན་དེ་དག་ཞིབ་འཛིན་བྱས་པ་མང་གཞིར་བཞུགས་པའི་སྤྲོད་ནས་ད་གཞི་དང་འཆར་ཡན་དང་རབ་རྟོག་རྒྱ་ཆལ་གྱི་འཆར་སྒྲིབ་སྤྲོད་སྤྲུལ་ཆོག་པའི་ཐབས་ལས་སྤྱད་གཏམ་བྱས་ཡོད་པ་ཡིན། གཞན་ཆེ་རིང་དོན་བྱུང་གྱི་སྤྱད་གཏམ་《ར་ལོ》 འི་ཁྲོད་ཀྱི་ར་ལོའི་གཞན་དང་མི་མཐུན་པའི་གཤིས་སྤྱོད་དེ་དག་ཚུལ་པ་པོས་སྤོའི་འཆར་སྒྲིབ་དང་རྟོག་བཟོའི་རྣམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གསར་གཏོད་མཛད་པ་ཞིག་ཡིན། འདིར་གསར་གཏོད་དང་རྟོག་བཟོ་བཞུགས་པའི་ར་ལོའི་སྤྱད་བརྟེན་གྱི་རིག་གནས་མ་གཟུགས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་བས་ཚུལ་པ་པོས་འདི་ལྟ་བུའི་དངོས་ཡོད་སྤྲོད་གི་སྤྱད་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་སྤོའི་ལྗུས་དང་ནམ་ཐར་མ་བྱིས་པའང་ཁོ་རང་སྤྱད་གཏམ་ཚུལ་པ་པོ་ཞིག་ཡིན་པས་སོ། མདོར་དེའི་ལྟ་སྤྱད་གཏམ་ཁྲོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་ཡོད་ཆད་རྟོག་བཟོ་བཞུགས་པ་ཤ་ལྷག་ཡིན། ཡིན་ནའང་དེ་དག་ལས་སྤྱད་གཏམ་ལ་ལའི་ཁྲོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་ལ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཆ་ཅུང་སྤྲུག་པོ་ཡོད་པ་དང་། ལ་ལར་སྤྲུགས་བསམ་ཅན་སོགས་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་ཆང་མར་རྟོག་བཟོའི་ཆ་མེད་པ་མིན།

༥

གོང་ནས་བཤད་ཟིན་པ་ལྟར། སྤྱད་གཏམ་ཞིག་ཡིན་ཆེ་དེ་ལ་ངས་པར་དུ་གཏམ་རྒྱུད་ཅིག་ཡོད་དགོས་པ་ཡིན་པས། སྤྱད་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆ་ནི་དོན་བརྟན་གྱི་སྐད་ཆ་ཡིན། དེ་བས་སྤྱད་གཏམ་ལ་གཏམ་རྒྱུད་ཡོད་ཅིང་གཏམ་རྒྱུད་ལ་ “ཅི་ཞིག་བརྟན་པ” དང་ “རི་ལྟར་བརྟན་པ” འི་རིགས་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཆོག་སྟེ། “ཅི་ཞིག་བརྟན་པ” པ་ནི་ར་ཆོའི་རྣམ་རྒྱུན་སྤྱད་གཏམ་ (ཁོ་རང་བས་བརྟན་ཅུ་དང་དགུ་བཅུའི་ནས་ཡར་སྔོན་གྱི་སྤྱད་གཏམ་ལ་གོ། གྱི་ཆ་བའི་བྲང་བྱ་ཡིན། དེས་ནི་སྤྱད་གཏམ་གྱི་ནང་དོན་ཉི་ཤེས་པར་འཛིན་ཅིང་སྤྱད་གཏམ་དེས་ངས་པར་དུ་བྱུང་རིམ་དང་མི་སྟེ། ཁོར་ཡུག་ཅིས་རྒྱ་གཞུང་དུ་བྱུང་པར་དོ་སྤྱད་བྱེད་པ་ལས། ཚུལ་རིག་གི་སྐད་ཆ་ལ་ལག་ཐབས་སྤྱད་པའི་ལྟ་ཚུལ་འཛིན་གྱི་ཡོད། དེ་དག་ལ་མཚོན་ན་ཚུལ་རིག་གི་ནམ་པའི་ཆར་གཟུགས་འཛིན་གནང་གི་མེད། “རི་ལྟར་བརྟན་པ” ས་ (ར་ཆོར་ཚུལ་རི་ལྟར་འབྱི་བའི་ཚུལ་ལ་དོ་གཟབ་བྱུང་བའི་དུས་སྐབས་ནི་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་དུས་མཁོར་བྱུང་བར་བར་འདོད་དེ།) བྱི་སྤྱད་གཏམ་གྱི་ལྷག་བརྟན་གྱི་ཆ་ལ་མཉམ་འཛིན་གྱེད་པ་ཡིན། སྤྱད་གཏམ་ནི་དོན་བརྟན་པའི་ ‘བརྒྱུད་རིམ’ ཞིག་ཏུ་གྲོ་ངས་ཡིན་པས། དོན་བརྟན་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ནི་གཏམ་རྒྱུད་བཤད་པ་ནས་འགོ་ཚུལ་དགོས་ཤིང་དོན་བརྟན་པའི་བརྟན་སྐད་ཀྱི་བྱུང་བ་ནས་མཐུག་པས་དགོས་པ་ཡིན། དེ་བས་འགོ་མཐུག་སྤྱད་པར་བྱེད་པ་ནི་དོན་བརྟན་གྱི་ནམ་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་སྤྱད་གཏམ་ཞིག་བྲུབ་པའི་རྒྱ་གསུམ་རྟེན་ཡོང་བ་ཡིན་ཏེ། གཏམ་རྒྱུད་ (故事) དང་དོན་བརྟན་པའི་ནམ་པ། (叙事行为) དོན་བརྟན་པའི་བརྟན་སྐད་ (叙事话语) བཅས་ཡིན། ཡ་རན་སེའི་དང་རབས་དོན་བརྟན་རིག་པ་སྤྱད་པ་ཀེ་ཀེ་ཐིར་ (G.Genette) གྱིས་ཀྱང་འདི་ལྟར་གོ་བ་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་ཡིན། ཁོང་གིས་ད་དུང་དོན་བརྟན་པ་ནི་གཙོ་མོར་དོན་བརྟན་པའི་བརྟན་སྐད་དམ་ཚུལ་ཆོས་ལ་གོ་བར་བྱེད་གྱི་ཡོད་ཅིང་། དོན་བརྟན་པ་ལ་འདི་ལྟ་བུའི་ནང་དོན་ནམ་པ་གསུམ་གྱི་བྲུབ་ཡོད་པ་ལས་དོན་བརྟན་པའི་བརྟན་སྐད་གཙོ་མོར་སྤྱད་པ་ཞིག་ཡིན་ཡོད། དེ་ཉིད་དོན་བརྟན་གྱི་ནམ་པའི་འབྲས་བྱ་ཡིན་ལ་ནང་དོན་ཡང་ཡིན་པས་ཚུལ་རིག་མཐའ་དཔྱད་པ་ཡིན་ཀྱང་ཆོག ཚུལ་རིག་རིམ་རྒྱུད་པ་ཡིན་ཡང་ཆོག དེ་དག་གང་ཡིན་རུང་ཐོག་མར་དོན་བརྟན་པའི་བརྟན་སྐད་འདི་ལ་འཇུག་ནས་ད་གཞི་དོན་བརྟན་གྱི་ནམ་པ་དང་གཏམ་རྒྱུད་གྱི་ནང་དོན་གསལ་ལེར་བཀྲམས་ཡོང་བ་ཡིན། དེ་བས་སྤྱད་གཏམ་གྱི་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སའང་གཙོ་བོ་དོན་བརྟན་པའི་བརྟན་སྐད་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན་སྤྱད་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཐབས་ཡིན།

ང་ཚོས་སྤྱང་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆ་ནི་དོན་བརྒྱན་གྱི་སྐད་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་ཤེས་ནྟག་བྱུང་སང་ཆོད་གཟོད་སྤྱང་གཏམ་གྱིས་ཅི་
 ཞིག་བརྒྱན་པ་དང་ངེ་ལྟར་བརྒྱན་པའི་ཚ་བའི་གནད་དོན་འདི་གཉིས་ལ་བསམ་གཞིགས་བཟུང་གོས་གྱི་ཡོད། ཡང་གཅིག་བ
 ཤད་ན་ཅི་ཞིག་བརྒྱན་པ་ནི་གོང་ནས་བཤད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་དང་ངེ་ལྟར་བརྒྱན་པའི་ཚ་བ་ཉིད་ནི་དོན་བརྒྱན་པའི་སྤྱང་དུ་ཡོ
 ད། དེ་ཡང་དོན་བརྒྱན་པ་ཉིད་མཐར་གཏུག་ན་ཚམ་རིག་གི་སྐད་ཆའི་སྤྱང་བཅའ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་སྤྱང་གཏམ་གང་རུང་
 ཞིག་ཡིན་ཀྱང་དེའི་སྐད་ཆ་ལ་ཚ་བའི་ཆོག་སྒྱུར་སྟེ་ལྟངས་ནམ་པ་གཉིས་སུ་འདུས་ཡོད་པ་སྟེ། ལྷག་བརྒྱན་(叙述)་དང་ཞིབ་
 འཕྲིའི་(描写)་ནམ་པ་གཉིས་སུ་འདུས་པ་ཡིན། སྤྱང་གཏམ་པལ་ཆེ་བ་ཞིག་ལ་བྱང་ཆོས་ནམ་པ་འདི་གཉིས་འཛོམས་ནས་ཡོད
 པ་ཡིན། རམ་པ་འདི་གཉིས་ལས་གཅིག་ཁོ་ན་སྤྱང་ནས་སྤྱང་གཏམ་འབྲི་ཚོམ་བྱེད་པར་མི་རུས་ཡང་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཐུན་མེན་གྱི་
 བྱང་ཆོས་མངོན་གསལ་དུ་ཡོད་པ་ང་ཚོས་གཤམ་གྱི་ཆོག་དུས་འདི་གཉིས་ལས་ཞིབ་བསྐྱར་བཞུགས་པས་ཤེས་སྟེ། ཆོག་སྟེ་མ་ནི
 “ཡུམ་མུང་ཆ་དཀར་རྒྱ་ཤིན་ཏུ་ཁྲོས་ནས་སྒྲིའི་བྱ་བ་བརྒྱུགས་” ལྟ་བུ་དང་། ཆོག་བྱི་མ་ནི་ཡུམ་མུང་ཆ་དཀར་རྒྱ་ཤིན་
 ཏུ་ཁྲོས་ནས་ “སྐམ་པ་གཡས་སུ་བོར། ཡས་དཀྱུགས་གཡོན་དུ་བོར། ཡས་རྫོང་འཕྲོ་ཆོག་དུ་བརྒྱུག ལག་པ་གཡས་སུ་ཡོག་
 པ་ཞིག་བྱེད། གཡོན་དུ་ཐལ་བ་སྐར་བ་གང་བྱེད། སྐམ་རིང་བ་ལས་བབས། ཐུང་བ་ལས་མཆོངས་ནས་སྒྲིའི་བྱར་བོར།” (མི་
 ལ་རས་པའི་རྣམ་ཐག་ལས་དྲངས། p30) ལྟ་བུ། སྟེ་མ་ནི་ལྷག་བརྒྱན་དང་དེས་ང་ཚོར་བྱ་ཞིག་བརྒྱན་པ་སྟེ་ཡུམ་མུང་དཀར་རྒྱ་ཤིན་
 ཏུ་ཁྲོས་ཏེ་སྒྲིའི་བྱ་བ་བརྒྱུགས་པ་ཚམ་ལས་དེ་ངེ་ལྟར་བརྒྱུགས་པ་དང་ཅིའི་བྱར་ཁྲོས་པ་སོགས་ཀྱི་བརྒྱུད་ཅི་ཡང་མེད་པར་
 ང་ཚོས་བྱ་བ་དེ་འདྲ་ཞིག་བྱུང་ཤེས་པ་ཚམ་ཡིན་པས་དེ་ནི་ལྷག་བརྒྱན་དང་། བྱི་མའི་ཆོག་རྒྱུད་དེ་བརྒྱུགས་པས་ང་ཚོའི་སྒྲོ་དོར་
 བྱ་བ་ཡུམ་མུང་ཆ་ཐུགས་ཁྲོས་པ་ལས་གཞན་བྱེད་བྱག་གི་མོའི་རྣམ་འབྱུང་དང་ཞིབ་པའི་བརྒྱུད་རིམ་སོགས་གསལ་ལེར་སྤང་བ་བ
 ཅས་ཀྱིས་དོན་བརྒྱན་མཐའ་གྱིས་ཅི་ཞིག་བརྒྱན་པ་ཁོ་ན་མིན་པར་གར་སྟེགས་ལས་དངོས་སུ་མཐོང་འདྲའི་སྒྲོས་གར་ཞིག་ང་ཚོ
 འི་མིག་ལས་དུ་འཆར་བར་བྱེད་རུས་པས་ཆོག་སྟེ་མ་དང་བར་བྱུང་ཆེ་ཆེར་བྱས་པ་རེད། མདོར་ན་ལྷག་བརྒྱན་ནི་དོན་བྱ་ཚ
 མ་སྤྱིང་བ་དང་། ཞིབ་འཕྲི་ཡིས་ནི་དོན་བྱ་དེ་ཉིད་བཀའ་སྤྱང་བར་བྱེད་རུས་པ་ཡིན། དེ་བས་གཏམ་རྒྱུད་འཆད་པར་དེས་པར་
 དུ་ལྷག་བརྒྱན་གྱི་ཆ་ལ་བརྟེན་དགོས་ཤིང་། བརྒྱན་མཐའ་གྱིས་དོན་བྱ་རེ་རེ་སྟེ་འབྲེལ་ཅིང་ཆོག་དམ་པའི་སྒྲོ་ནས་སྒྲོག་མཐ
 ར་ལ་གཏམ་རྒྱུད་བཀོལ་དགོས་པ་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན། ལྷག་བརྒྱན་ནི་རྒྱུན་མཐོང་དུ་ཡོད་པའི་དོན་བརྒྱན་གྱི་བརྒྱ
 གས་དང་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་སྟེ་ལྟངས་ཡིན་པས་ན། སྤྱང་གཏམ་འབྲི་བར་ཞིབ་འཕྲིའི་ཆ་དེ་ཅིའི་བྱར་མཁོ་བའམ་ཞིབ་འཕྲིའི་རྣམ་
 པས་དོན་བརྒྱན་པ་ལ་པན་རུས་ག་འདྲ་འདིང་གི་ཡོད་པ་སོགས་ནི་སྤྱང་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆའི་གནད་འགག་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་འ
 དོད།

གནའ་བོའི་ཞི་ལའི་དུས་སྐབས་སུ་པོ་ལ་བྱ་ཡིས་ཉི་མའི་སྟན་ངག་སྤྱིང་བའི་སྐབས་སུ་དོན་བརྒྱན་པ་ལ་ཆོག་སྒྱུར་སྟེ་ལྟངས་
 ས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོད་པར་གསུངས་ཡོད་དེ། ཁོས་ཐོག་མར་ཉི་མའི་སྟན་ངག་གི་ཁྲོད་ནས་གཏམ་རྒྱུད་བརྒྱན་ལྟངས་མི་འདྲ་
 བ་གཉིས་ཡོད་པར་ཤེས་ནྟག་བྱུང་སང་བར་བཤད་དེ། གཅིག་ནི་སྟན་ངག་པས་རང་ཉིད་ཚོམ་ཆོས་འབྲི་མཐའ་གྱི་ཆ་ནས་སྐད་
 ཆ་བཤད་པ་སྟེ་ “ཆོག་རྒྱུད་བའི་ལྷག་བརྒྱན་” (单纯叙述) བྱེད་སྤྱངས་དང་། གཞན་ཞིག་ནི་སྟན་ངག་པ་ཚོམ་ཆོས་ཁྲོད་ཀྱི་
 མི་སྒྲིའི་ཆ་དུ་འབྲེང་སྟེ་སྐད་ཆ་བཤད་པ་སྟེ་ “ལང་སྒྲོས་ཀྱི་ལྷག་བརྒྱན་” (模仿叙述) བྱེད་སྤྱངས་ཡིན་པར་བསྟན་ཡོད།

དེ་བས་པོ་ལ་ཐུ་ཡིས་བཤད་པའི་ “ཆིག་རྒྱུ་གི་ལྷག་བརྗོད་” བྱེད་སྤངས་དང་ “ལང་རྣམས་ཀྱི་ལྷག་བརྗོད་” བྱེད་སྤངས་འདི་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གཙོ་བོ་འདྲ་བའི་ཆོས་རིག་སྤྱང་གཏམ་གྱི་ཁྱད་ཀྱི་བཀོལ་བཞིན་པའི་ “ལྷག་བརྗོད་” དང་ “ཞི་བ་འབྲི” འདི་གཉིས་དང་འདྲ་བར་ཡོད་པར་འདོད་པ་ཡིན། ཁོས་གོང་གསལ་དེ་གཉིས་ཀའི་ཁྱད་པར་གྲུབ་སྐབས་ “གལ་ཏེ་སྟན་པ་ལས་འཛིན་ཏེ་རང་གི་དུང་གི་སྤྱང་གི་ཕྱ་ཞིང་། རང་གི་དུང་གི་ཆོས་ཆོས་ཁྱོད་དུ་འདྲ་མི་སྤྱེལ་བར་སྐད་ཆ་བཤད་པ་ནི། བཅའ་ཡང་ཆིག་རྒྱུ་བའི་ལྷག་བརྗོད་ལས་ལང་རྣམས་མ་ཡིན།” [23] པར་གསུངས་ཡོད་པར་བརྟག་ན་འདྲ་ཆིག་རྒྱུ་བའི་ལྷག་བརྗོད་བྱེད་སྤངས་ཀྱིས་ནི་སྟན་པ་ལས་ཐད་ཀར་འབྲེད་ནས་སྐད་ཆ་བཤད་པ་དང་། ལང་རྣམས་ཀྱི་ལྷག་བརྗོད་བྱེད་སྤངས་ཀྱིས་སྟན་པ་ལས་རང་གི་དུང་གི་སྤྱང་གི་ཕྱ་ཞིང་དུ་ཆོས་ཆོས་ཁྱོད་ཀྱི་ལྷག་བརྗོད་སྤྱང་གི་སྤྱང་ལས་སྐད་ཆ་བཤད་པ་དེ་ཡིན་པར་འདོད་ལ། དེ་ས་རང་གི་དུང་བཅའ་ས་ཆོས་ཀྱི་ཁྱད་ནས་ཕྱིར་སྟོག་པ་པོའི་སྤང་རྩེ་འཆར་བར་བྱེད་པར་ཀྱང་འདོད་པས། ལྷག་བརྗོད་དང་ཞི་བ་འབྲི་གཉིས་ནི་དོན་བརྗོད་པར་མེད་ཏེ་མི་རུང་བའི་ཆིག་རྒྱུ་སྤྱེལ་སྤངས་རིགས་གཉིས་ཡིན་པར་འདོད་པའོ།

དེ་བས་གོང་ནས་བཤད་པའི་དེ་ཆོའི་ཅི་ཞིག་བཤད་པ་དང་ཇི་ལྟར་བཤད་པ་གཉིས་ཀྱང་མཐར་དེད་ན་དོན་བརྗོད་པའི་ཆིག་རྒྱུ་སྤྱེལ་སྤངས་ཏེ་ལྷག་བརྗོད་དང་ཞི་བ་འབྲི་ལྟར་དུ་བལ་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ལྟར་སྤྱང་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆའི་ཆ་ལ་དང་དོད་དམ་དོ་སྤང་བཀྱིད་གོས་ཆོ། མཐར་ཐུག་གི་དམིགས་ཡུལ་ལས་གནད་ཀྱི་དབལ་ས་ཉིད་ནི་དོན་བརྗོད་པའི་ལྷག་བརྗོད་བྱེད་སྤངས་དང་ཞི་བ་འབྲི་ནས་པ་གཉིས་ལ་རིག་ནས་ཡོད་པར་འདོད། འདི་གཉིས་ནི་གཅིག་ལ་གཅིག་རྟེན་གྱི་ཆུ་ལ་དུ་ཡོད་ན་འདྲ་དོན་གྱིས་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་གི་ཁྱད་པར་རམ་གཙོ་པལ་གྱི་ཆའང་ཅུང་མང་འབར་དགོངས་ཏེ། ཆོས་རིག་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་རོས་ནས་བལྟས་ཡོང་ན་ལྷག་བརྗོད་ཀྱི་ཆ་འདི་གཙོ་བོར་སྤང་ཡོང་ན་ལང་སྤྱང་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆའི་སྟོག་གཞིའི་ཐད་ནས་བལྟས་ཡོང་ན་ཞི་བ་འབྲི་ཆ་འདིའི་ཐད་ནས་ཅན་ཐོན་གྱི་ཡོད་སྟུང་། སྤྱིར་ན་སྐད་ཆའི་སྤྱིའི་ཆ་ནས་གོ་བར་ཅམ་སྤྱི་དང་པལ་མེས་ས་འདུན་ཅམ་ལས་མཆོན་གྱི་མེད་ན་འདྲ་། བྱེ་བྲག་ཏུ་པལ་ཅིང་གནད་དུ་ཅད་ཞིབ་བཞིས་ཡོང་སའི་དེའི་འབྱུང་ཆ་ཉིད་ནི་མིའི་ནང་སེམས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་དང་མཛོས་དཔྱད་ཀྱི་ལྟ་བུ། འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་སྟོགས་དང་དམ་པོར་འབྲེལ་ནས་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པས་ཞིབ་ཆོགས་ཡོད་པའི་སྟོན་ནས། བདེན་པ་བསྐྱེད་སྤངས་པའི་རོས་ནས། མཛོས་པ་བསྟེན་པའི་སྤྱིའི་ནས་སྐད་ཆའི་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་སམ་སྐད་ཆའི་རྒྱུ་ཡོང་བ་ཡིན། (འདི་ནི་ཆོས་རིག་སྐད་ཆའི་རོས་ནས་བཤད་པ་ཡིན།) དེ་བས་ཆིག་རྒྱུ་ར་སྤྱེལ་སྤངས་ཀྱི་ཞི་བ་འབྲི་ཆ་འདིས་སྐད་ཆའི་སྤྱི་བམ་པོ་ཅམ་ལས་དཔོན་ཡོད་ལ་རྒྱུ་པའི་སྐད་ཆའི་ཆོ་སྟོག་གསར་བ་དེ་འདྲེན་ཐུབ་པ་རྟེ། ལྷན་ལྷན་གྱི་མིས་དོ་སྤང་མ་མཛད་པའི་སྐད་ཆའམ་སྤྱང་གཏམ་ཀྱང་བཤད་མ་མཛད་པའི་སྐད་ཆ་དེ་ཁྱེད་ཡོང་བ་ཡིན། ཆོས་རིག་གཞུང་ལུགས་དག་ན་གསུངས་བཞིན་པའི་ “མི་སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་མ་བཤད་པ་ཞིག་བཤད་ཐུབ་སང་ཆོ་དེ་ནི་ཆོས་པ་པོར་བཙུག་ཆོག” ཅས་པའི་སྐད་ཆ་དེའང་བདག་གིས་བསམ་པར་གནས་ལུགས་དང་གོ་རྟོགས་བསམ་པའི་ཆུ་ཆད་ལས་གཞན་ཆོས་རིག་གི་སྐད་ཆའི་སྤྱིའི་ལ་བསྟོས་ན་འདྲ་ཅང་གི་འབྲས་སྟོན་བཞིན་ཡོད། སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་མ་བཤད་པའི་ལྷ་བ་དང་བསམ་སྟོན་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་བཤད་མ་མཛད་པའི་སྐད་ཆའི་ཞི་བ་འབྲི་ནས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྗོད་པ་ནི་གསར་གཏོད་ཅིག་ཡིན་འདོད། ལྷན་ལྷན་འཆོ་བའི་ཁྱོད་དུ་མི་རྣམས་ (ཆོས་པ་པོ་) ཀྱིས་སྤྱི་འགྲོས་ལྟར་ཀྱང་བཤད་ཆའི་མཆོན་སྤངས་ཆིག་རྒྱུ་ར་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རྣམས་ (སྟོན་པ་པོ་) ལ་བསམ་སྟོན་དེ་ལ་སྟོན་གམ་སྟེ་འཁྲིད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་གཞིགས་ན་འདྲ་ཆོས་མཁན་རང་གི་དུང་ལ་ཐུན་མིན་དུ་ཡོད་པའི་སྐད་ཆའི་ཐབས་ཆ་ལ་མཆོན་ཐབས་མཛད་ཐུབ་པ་ནི་དེ་ཆོའི་ཆོས་རིགས་ལས་ཀ་གཉིས་མཁན་དག་གི་ཁྱོད་དུ་ཉུང་ཏུ་རྣམས། དེ་བས་བདག་གིས་བསམ་པར་ལོ་རབས་བརྒྱུ་ཅུ་བའི་ནང་དུ་བྱེད་

ང་པའི་དོན་གྱི་ཐུག་ཀྱི་སྐྱོད་གཏམ་འདུས་པའི་སྐྱོད་གཏམ་མང་པོ་ཞིག་ལ་ལྷག་བརྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཉི་ཤུ་མིན་གྱི་བྱང་ཆོས་སུ་བཞེས་ཆོག་པ་ཞིག་མེད་པར་སྟེ། ཡིན་ནའང་དུས་སྐབས་དེའི་དོན་གྱི་ཐུག་ཀྱི་སྐྱོད་གཏམ་གཙོ་བྱས་པའི་སྐྱོད་གཏམ་མང་པོའི་ཁྲོད་དུ་སྐྱོད་ཆའི་ཐད་ཀྱི་བྱང་ཆོས་ཤིག་ཡོད་པ་ནི་གཏམ་དཔེ་བཀོལ་བ་ཅུང་མང་པོ་ཡོད་པ་དང་། གཏམ་དཔེའི་བཀོལ་བ་ཀྱི་རྒྱ་ཆེ་ཆེར་ཕྱིན་པ་དེའང་དུས་སྐབས་དེར་མཆོད་ཚུལ་རིག་སྐྱོད་ཆའི་ཁྲོད་ཀྱི་འཕེལ་བྱས་ཤིག་ཡིན་པར་བཤད་ན་མི་ཆོག་ཟུ་མེད་སྟེ། དེ་ལྟར་ཆེ་རིང་དོན་གྱི་ཐུག་ཀྱི་《ར་ལོ》 བཅའ་ས་པ་ནས་འགོ་བཟུང་རང་ཅག་ཚུལ་རིག་གི་སྐྱོད་ཆའམ་སྐྱོད་གཏམ་གྱི་དོན་བརྒྱུད་པའི་ཆོག་སྐྱོར་སྒྲུབ་སྟངས་དེ་ཉིད་གོང་གི་ “ལྷག་བརྒྱུད” ཀྱི་ཆ་ལས་ཅུང་ “ཞིབ་འབྲི” འི་ཚུགས་སུ་འཕེལ་འགོ་ཆོགས་པ་དང་ཐོད་ཀྱི་དེང་རབས་ཚུལ་རིག་སྐྱོད་ཆའི་ཐད་དུ་འཕེལ་འགྱུར་གཉིས་བཟུང་བར་འདོད། ཟུར་ན་ཕུལ་དུ་བྱུང་བའི་ཚུལ་པ་ཕོ་ཞིག་གིས་དུས་སྐབས་གང་དེའི་ཚུལ་མཁན་དང་མོག་མཁན་གང་ཡིན་ཀྱང་ཤུགས་ཀྱི་རང་དང་རིམ་པ་ཐེབས་མིན་པའི་དཔེ་བཞིན། ཆེ་རིང་དོན་གྱི་ཐུག་ཀྱི་《ར་ལོ》 བཅའ་ས་པ་ནས་བཟུང་ང་ཆོད་ཚུལ་པ་ཕོ་ནམས་ཀྱི་སྐྱོག་ཁ་ཡང་དལ་བར་ཞིབ་འབྲིའི་ཆ་ལ་གཞིལ་བར་གྱུར། རིམ་བཞིན་རང་ཅག་གི་ཚུལ་རིག་སྐྱོད་ཆ་དེ་ཞིབ་འབྲིའི་ཆ་དེ་རིམ་པ་གསུམ་པར་སློང་གོ་ཚུགས་པ་སྟེ་སྐྱོད་ཆའི་འཕེལ་འགྱུར་དུས་རིམ་གསུམ་པར་བཀལ་བར་འགོ་ཚུགས་པའོ། ཟུར་ན་དོན་གྱི་ཐུག་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་ཞིབ་འབྲིའི་ཆ་གཏན་ནས་མེད་པ་མིན་ཏེ། ཁོའི་ཞིབ་འབྲིའི་ཆ་དེ་ཉིད་གཙོ་བོ་མི་སྣའི་ཁ་རྩ་དང་རྩོག་དོད་ལུ་ཡུལ་མེད་ཅམ་ནས་ཆེ་རིང་དོན་གྱི་ཐུག་དང་ལྷག་འབྲུམ་ཀྱི་མི་སྣའི་གཤེས་ཀྱི་ཞིབ་འབྲི་ནས་ད་ལྟའི་ལྟ་བུམས་ཀྱི་དང་ཡུམ་མེ་རིང་མོགས་ཀྱི་བྱ་བའི་བྱུང་རིམ་དང་མི་སྣའི་ཐེམས་ཁམས། ཟུ་ཆོགས་འགལ་སྒྲའི་བར་གྱི་ཞིབ་འབྲི་བཅས་རིམ་བཞིན་འཕོ་འགྱུར་བྱུང་ཡོད།

དོན་ཆོན་གསུམ་པ། ཡིད་འགྱུར་མཆོད་པ་སྟན་ངག་གི་སྐྱོད་ཆ།

སྟན་ངག་གི་སྐྱོད་ཆ་དང་སྐྱོད་གཏམ་གྱི་སྐྱོད་ཆ་གཉིས་ཚུགས་གཅིག་དུ་བཞག་ནས་བལྟས་ན། ང་ཆོས་མ་བཅས་རང་བྱུང་གིས་ཤེས་ཐུབ་པ་ཞིག་ནི་སྟན་ངག་གི་སྐྱོད་ཆ་ལ་དབྱངས་འགྲོས་ཀྱི་ཆ་ཤུགས་ཆེ་བ་དང་། ཆོག་གི་སྒྲེབས་སྐྱོར་དང་གཙོ་བོ་མཆོད་མས་མོགས་སྐྱོད་ཆའི་དབྱངས་འགྲོས་ཀྱི་ཆ་ལ་མཐོང་ཆེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཡིན། སྐྱོད་གཏམ་ལ་སྐྱོད་ཆའི་དབྱངས་འགྲོས་ཀྱི་ཆ་མེད་པ་གཏན་ནས་མིན་ཡང་དེ་ཉིད་སྟན་ངག་དང་བསྟར་ན་དོན་བརྒྱུད་པ་གཙོ་བོ་ལས་དབྱངས་ཀྱི་ཆ་གཙོགས་སུ་འཛིན་པ་མིན། འདི་ནི་ཕྱི་རྒྱལ་པའི་སྟེང་གི་བྱང་ཆོས་ཅམ་ལས་དོན་གྱི་རྩོམ་ཉིང་གི་བྱང་པར་མིན། དེ་བས་འདི་ལྟ་བུའི་ནང་དོན་གྱི་རྩོམ་ཉིང་གི་བྱང་པར་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་དགོས་ཆེ་ལེས་པར་དུ་སྐྱོད་གཏམ་ལ་ཅིའི་ཕྱིར་ཆོག་སྐྱོར་དང་དབྱངས་འགྲོས་ཀྱི་ཆར་དོ་སྣང་མཛད་མི་དགོས་པ་དང་སྟན་ངག་ལ་དེ་ལས་སྟོན་ནས་ཡོད་པའི་རོམ་འཕགས་ཆའི་གནད་དོན་གང་ལ་ཐུག་ཡོད་པར་ཅད་གཙོ་བོ་ཆོས་འཆོལ་བཞིས་ན། དེ་ནི་སྐྱོད་གཏམ་གྱི་སྐྱོད་ཆའི་ཁྲོད་ཀྱི་ཆོག་སྐྱོར་གྱིས་ཅི་ཞིག་བརྒྱུད་པ་དང་སྟན་ངག་གི་སྐྱོད་ཆའི་ཆོག་སྐྱོར་གྱིས་ཅི་ཞིག་བརྒྱུད་པའི་ཀུན་སྒྲོང་མི་འདྲ་བའི་བྱང་པར་སྟེ། ཆོག་སྐྱོར་གྱི་སྒྲེལ་སྟངས་ལ་དུས་ནམ་ཡིན་ཏེ་ང་ཆོག་སྐྱོར་དགོས་པའི་རྒྱ་མཆོད་ནམ་ནང་དོན་སྟོན་འགྲོ་བཞི་དགོས་ལ། དེ་གཉིས་ཀྱི་རྩ་བའི་སྟེང་གི་བྱང་པར་ཡང་ཆོག་སྐྱོར་སྒྲེལ་བའི་དགོངས་དོན་ནམ་དམིགས་ཡུལ་གྱི་སྟེང་ནས་མཛོད་ཡོང་བ་རེད། དགོངས་པའི་སྟེང་ནས་བལྟས་ཡོང་ན། སྐྱོད་གཏམ་གྱིས་དོན་བརྒྱུད་པ་ལྷུར་ལེན་བཞི་བ་ཡིན་ཆོ། སྟན་ངག་གིས་ཡིད་འགྱུར་མཆོད་པ་ལྷུར་ལེན་བཞི་བ་ཡིན་ལེས། ཟུར་ན་སྐྱོད་གཏམ་གྱི་ཁྲོད་དུ་འདྲེན་འགྱུར་མཆོད་པ་ཡོད་ལ། སྟན་ངག་གི་ཁྲོད་ནའང་དོན་བརྒྱུད་སྟན་ངག་ཡོད་མོད། དེ་གཉིས་ཀྱི་རྩ་བའི་བྱང་པར་དང་རྩོམ་ཉིང་གི་སྟེང་ནས་དབྱེ་ཞིབ་བཞིས་ཏེ་སྟོན་འཛིག་གིས་དབྱང་ནས་ཡོང་ཆོ། ཡིད་འགྱུར་མཆོད་པ་

འོ་རྒྱུད་གཏམ་གང་ཞིག་ཡིན་ཏུང་དེའི་ཆ་པའི་བྱང་ཆོས་དོན་བརྒྱན་གྱི་སྟེང་ཏུ་བྱུག་ཡོད་ཅིང་། དེ་བཞིན་དོན་བརྒྱན་པའི་སྟེང་ཏུ་བྱུག་གང་གང་ཞིག་ཡིན་ཏུང་ཆ་པའི་རྩོམ་གྱི་ཡོད་འགྱུར་མཆོན་པའི་སྟེང་ཏུ་བབ་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ།

7

སྒྲོན་དག་ནི་ཡིད་འགྱུར་མཆོན་པ་ལམ་རྒྱུ་རམས་སེམས་བརྗོད་པའི་ཚམ་ལུས་ཤིག་ཡིན་པའི་སྐོར་ལ་གནང་དེ་དང་ཕྱི་ནང་གི་མཁས་པ་མང་བས་དགོངས་བཞེད་བརྟམ་ཡོད་པ་མང་ནའང་། རང་ཅག་བོད་དུ་དར་བའི་《མེ་ལང་མ》འི་ལུགས་ཀྱི་སྒྲོན་དག་འདི་ལ་མཆོན་ནས་བཤད་ནའང་རྒྱུ་རམས་སེམས་བརྗོད་པའི་ཚམ་ལུས་སུ་གཏོགས་པ་དང་གིས་ཤེས་སྟེ། གཅིག་ན་རང་རེའི་སྒྲོན་དག་གི་གཞུང་ལུགས་འདི་ཉིད་དར་བའི་འགྱུར་ཁུངས་རྒྱ་གར་ཡིན་པ་དང་། ཚམ་གཞུང་གི་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་ཡིད་འགྱུར་རམ་རྒྱུ་རམས་སེམས་བརྗོད་པ་ལྟར་བའི་དཔེ་རྫོང་དང་འབྲེལ་བཤད་བཞིས་ཡོད་ལ། གཉིས་ན་རང་ཅག་བོད་དུ་སྒྲོན་དག་དར་བའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་བརྟམ་པའི་ཤེས་བྱ་བ་ཤིང་། བོད་དུ་སྒྲོན་དག་དར་བའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་བྱི་མིག་བརྟམ་ཡོང་ན་ཐོག་མར་དར་བའི་ནམ་པ་དང་རྒྱན་བསྐྱེད་སེམས་ཡོང་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་འཛིག་རྟེན་མི་ཆོས་ཀྱི་དོན་ནས་སྟེ་དང་ལ་གཞས་དང་། དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཁྲིད་ནས་མགུར་གྱིས་སུ་ལྟུང་ས་ཅན་ཅན་ཐོན་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་དག་ཆང་མ་གང་ཡིན་རུང་ཡིད་འགྱུར་གཙོར་བབྱུང་གིས་ཡིད་ཀྱི་དགའ་སྦྱོར་ཆགས་སྐྱེད་དང་འདྲོད་ཡོན་ཁུར་ཡོང་བའི་སེམས་ཀྱི་དྲུངས་མ་རྩ་བུ་ཡིན་པ་བཙས་གྱིས་རང་ཅག་གི་སྒྲོན་དག་འདི་ཡང་ཡིད་འགྱུར་མཆོན་པའི་སྒྲོན་དག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན་འདྲོད། དེ་ཡང་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུའི་དུས་སུ་སྒྲོན་དག་གསར་བའམ་རང་མོས་སྒྲོན་དག་དར་འགོ་ཚུགས་པ་ནས་བབྱུང་སྒྲོན་དག་གི་དབྱངས་འབྲོས་དང་ཆོག་སྒྱུར་གྱི་ཆ་ལ་བར་བཀལ་མདོན་སུ་མ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་དེ། དེ་སྔ་བོད་སྔ་རབས་དག་གི་རྒྱུན་བསྐྱེད་སེམས་ཡོང་བའི་སྐོར་རྒྱུན་སྒྲོན་དག་འདི་འཛིན་ཆོག་གི་སྤེལ་སྒྱུར་དང་གཏན་ཆོགས་ཀྱི་བྱུང་སྐྱེད་སེམས་སུ་འཛིན་པ་ལ་རང་མོས་སྒྲོན་དག་གིས་ཚམ་མཁན་རང་ཉིད་ཀྱི་མྱོང་བའམ་བསམ་པའི་རྒྱུ་རམས་ཆོར་རམ་ཡིད་འགྱུར་གྱི་ཆ་དེ་སྒྱུར་ལེན་གྱིས་དབྱངས་འབྲོས་དང་ཆོག་སྒྱུར་རང་དབང་གིས་ཚམ་པ་པོས་རྒྱུ་རམས་ཆོར་དང་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པ། སྤེལ་སྒྱུར་དང་གཏན་ཆོགས་ཀྱི་ཆ་དེ་པལ་བར་འཛིག་པའི་རྒྱུ་རམས་མ་འདི་ཉིད་ཚམ་ལུས་གསར་བ་ཞིག་དུ་ཆགས་སོང་བ་ཡིན། དེ་བས་མཐའ་དབྱེད་གསར་བའི་བྱུང་མཐའ་སྟེ་བ་ལེམ་ས་ཐིར་དང་ལེར་ཆེ་ལེ་གཉིས་ཀྱིས་（维姆萨特和比尔兹利） “སྒྲོན་དག་ནི་རྒྱུ་རམས་སེམས་ཀྱིས་གཏན་ལ་པལ་བའི་ཚམ་ལུས་ཤིག་ཡིན་ལ། དུས་རབས་ནས་དུས་རབས་བརྒྱུད་ཀྱང་སྟོག་མཁན་དག་གིས་མྱོང་རྩལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་རམས་སེམས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཞེས་བཤད་ཀྱང་ཆོག། ” ཅས་པར་བརྟག་ནའང་འཇམ་སྒྲིང་ཡུལ་གྱི་ཀུན་གྱི་སྒྲོན་དག་གི་ཐུན་མོང་བའི་བྱུང་ཆོས་དེ་རྒྱུ་རམས་སེམས་བརྗོད་པ་ལམ་ཡིད་འགྱུར་མཆོན་པ་དེ་ཉིད་ཡིན་པའང་ཤུགས་ཀྱིས་རྟོགས་ཐུབ་པའོ། དེ་བས་བདག་གིས་ “ཡིད་མཆོན་” དང་ “དོན་བརྗོད་” གཉིས་ནི་སྒྲོན་དག་གི་སྐད་ཆ་དང་སྐྱེད་གཏམ་གྱི་སྐད་ཆ་རྒྱ་བཀར་བའི་དབྱེ་མཆོམ་སུ་བྱེས་པ་ཡིན། དེ་གཉིས་ཀའི་ཆ་བའི་མི་འབྲས་གཙོ་བོའང་གཅིག་ནི་རྒྱུ་རམས་བརྗོད་དམ་ཡིད་འགྱུར་གྱི་ཆ་ལ་བྱོགས་པ་དང་། ཅིག་ནིས་ནི་དོན་བརྗོད་ཀྱི་ཆ་ལ་བྱོགས་པ་སྟེ་འདི་ནི་གནད་དོན་གྱི་ཆ་བའི་དཀའ་གནད་དམ་སྟེ་བོ་ཐེན་བྱུང་བར་སྟོན་གྱིན་ཡོད།

འདི་ལྟར་ཡིད་མཚན་གྱང་དོན་བརྒྱན་དང་འབྲ་བར་མེད་རང་རྒྱུད་ཏུ་བསྐྱམས་པའི་འདོད་ཡོན་གྱི་ཕྱིར་ཏུ་མངོན་གྱི་ཡོད་
པ་ཡིན་པས་མི་ནི་དྲུངས་སེམས་མངའ་བའི་སློག་ཆགས་གིག་ཡིན། དྲུངས་སེམས་ལའང་དགའ་སྤྱོད་ཆགས་ལྡང་སྐྱེས་གཙོ་བོར
《མེ་ཁང་མ》 འི་གཞུང་ཏུ་བཤད་པའི་ “ཉམས་” དང་ “འཁྱུར་བ་” འི་ཉླང་མངོན་ཡོད་གི་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་དག
ཚང་མ་གྲགས་གཏོས་བཅས་ཀྱི་ལྡང་བོར་རྒྱུན་བཙུག་ནས་བྱུང་བའི་དགའ་བ་དང་སྐྱེས་བསྐྱེད་ལས་བྱུང་བའི་ནང་སེམས་ཀྱི་ཚུ

ང་བ (འགྱུར་བ) ཡིན། མྱོང་བ་དེ་ཉིད་ཀྱི་རྒྱ་འཕྲིན་ཡོང་ཆེ་མི་ནམས་ལ་ཡིད་འགྲུག་དང་ཕན་ཚུན་གྲོ་བརྒྱུད་པའི་ངང་ཞི
 སྒྲིག་ཅིག་ཏུ་བསྟུ་བྱ་བ་ཡིན། འདི་ལྟར་བལྟས་ཡོང་ཆེ་མི་ནི་དུང་འགྲེལ་ལས་བྱུང་ཏུ་འཕགས་པ་ཡང་དུངས་སེམས་ལྡན་པ་
 ཁོ་ན་མ་ཡིན་པར། མིའི་ཡིད་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཉིད་ནི་མཚོན་སྟངས་བྱུང་པར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིར་དངོས་ཡོད་དུ་འཕྲིན་བྱུང་བ་
 མ་ཟད། མི་ནམས་ལ་ཡིད་འགྲུག་དང་ཡི་རང་བྱེད་དུ་འཇུག་ཐུབ་པ་ཡིན། དེ་བས་མིའི་དུངས་སེམས་ཉིད་རི་ལྟར་མཚོན་པ་སྟེ
 ཡིད་ཀྱི་འགྱུར་བ་རི་ལྟར་བྱེད་པ་ཡིན་ཟེར་ན། ཡིད་འགྱུར་ནི་རྩོམ་གྲོང་དུ་བཤད་པའི་དོན་བརྗོད་དང་མི་འདྲ། དོན་བརྗོ
 ད་པར་ངེས་པར་དུ་སྐད་ཆ་དགོས་པ་དང་ཡིད་མཚོན་ལ་ནི་སྐད་ཆ་མེད་པའི་སྡེ་རྩལ་ནས་ཡོད་པ་སྟེ། མིའི་རིགས་སྐད་ཆ་བྱང་
 མེད་པའི་ཡར་སྔོན་དུ་སློ་མིའི་རིགས་ཀྱིས་གདོང་གི་འཇུག་དང་ལུས་ཀྱི་ནམ་འགྱུར། ལག་པའི་བརྒྱུད་དང་འཕྲོད་སྟེན་གྱི་བྱེད་
 ཐབས་སྣ་ཚོགས་བཞུགས་པ་ནས་ཕན་ཚུན་བར་ལ་དུངས་སེམས་མཚོན་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་བས་ཡིད་འགྱུར་རམ་དུངས་བརྗོད་
 ཉིད་ནི་དོན་བརྗོད་ལས་དུས་སྡེ་བའི་མིའི་རིགས་ཀྱི་བསམ་སྒྲུབ་རིག་གནས་ཀྱི་བྱ་འགུལ་ཅིག་ཡིན་འདོད། གནད་དོན་འདིའི་
 རྟེན་ནས་དབྱེད་ན་དུངས་བརྗོད་ནི་སྐད་ཆའི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་ཐེབས་པའི་རྒྱ་ཉག་གཅིག་ཏུ་འདོད་ཅིང་དེ་ལས་ཀྱང་བདེན་ད
 པང་ཐུབ་པ་ཞིག་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་གདོང་མའི་སྐད་ཆའི་ནམ་པ་དེ་ཉིད་སློ་མིའི་རིགས་ཀྱིས་ཡིད་འགྱུར་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་སྐ
 བས་སྲུང་རྩ་འདོན་པའམ་དུ་འཕྲོད་བྱེད་སྟངས་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པས་ཡིན། འདི་ལྟར་མིའི་ཡིད་འགྱུར་གྱི་བྱ་འགུ
 ལ་གྱིས་ནི་སྐད་ཆའི་བྱང་བ་ལ་རབ་འདེགས་སམ་སྒྲུལ་འདེད་ཀྱི་རྒྱས་པ་ཐོན་ཡོད་སྟུང་ཞིང་། སྐད་ཆའི་བྱང་བ་ལའང་མིའི་ཡི
 ད་འགྱུར་རམ་དུངས་བརྗོད་བྱ་འགུལ་གྱིས་ངེས་དོན་མིའི་རང་གཤེས་དང་འཚམ་པའི་མཐོ་རིམ་ཅན་དུ་བསྐྱུལ་ཡོད་པ་ཡིན།
 དེ་ལྟར་མི་ནམས་ཀྱིས་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཐབས་སྒྲུབ་ནས་ཡིད་འགྱུར་མཚོན་ཀྱི་ཡོད་པས། དུངས་བརྗོད་བྱེད་སྟངས་སམ་ཡིད་འ
 གྱུར་མཚོན་སྟངས་འདི་ནི་གདོང་མའི་བྱེད་ཐབས་དེ་དག་དང་བསྟུར་ན་ཆོག་པ་དམ་ཞིང་ཐུན་ཆོག་སྲུང་བ། གསོན་ཉམ
 ས་དང་ལྡན་པ། ཡིད་དབང་འགྲུགས་པ་སྟེན་གྱི་བྱེད་ཆོས་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་སྐད་ཆའི་བྱེད་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིད
 འགྱུར་མཚོན་པ་ལས་སྟན་དག་གི་སྐད་ཆ་བྱང་སང་བ་ཨ་ཡིན་ཟེར་ན། ལེ་ཤོ་ཤོ་ཨར་ཟེ་ཐར་ (列·托尔斯泰) ཀྱིས་མི་ཞིག་གིས་
 དུངས་ཚར་གང་ཞིག་རང་རྒྱུད་དུ་ལེན་པའི་དུས་སྐབས་སྲུ་ཁོའི་བཤད་པའི་དུངས་བརྗོད་ནི་རྒྱ་ཆལ་མིན་ལ་སྟན་དག་ཀྱང་མ་ཡི
 ན། མི་གང་དུང་ཞིག་ལས་རང་གིས་བྱང་ཟིན་པའི་དུངས་བའམ་བཅེ་དུང་ཉིད་ “སྐར་ཡང་འཕྲོད་སྐར་” (重新唤起) བཏ
 ང་བ་དེ་ཉིད་སྐད་ཆ་གང་དུང་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་གཞན་ལ་བཤད་ཆོ། གཞན་པ་རྩལ་ཐོ་དེ་ཉིད་ལའང་ཡིད་འགྲུགས་ཐེབས་དུ་བ
 རྒྱལ་སང་ཆོ་དག་ཐོད་རྒྱ་ཆལ་ཡིན་ལ་སྟན་དག་ཀྱང་ཡིན་པར་གསུངས་ཡོད་པའི་མ་ཚོམ་འདི་ལྟར་ཡིན་ཏེ། “རང་སེམས་ཀྱིས་
 ཉམས་སྲུ་བྱང་བྱུང་བའི་དུངས་ཚར་དེ་ཉིད་སྐར་ཡང་འཕྲོད་ཡོང་ཆོ། དེ་ལ་ནམ་པ་དང་ཉམས་འགྱུར་ ཐིག་རིས། སྐད་བྱང
 ས། ཆོག་དོན་སྟེན་གྱི་སྐད་བརྒྱུད་ལ་བརྟེན་ནས་མཚོན་པའི་དུངས་ཚར་དེའི་རིགས་ཀྱིས་མི་གཞན་ལའང་དེ་ལྟ་བུའི་ཆོར་ཤེ
 ས་སམ་བྱུང་བ་བསྐྱེད་དུ་འཇུག་ཐུབ་པ་ནི་རྒྱ་ཆལ་གྱི་བྱ་འགུལ་ཡིན་” ཟེར། [24] འདིར་བཤད་པའི་རྒྱ་ཆལ་གྱི་ཐོད་དུ་སྟན་ད
 ག་ཀྱང་འདུས་ནས་ཡོད་པ་ཤེས་དགོས། དེ་ཡང་ངེས་པ་དོན་གྱི་སྟན་དག་གི་སྐད་ཆ་ནི་དུངས་བརྗོད་ཀྱི་སྐད་ཆ་ཡིན་པར་འདོ
 ད་པ་དང་། དུངས་བརྗོད་ཀྱི་སྐད་ཆ་ལའང་ཐོག་མར་དུངས་བརྗོད་བཀྱིས་པའི་དུངས་སེམས་དེ་ཉིད་དུངས་གཙང་ལྟ་མེད་
 པ་ཞིག་ཡིན་དགོས་འདོད། “སྟན་དག་ནི་གཡོ་རྒྱུ་དང་མ་འདྲེས་པའི་བདེན་ཆོག་ཅིག་སྟེ། ཨ་མའི་སེམས་གཏིང་ནས་ཐོན་
 པའི་བྱ་ཐུག་བརྗོད་སྲུ་ལྟར་བཅེ་མདངས་ལྡན་ཞིང་། བྱ་ཐུག་ནམས་ཀྱི་སྟེང་ཁོང་ནས་ཐོན་པའི་རེ་སྒྲིན་ལྟར་ཡག་ཡོག་མེད་པ་
 ཡིན། སྟན་དག་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་གསལ་བའི་ལྟ་མ་འདྲེས་པའི་སྟངས་གི་བདུད་ཆེ་ཡིན་” [25] ཞེས་པ་བཞིན་སྟན་དག་

ཁོད་ཀྱི་དྲུང་ས་སེམས་དང་སྒྲུང་གཏམ་ཁོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་མིའདྲ་སྟེ། སྒྲུང་གཏམ་ཁོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་རྟག་བཟོ་བྱས་ཆོག་ཀྱང་
སྟན་པ་ཁོད་ཀྱི་དྲུང་ས་སེམས་རྒྱུན་དུ་བཟོས་ཆོག་པ་ཞིག་མ་ཡིན། ཡ་ལེས་ཉི་ཉོ་དེས་བཤད་པའི་ “ཞིབ་འབྲི་ལ་གཏམ་རྒྱུད་བྱ
ང་དུས་ཡོད” ཅེས་པ་བཞིན་སྒྱུར་བཏང་གིས་བསམ་སྒྲོ་སྟན་ཆེད་དུ་གཏམ་རྒྱུད་སྒྲུབ་པ་ཞིག་པ་མོར་གྲོག་པ་པོར་གྲོག་
བསྐྱེད་པའི་དགོས་མཁོ་ཞིག་གི་ཆེད་དུ་ཡིན་པ་ལས་མགོ་སྐྱོར་བཏང་བར་རྫོམ་མི་རུང་ཞིང་། གལ་ཏེ་དྲུང་ས་སེམས་རྟག་བཟོ་བ
ཀྱིས་སང་ཆོ། དེ་ནི་རང་སེམས་ཀྱི་དྲུང་ས་ལས་བྱུང་བ་མ་ཡིན་པར་དམིགས་ཡུལ་ཞིག་གི་ལྟ་ཆེད་དུ་རྒྱུན་བཟོ་བྱས་པ་ཞིག་
ཡིན་པས་སྒྲོག་པ་པོར་མགོ་སྐྱོར་བཏང་བའི་མི་ཆད། ད་དུང་སྒྱུ་རྩལ་གྱི་མ་མཐའི་ཅ་དོན་ནམ་སྒྲོ་མིག་དང་ཀྱུན་སྒྱུད་ལའང་འ
གལ་སང་བ་ཡིན་པས། སྟན་པ་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཚུང་བ་དངོས་སུ་བརྒྱུད་མ་ཚུང་བ་ནམས་ནི་རྒྱུན་པར་རྫོམ་པ་ཡིན། དེ་བ
ས་དེས་དོན་གྱི་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆ་ཞིག་ལ་ཆ་མཚན་ན་ཐོག་མའི་རེ་འཕོད་གཏོང་ས་ནི་དྲུང་ས་སེམས་བདེན་པར་སྒྲུབ་པ་དེ་ཉིད་
ཡིན་ནོ།

འོ་ན། དྲུང་ས་སེམས་ནལ་མ་དེ་ལས་ཐོན་ཡོང་བ་ཐམས་ཅད་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆ་ཨེ་ཡིན་ཟེར་ན། ར་ཆོས་དུས་རྒྱུན་འཆོ་
བའི་ཁོད་དུ་མཐོང་ཐུབ་པའི་ཐན་ཚུན་ལ་སྤྲིག་དམོད་དང་ཁ་འཁོན་ཅོད་སྒྲིང་བྱུང་གིན་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆ
‘དང་མཉམ་དུ་དབྱང་པ་གཏོང་དགོས་པ་འདྲ་བར་སྣང་ཡོང་ནའང་། དེ་ཉིད་གོང་ནས་བཤད་པ་བཞིན་མི་ཞིག་གིས་དྲུང་ས་སེ
ར་གང་ཞིག་རང་རྒྱུད་དུ་ལེན་པའི་དུས་སྐབས་སུ་ཁོད་བཤད་པའི་དྲུང་ས་བརྗོད་ནི་སྒྱུ་རྩལ་མིན་ལ་སྟན་པ་གི་ཀྱང་མ་ཡིན། མི
གང་རུང་ཞིག་ལས་རང་གིས་བྱུང་བའི་དྲུང་ས་བའམ་བཅེ་དུང་ཉིད་ “སྐར་ཡང་འཕོད་སྒྲོང་” བྱེད་པ་དེ་ཡིན་པས་གན
ས་སྐབས་སུ་བཤད་པ་དེ་ཉིད་ལ་སྐར་ཡང་འཕོད་སྒྲོང་གི་བྱེད་ཀྱས་མེད་པས་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆ་མིན་པ་ཤེས་པར་བྱ་དགོས་པ་
ལས་གཞན་འདི་ནས་ར་ཆོས་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆའི་མཛེས་པ་རྟོད་ཡོང་བ་ཡིན། སྐད་ཆའི་མཛེས་པ་ནི་ནང་སེམས་ཀྱི་ལྟ་མ་
འདྲེས་པའི་བདེན་པ་ཡིན།

༢

གོང་ནས་སྟན་པ་གི་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཡིད་འགྱུར་མཚན་སྟངས་ཤིག་གསུང་དྲུང་ས་བརྗོད་བྱེད་སྟངས་ཀྱི་སྒྱུ་རྩལ་གྱི་ནམ་པ་ཞི
ག་ཡིན་པ་བཤད་བྱས་པས། དེའི་ངོ་མོད་རང་བཞིན་ཡང་ཡིད་འགྱུར་མཚན་པ་དེ་ཡིན། དོན་བརྗོད་པའི་སྟན་པ་དང་དོན་
བརྗོད་པའི་སྒྲུང་གཏམ་གཉིས་ལ་དོན་བརྗོད་པའི་ཐད་ནས་འདྲ་ས་སྣང་ན་ཡང་། སྒྲུབ་མའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཡིད་འགྱུར་གཙོ་བོ
ར་བྱེད་པ་ལས་དོན་བརྗོད་མི་བྱེད་པའི་སྟེང་ནས་བྱི་མ་དང་མི་འདྲ་བས་དྲུང་ས་སེམས་བརྗོད་པའི་སྟན་པ་གི་ཁུངས་སུ་གཏོག
ས་པ་ཡིན། ར་ཆོ་ཆང་མས་ཤེས་གསལ་ལྟར། སྟན་པ་གི་ཀྱང་སྐད་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིད་འགྱུར་མཚན་པ་ཡིན་ཞིང་། སྐད་ཆར
‘བརྟེན་ནས་དྲུང་ས་སེམས་བརྗོད་པའང་ནང་སེམས་ཀྱི་ཆགས་སྣང་བྱི་རུ་བརྗོད་པ་ཡིན། དེ་བས་ནང་སེམས་ཀྱི་ཆགས་སྣང་ཉི
ད་སྐད་ཆར་བརྒྱས་ནས་བརྗོད་མཁན་ནི་སྟན་པ་གི་པ་ཡིན་པས། སྟན་པ་པས་ཡིད་འགྱུར་མཚན་སྟངས་སམ་སྐད་ཆའི་དྲུང་ས་
བརྗོད་བྱེད་སྟངས་ལའང་དྲང་བརྗོད་དང་འཁྱོག་བརྗོད་གཉིས་སུ་ཡོད་པ་སྟེ། ཚུམ་པ་པོས་སེམས་ཀྱི་དགའ་སྦྱོར་ཆགས་སྣང་ཉི
ད་ཐད་ཀར་སྐད་ཆའི་བད་ཉགས་ལ་བརྟེན་ནས་བརྗོད་པ་ནི་དྲང་བརྗོད་དང་། འདི་ལ་ངེ་བཞིན་བརྗོད་པའི་ཆོག་སྒྱུར་སྟེལ་སྟ
ངས་ལ་འཁོན་དགོས་པ་འདྲ་མོད། ཡིན་ནའང་དངོས་པའི་ཆོས་ཉིད་དང་བྱུང་ཆོས་སོགས་ངེ་བཞིན་བརྗོད་པ་ལས་འདའ་འ
གོངས་མཛད་དེ་མིའི་སེམས་ཀྱི་དྲུང་ས་བའམ་ཆགས་སྣང་དང་། དྲུང་ས་སེམས་ལ་བརྒྱས་པའི་འཆར་སྐྱོ་སོགས་ལ་རབ་རྟོག་ད
ང་མངོན་བརྗོད། བད་རྟོད་སོགས་ཀྱིས་མ་བཅིངས་པར་སྒྲོག་པ་པོའི་སྒྲོག་སྒྲོ་ཞིང་འབྲེལ་རུས་པའི་སྟན་པ་གི་ཆོག་སྒྱུར་སྟེལ་

སྒྲུངས་ཤིག་སྟེ། དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་ «འདུ་འབྲལ་སྒྲིང་བོ་མེད་པར་རྟག་པའི་སྒྱུ» དང་ «ཕལ་སྐད་གསོང་བོར་བ་
 རྫོང་པའི་ཀ་ཚོམ།» «སྒྲ་བྲང་ལ་བསྐྱར་བའི་ཀ་ཚོམ།» ཉུ་བུ་སོགས་ནི་སྟན་པའི་ཕྱི་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ཞིག་དང་མི་རྒྱུས་ཀྱི་ཉ
 མས་ཉེས་ཤིག་ ཡང་ན་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཚུང་བ་ཞིག་དང་འཆོ་བའི་གདུང་བ་ཞིག་བཅས་སེམས་ཀྱི་དགའ་སྤྱོད་ཆགས་སྤངས་སོགས་བ
 རྟེན་དང་མངོན་བརྙེས། ཆོག་རྒྱན་སོགས་གང་རུང་ལ་རྒྱུན་མ་བཅོལ་ཞིང་ནང་སེམས་ཀྱི་དུངས་པ་གསོང་བོར་བརྫོང་ཡོད་
 པས་སྒྲིག་མཁན་དག་ལ་མཆོན་སྟན་པའི་དུངས་བཅེ་དེ་ཉིད་ཐད་ཀར་རང་རྒྱུད་དུ་འཕྲོས་ཐུབ་པ་ཉུ་བུའི་བྱུང་ཆོས་ཤིག་ཡོ
 ད་པ་ཡིན། ཡིད་འགྱུར་མཆོན་པ་ལ་དུངས་སེམས་བྲང་བརྫོང་གི་བྱུང་ཆོས་སམ་ལེགས་ཆ་གཙོ་བོའང་གཞན་པ་རྩོལ་བོ་ལ་རྩོ
 ག་གི་དུངས་བ་ཞིག་དང་ཡིད་འགྱུགས་ཀྱི་རྩིས་པ་བསྐྱེད་སྒྲུབ་པའི་ཡོན་ཏན་བཟང་ས་ཀྱིས་མི་ལངས་ནའང་དེ་ལ་ཡང་སྐད་ཆའི་ཆོ
 ག་རྒྱན་སོགས་ཅི་ཡང་བཀོད་མེད་པར་སྤངས་ཡང་སྟན་པའི་རྟགས་པ་དང་ཉམས་ཚུངས་ལས་སྐད་ཆའི་བཅོ་སྤྱངས་དང་ལ
 ག་ལེན་རབ་དང་རིམ་པ་བརྒྱུད་ཡོང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་གཏོགས་ཅི་འདྲོད་གང་འདྲོད་ཀྱིས་བྲང་བརྫོང་གི་ཆ་འདི་སྤྱི་ལྷལ་དུ་
 གང་བྱུང་ཤར་ཤར་འབྲི་ཐུབ་པ་ཞིག་མིན་ལ་བྲིས་ཆོག་པ་ཞིག་ཀྱང་མ་ཡིན། ཡང་གཅིག་བཤད་ན་འདི་ནི་སྤྱི་ཚུལ་གྱི་ཆོས་སྒྲུབ་
 མཐོ་བའི་ཆོད་ཐིག་ཅིག་ཏུ་སྒྲིབས་ཡོད་པར་ཡང་འདྲོད། དེ་བས་རང་ཅག་གི་ཚོམ་བྱུང་མི་རྒྱུས་སྟེང་ན་སྟན་པའི་འདི་འདྲི་སྟགས་
 བེ་མཁས་དབང་དགེ་ཆོས་དང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སོགས་རེ་འགའ་བ་མ་གཏོགས་མཐོང་རྒྱ་མེད་པའང་གནད་འདི་ལ་ཐུག་ཡོད་སྟ
 མ།

ཡིད་འགྱུར་མཆོན་སྟངས་ལ་འབྲེག་བརྫོང་ (རེས་དོན) ཀྱི་ཆ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་སྟན་པའི་ཕྱི་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ཞིག་དང་སེམས་ཀྱི་ཚུང་བ
 འམ་དུངས་ཆོར་དེ་ཉིད་ཐད་ཀར་མི་བརྫོང་པར་བྱའི་དངོས་པོ་སྤྱི་ཚོགས་ལ་རྒྱུན་བཅོལ་ནས་རང་གི་བསམ་འདུན་ནམ་ཚུང་བ་
 དག་སྤངས་བརྟན་ཅན་དུ་ཞིབ་འབྲི་བཀྱིས་ཏེ་འཆར་ཡན་ལ་ཆེ་ཆེར་བརྟེན་ནས་བརྫོང་པ་སྟེ། སྤྱི་བྱུང་གི་དུངས་ཆོར་ནི་ཚུང་བ
 ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཉིད་མ་གཞི་ནས་བརྟན་ཆགས་ཤིག་མ་ཡིན་པར་འགྱུ་བག་ཤོད་པ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པས། དེ་རང་སྐད་ཆར་ཁོ་
 བ་བརྟེན་པས་ཡོངས་སུ་མཆོན་ཐུབ་ཀྱི་མེད་ཕྱིན་སྤངས་བརྟན་ལ་བརྟེན་ནས་མཆོན་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའང་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན།
 ང་ཆོས་རང་གི་ཕ་མ་དང་སློག་པ་པོ། སྤྱིང་སློག་སོགས་བྲལ་པའི་གདུང་བ་ཞིག་འབྲི་དུས་ “བྲལ་” སང་བའི་ཡི་གེ་བརྒྱ་ལྷ
 ག་དུ་བྲིས་ཀྱང་བྲལ་གདུང་དེ་ཉིད་ལ་སྐད་ཆའི་མཆོན་སྟངས་ཀྱིས་མི་འདད་དུས་རེས་པར་དུ་བྱའི་དངོས་པོ་སོགས་བརྒྱུད་ནས་
 སྤངས་བརྟན་གྱི་ཆ་བརྟེན་དགོས་པ་བཞིན་ནོ། དཔེར་ན་བོད་འགྱུར་སྟན་པའི་ «སྤྱི་གྱི་ཕོ་ཉ» ལས། “ཀྱ་ཡེ་རྩུ་འཛིན་རེ་
 ཞིག་ཚུད་ནི་ལམ་ལ་བསྐྱོད་པའི་ཐབས་ཀྱི་གཏམ་ནི་མཉན་པར་མཛོད། དེ་ཡི་རྩེས་སུ་བདག་གི་འཕྲིན་ནི་ན་བའི་བདེ་སྤྱིད་ཚུ
 ད་ཀྱིས་ན་བས་གཟུང་བར་མཛོད། ཤིན་དུ་ངལ་ཞིང་རབ་དུ་ངལ་ཆེ་རི་བོའི་ཆེ་ལ་རྐང་བཀོད་ངལ་བ་བསལ་ནས་གཤེགས།
 གང་དུ་སྒྲིམ་ཞིང་ཤིན་དུ་སྒྲིམ་ན་ཉུང་དུ་འཛུགས་དང་ཆེ་བའི་མཆོ་ལའང་བརྟུང་བར་བྱ།” ཞེས་པ་ཉུ་བུ་ནི་ཐུན་སྒྲུལ་ཆོགས་པའི་
 སྤངས་བརྟན་དང་བྲལ་པའི་གདུང་བ་སྒྲིག་པ་པོ་དང་གང་གིས་བསྐྱེད་ཀྱང་ཡིད་ལ་གདུང་བ་ཟབ་མོ་སྟེར་རུས་པས་ན། ཚོམ་པ
 པོའི་ཡིད་འགྱུར་དང་སྤྱི་ཚུལ་གྱི་ཐབས་འཕྲུལ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་བའི་དུངས་ཆེ་ཡིན། དེ་བས་སྟན་པའི་གིས་ཡིད་འགྱུར་མཆོན་
 པ་གཙོར་བཟུང་སྒྲིམ་སྐད་ཆའི་དང་དོད་དང་གི་མ་སྟོད་ཀྱི་ཆ་ལ་དོ་སྤངས་བཀྱི་བར་འདྲོད་དོ།

མཇུག་གི་གཏམ། ཚོམ་རིག་སྐད་ཆའི་འཆོལ་རྟག་གི་ལམ།

གང་ནས་སྐྱུང་གཏམ་དང་སྟན་པ་གི་སྐད་ཆ་ལ་ཙུ་བའི་སྟོན་པ་དཔྱེ་ཞིབ་པ་ལྟ་བུ་བཞིན་ཤིང་། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་
ཐད་དུ་དཔྱད་པ་ལམ་རེ་བ་མང་ཙམ་བཏོན་ཡོད། དེ་བས་མཉམ་པ་པོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། མ་མཐའ་ཡང་གཤམ་གྱི་ཆ་ཆེན་འདི་
ལྟ་བུ་གཉིས་འཛོམས་དགོས་པར་གསུངས་ཏེ། གཅིག་ནི་འཆོ་བའི་བང་མཛོད་དང་ཅིག་ནི་སྐད་ཆའི་བང་མཛོད་ཡིན།
འཆོ་བའི་བང་མཛོད་དུ་སྟན་ཐུག་སྟུང་གས་པའི་འཆོ་བའི་མ་གཟུགས་དང་མི་སྣ་འཛོམས་ཆེན། ཅུ་དངོས་སྣ་ཆོག་པ་ཅས་བསྟུ་
ར་བྱས་ཆོག་པ་དང་། སྐད་ཆའི་བང་མཛོད་དུ་སྟན་ཐུག་སྟུང་གས་པའི་སྐད་ཆ་དང་ཐ་སྟད་སྣ་ཆོག་པ་ལམ་ལང་ན་མང་ཆེ་
ག་འཛོམས་ཆེན་བསྟུ་ཉར་བྱས་ཆོག་པ་ཡིན། མཉམ་པ་པོའི་འགན་ཁུར་མེད་པའི་འཆོ་བའི་བང་མཛོད་སྟན་ཐུག་སྟུང་གས་པ་
འི་མང་གཞིའི་སྟེང་ནས་སྐད་ཆའི་བང་མཛོད་སྟན་ཐུག་སྟུང་གས་པ་གཏོང་བ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་བས་སྐད་ཆ་སྟན་ཐུག་སྟུང་གས་པ་
དང་བར་མ་གཞི་ནས་ལས་སྒྲ་པོ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་ཚུལ་པ་པོས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་ནང་དུ་གོམ་པ་སྟོན་ནས་སྐད་ཆར་སྒྲ་བསྐྱུང་
དང་རྒྱ་ཆ་འཆོལ་སྟུང་བྱེད་དགོས་པའི་ལས་ཀ་ལྟ་བུ་དེ་ཡིན།

མཉམ་རིག་ནི་སྟུང་གས་འཆོ་བ་དེ་མཉམ་པ་པོས་སྐད་དོར་འཕྲོས་པའི་བཀྲམ་རིས་ཡིན་ཞིང་། མཉམ་པ་པོས་སྟུང་གས་འཆོ་བ་
ཚུར་སྐད་བྱེད་པར་ཐོག་མར་འཆོ་བ་ལ་རྒྱས་ལོན་དང་ཟབས་ཞུགས། དེས་ཤེས་རྟོག་དགོས་པ་ཡིན། དེ་བས་སི་ཏ་ལེན་གྱིས་
“མིའི་སྐད་དོར་སྒྲ་བསྐྱེད་ཅི་བྱུང་བའམ་དུས་ན་མ་ཞིག་ལ་བྱུང་བ་སོགས་དེ་དག་ཆང་མ་སྐད་ཆའི་རྒྱ་ཆ་མང་གཞི་བྱས་ཡོད་
ཅིང་། སྐད་ཆས་མིང་དང་ཆོག་ལ་ཆུན་བཅོལ་ནས་བྱུང་བ་དང་གནས་ཐུབ་པར་” གསུངས་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཆེ
ན་པོའི་ཅུ་དངོས་ཁྱི་སྟོང་མང་པོ་དང་དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་ཁྱོད་ཀྱི་འཛོད་མཐའ་མེད་པའི་དགའ་སྦྱོར་ཆགས་སྐད་སོགས་ཀྱང་སྐ
ད་ཆའི་རྣམ་པར་བཏོན་ནས་མཚོན་པ་ཡིན། མཉམ་པ་པོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན་འང་དེས་དངོས་ཡོད་དང་ཁ་ཐག་ཉེ་ཞིང་མཐུན་པའི་
སྐད་ཆའི་རྣམ་པ་ཞིག་ལས་ད་གཟོད་འཆོ་བ་མཚོན་པ་དང་འཆོ་བ་དེ་ཉིད་སྐད་ཆའི་ལམ་ནས་སྐད་བརྟན་ཅན་དུ་བསྐྱུན་བཞིན་
ཡོད། དེ་བས་ཀྱང་སྐད་ཆ་དེ་ཉིད་རང་སེམས་དང་མཛེས་དཔྱད་ཀྱི་ཡལ་གར་བརྒྱས་ནས་ནང་སེམས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་མཚོན་པ
ར་སྒྲུལ་བ་ཡིན། འཆོ་བ་ནི་འགྲུལ་མེད་གཏན་ཆགས་སྟུང་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་སྟུང་གས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར་དང་བསྟན་ནས་བྱ
དངོས་གསར་བ་སྣ་ཆོག་པ་བྱུང་དང་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་ལ་ཐ་སྟད་དང་མིང་བརྟགས་པ་དག་ཀྱང་གཅིག་ཇེས་ཉིས་མཐུད་ཀྱི
ས་འབྱུང་བཞིན་ཡོད། “ཐ་སྟད་དང་མིང་བརྟགས་འཕེལ་རྒྱས་ལས་སྐད་ཆའི་འཕེལ་རྒྱས་མཚོན་བཞིན་ཡོད་པས། མཉམ་པ་
པོས་སྐད་ཆའི་འཕེལ་རྒྱས་ལ་ཤུགས་སྟོན་དང་བཅོན་ལེན་བྱེད་མ་ཐུབ་ཆེད་དངོས་ཡོད་དང་རིང་དུ་གྱེས་འགྲོ་ལ། བརྟམས་ཆོས་
ཀྱི་ཁྱོད་དུ་དུ་གསོན་ཉམས་དོད་པའི་ཐ་སྟད་འབྱི་བུ་བ་པ་མིན།” [27]ཅེས་པ་བཞིན་ཐ་སྟད་ལའང་དུས་དང་མཐུན་པའི་སྟོག་
གི་དབང་པོ་ཞུགས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་མཚུངས་སྟུགས་ཤུགས་འབར་ཞིང་བྱེད་ཅུས་ཐོན་ངེས་པ་ཡིན།

མཉམ་རིག་གསར་མཉམ་ནི་བསམ་པའི་འཆོ་སྐྱུང་ས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེའི་རྩ་བའི་བྱད་ཆོས་ནི་རྣམ་པའི་བསམ་གཞིགས་བྱེད་སྟ
ངས་ཡིན། རྣམ་པའི་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་ཁྱོད་ལ་འཆར་སྒྲའི་དོན་སྟོང་གལ་ཆེན་བརྟན་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བས་པེ་ལེན་སི་ཁུས་
“རྒྱ་ཅལ་གྱི་ཁྱོད་དུ། སྒྲུལ་འདེད་དང་པན་ཅུས་ཐེབས་པ་ནི་འཆར་སྒྲ་ཡིན།” ཟེད། བཤད་ཚུལ་འདི་ལ་བརྟག་ཆོ། འ
ཆར་སྒྲ་ཉིད་ཀྱིས་བསམ་གཞིགས་ལ་སྒྲུལ་འདེད་ཐེབས་པ་དང་དེ་ཉིད་སྐད་ཆ་ལ་ཆུན་བཅོལ་དགོས་པ་བསྟན་ཡོད། མཉམ་པ་པོ
ས་སྐད་ཆའི་རྒྱ་ཆ་སྟུང་གྱིན་བྱེད་པ་ནི་དོན་ཀྱིས་འཆོ་བའི་བརྟག་འཕྲིན་བསྟུ་ཉར་བྱེད་པ་ཡིན། འཆོ་བའི་བརྟག་འཕྲིན་རེ་རེ་སྐ
ད་ཆའི་རྣམ་པ་ངེས་ཅན་རེ་བྱུང་ཡོད་ལ། སྐད་ཆའི་རྣམ་པ་ངེས་ཅན་རེ་ལ་འཆོ་བའི་ནང་དོན་སྟན་ཐུག་སྟུང་གས་པ་བརྟན་ཡོད་པ་
ཡིན། དེ་བས། ང་ཆོས་སྐད་ཆར་འཆོལ་སྟུང་བྱེད་དང་འཆོ་བར་ཟབས་ཞུགས་བྱས་ནས། མཉམ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲ་བསྐྱུང་ད

ང་ཞིབ་འཇུག་གི་བྱ་བའི་ཐད་དུ་ཤུགས་སྒྲིལ་བྱེད་དགོས།

༢

གོང་དུ་སྟོན་པ་གཅིག་ནས་ཐོད་གྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ངེས་འཛིན་དང་སྒྲིག་གཞིའི་བྱ་བ་སྒྲུབ་པ་ཐད་ལ་དབྱེ་ཞིབ་དང་གསེང་བཀོལ་བྱས་ཡོད་ལ། སྟོན་པ་གཅིག་ནས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་ཕྱི་བརྟེན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ནས་ནང་མཛེས་དཔྱད་གྱི་ཁྱད་ཆོས་གྱི་སྐོར་ལ་དབྱད་པ་རགས་ཙམ་བཏང་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་འཆོལ་རྟོག་གི་ལམ་སྟེ་སྐད་ཆའི་འཆོལ་སྟུང་དང་སྟོན་པ་འདོན་གྱི་ཆ་ལ་ཏུར་བཙོན་བཟུང་གིས་པའི་དགོས་པ་ལ་རང་བཞིན་གཤམས་ཡོད།

དབྱད་ཚུལ་འདིའི་རིན་ཐང་ནི་ཐོད་རང་གི་རིག་གནས་སམ་ཐོད་གྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་གནས་བབ་དང་འཕེལ་ཆུས་ཐད་དུ་དམིགས་བསལ་གསུངས་ནས་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་སྒྲིག་གཞི་དང་ཁྱད་ཆོས་ལོགས་སུ་བཀར་ཏེ། དེའི་ཕན་ལུས་དང་རིན་ཐང་ལ་སྟོན་པ་འདོན་བྱས་ཏེ་རྒྱུན་ཆགས་སུ་གྱུར་ཡོད་པའི་ཐོད་གྱི་ཚུལ་རིག་སྐད་ཆའི་རིན་ཐང་མཛོན་པར་བྱས་ཡོད།

དབྱད་ཚུལ་འདིའི་ཞན་ཆའམ་མི་འདང་ས་ནི་དབྱད་བྱའི་ནང་དོན་རྒྱ་ཆེ་བྱས་པས་བྱེ་བྲག་གི་གནད་དོན་ལ་དགོས་ངེས་ཀྱི་དབྱད་པ་ཞིབ་མོ་གཏོང་མ་ཐུབ་པ་དང་། དབྱད་ཚུལ་གྱི་སྒྲིག་གཞི་བཀོད་སྒྲིག་ཆགས་མ་དམ་པས་འཆད་བྱའི་དོན་ལ་བསྐྱར་སྒྲིབ་བྱང་བའམ་གྲིམ་ཤ་མེད་པའོ།

རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ཆ་ནས། ཐོད་གྱི་གནད་དེང་གི་ཚུལ་རིག་གཞུང་ལུགས་དང་འཛམ་གླིང་ཚུལ་སྦྱེའི་ཚུལ་རིག་གཞུང་ལུགས་དཔྲལ་གཅིག་དུ་བཞག་སྟེ་གཤིབ་བསྐྱར་སྒྲིབ་དབྱེ་ཞིབ་དང་དབྱད་པ་བཏང་ཡོད།

གཞན་ཡང་ཁོ་བོའི་ཚུལ་རིག་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་ཆེད་དམན་པ་དང་ནམ་དཔྱད་ཉག་ཕྱ་བའི་ཁར། དབྱད་བྱའི་ནང་དོན་འདིའི་སྐོར་ལ་ཆེད་དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ཡོད་པའི་དབྱད་ཚུལ་གིན་དུ་ཁྱད་པ་དང་། དབྱད་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་ཆེ་ཆེར་མེད་པ་སོགས་ཀྱི་དབང་གིས་འགལ་འབྲལ་མང་དུ་མཆིས་པ་གདོན་མི་ཟ། སྐད་མར་དབྱད་ཚུལ་འདིར་བསྐྱར་དུ་བཟོ་བཅས་རྒྱག་པར་ཕན་ཆེད། དགོ་ཆུན་དང་སྟོན་པ་སོགས་ནམ་པས་མཐུན་ཏེ་དང་སྟོན་པ་འདོན་གནད་བར་སྟོང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་བྱིན་ཆེ་ལུའོ།

ཟུར་མཆན་དང་དབྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

[1] 《ལྷན་ངག་གི་རང་མདངས་གསར་བ》 [M] ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོར། P102

[2] 《ལྷན་ངག་གི་རང་མདངས་གསར་བ》 [M] ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོར། P121

[3] S. H. 奥尔森：《几种文学理论的分类及其检视》，[J] 见《文艺理论研究》
1994 年第六期，P91

[4] 戴维·克离斯特尔 《剑桥语言百科全书》中译本，[M] 北京 中国社会科学出版社

1995 年版 P21

[5] 参阅费尔迪·德·索绪尔《普通语言学教程》 中译本, [M] 商务印馆

1980 年版, P 35—42

[6] 罗兰·巴尔特:《符号学原理》, 中译本, [M] 三联书店 1998 年版, P118

[7] 谭好哲主编《文学之维—文艺学的历史现状与未来》[M] 济南 山东大学出版社

2003 年 4 月版 P121

[8] M. H. 艾布拉姆斯《欧美文学学术语词典》, 中译本, [M] 北京 北京大学出版社

1990 年版, P157

[9] 米盖尔·杜夫海纳:《美学与哲学》, 中译本, [M] 北京 中国社会科学出版社

1995 年版, P150

[10] 苏珊·郎格:《艺术问题》, 中译本, [M] 北京 中国社会科学出版社

1983 年版, P87

[11] 戴维·克里斯特尔《剑桥语言百科全书》, 中译本, [M] 中国社会科学出版社,

1995 年版, P17

[12] 川野洋 《语义信息与审美信息》见《文艺研究》[J] 1985 年第 6 期 P134

[13] 雷蒙德·查普曼:《语言学与文学》中译本, [M] 春风文艺出版社

1988 年版, P16

[14] 韦勒克, 沃伦《文学理论》, 中译本, [M] 三联书店 1984 年版 P13

[15] 日尔蒙斯基:《诗学的任务》, 见《俄国形式主义文论选》, [M] 三联书店

1989 年版 P218

[16] M·赫拉普琴科:《文学语言的特点与功能》, 见《辽宁教育学院学报》[J]

1989 年第 2 期, P74

[17] 简·穆卡洛夫斯基:《西方文艺理论名著选编》下卷, 胡经之主编, [S]

北京大学出版社 1986 年版, P416

[18] 韦勒克, 沃伦《文学理论》, 中译本, [M] 三联书店 1984 年版 P1

[19] 威廉·燕卜逊《复义七型》, 见《新批评文集》, [S] 中国社会科学出版社

1988 年版, P307

[20] 《མཛུགས་རིག་གཞི་དཔེ་ཆ་ལ》 [M] བསམ་གཏན་གྱི་བསམ་མཁན་མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་ P118

- [21] 《ཚུམ་འབྲུག་རིག་གཞི་དགའ་ཚལ་》 [M]ཁྱིམ་གཏུན་གྱིས་བཅམས། མི་རིགས་དཔེ་སྟླན་ཁང་།p119
- [22] 乔纳森·卡勒：《当代学术入门·文学理论》，中译本，[M] 辽宁教育出版社、
牛津大学出版社,1998 年版 P88
- [23] 柏拉图《文艺对话》[M] 北京 人民文学出版社，1983 年版，P47
- [24] 列·托尔斯泰：《论艺术》[M] 见《西方文艺理论名著选》中卷，北京
北京大学出版社 1986 版，P413
- [25] 《ཁ་བའི་ལྗོངས་》 ལས 《སྟན་ངག་གསལ་བཤད་པ་》 [M] ཡི་དམ་ཆེ་རིང་གིས་བཅམས།
ཁ་སྐང་བཟླ་ཤིས་ཆེ་རིང་གིས་བསྒྱུར། མི་རིགས་དཔེ་སྟླན་ཁང་། ༢༠༠༣ལོར་དཔར།
- [26] 《མི་ལ་རས་པའི་རྣམ་མཁུར་》 [M]རུས་པའི་རྒྱ་ཅན་གྱིས་བཅམས། མཆོ་སྟན་མི་རིགས་དཔེ་སྟླན་ཁང་།p30

སྒྲིབ་ལོ་གསུམ་གྱི་རིང་ལ་དུས་དེབ་དང་ཚགས་པར་སྟེང་དུ་སྒྲིལ་བའི་དབྱང་ཚིམ་གྱི་ཁ་བྱང་།

༡ 《བོད་ཀྱི་ཚིམ་རིག་གསར་བའི་གནས་བབས་དང་འཕེལ་ཕྱོགས་སྐོར་རགས་ཚུལ་སྒྲིང་བ》

༢༠༠༤ལོའི་ 《བོད་ཀྱི་ཚིམ་རིག་སྒྱུ་རྩལ》 དེབ་ལྷ་བའི་སྟེང་བཞག་།

༢ 《འོ་དོད་དང་རེ་འབོད་——སྟན་ངག་གསར་བའི་རོལ་སྒྱུང་དང་བྱང་ཚིམ་སྐོར་གྱི་དབྱང་བ》

༢༠༠༤ལོའི་ཟླ་༥པའི་ཆེས་ཀྱི་ཉིན་གྱི་《མཚོ་སྔན་བོད་ཡིག་གསར་འགྱུར་》 སྟེང་བཞག་།

༣ 《ན་གཞོན་དག་གཞན་ནམས་གྱི་ཀྱན་སྦྱོང་སྤྱས་ཆོད་སྐོར་རགས་ཚུལ་སྒྲིང་བ》

༢༠༠༥ལོའི་ཟླ་༤པའི་ཆེས་ཀྱི་ཉིན་གྱི་《མཚོ་སྔན་བོད་ཡིག་གསར་འགྱུར་》 སྟེང་བཞག་།

༤ 《སྒྲིབ་སྒྲིང་སྟན་ངག་པ་དང་ཁོ་ཆོའི་སྟན་ངག་སྒྲིང་བ——ཡང་ན་རྒྱན་འབྲམས་སྤྱ་འགྲོ་བཞིན་པའི་སྟན་ངག་གསར་

བའི་གོལ་ལམ》 ༢༠༠༤ལོའི་《གངས་རྒྱན་མེ་ཉིག》 དེབ་བཞི་བའི་སྟེང་བཞག་།

༥ 《ཡིད་ཆད་དང་སྒོ་པམ་——སྟན་ངག་གསར་བའི་སྐད་ཆ་དང་སྤྱས་ཀའི་སྐོར་སྒྲིང་བ》

༢༠༠༤ལོའི་ཟླ་༡༢པའི་ཆེས་ཀྱི་ཉིན་གྱི་《མཚོ་སྔན་བོད་ཡིག་གསར་འགྱུར་》 སྟེང་བཞག་།

在学期间的研究成果

1. 《初谈藏区教育中的青年教师道德素质问题》发表于《青海藏文报》

2005 年 4 月 10 日版。

2. 《藏文新诗歌的现状于发展》 发表于《西藏文艺》

2006 年 第五期。

3. 《呼唤与渴望—浅析藏文新诗歌的特征与解读》发表于《青海藏文报》

2006 年 8 月 30 日版。

4. 《校园诗人与他们的诗歌写作》发表于《岗尖梅朵》

2006 年 第四期。

5. 《试论藏族文学语言及艺术特征》发表于《青海藏文报》

2006 年 12 月 30 日版。

关于学位论文使用授权的声明

本人在导师指导下所完成的论文及相关的作品，知识产权归属西北民族大学。本人完全了解西北民族大学有关保存、使用学位论文的规定，同意学校保存或向国家有关部门或机构送交论文的纸质版和电子版，允许论文被查阅和借阅；本人授权西北民族大学可以将本学位论文的全部或部分内容编入有关数据库进行检索，可以采用任何复制手段保存和汇编本学位论文。本人离校后发表、使用学位论文或与该论文直接相关的学术论文或成果时，第一署名单位仍然为西北民族大学。

保密论文在解密后应遵守此规定。

论文作者签名：_____导师签名：_____日期：_____

原创性声明

本人郑重声明：本人所呈交的学位论文，是在导师的指导下独立进行研究所取得的成果。学位论文中凡引用他人已经发表或未发表的成果、数据、观点等，均已明确注明出处。除文中已经注明引用的内容外，不包含任何其他个人或集体已经发表或撰写过的科研成果。对本文的研究成果做出重要贡献的个人和集体，均已在文中以明确方式标明。

本声明的法律责任由本人承担。

论文作者签名：_____日期：_____

དྲིན་གཙོའི་ཆོག

དབྱང་ཚུལ་འདི་ཚུལ་གྲུབ་འབྱུང་བར་མཚུབ་སྟོན་གནང་མཁན་གྱི་དགོ་ཆུང་བདུད་རྩི་རྒྱལ་གཙུག་པོའི་དགོ་ཆུང་ནུམ་པ་
དང་། དངོས་ཤུགས་གང་རུང་གིས་རྒྱལ་མཐོང་དང་མཐུན་ཆེན་སྦྱར་མཁན་གྱི་སློབ་གྲགས་དང་ནང་མི་ཆོར་སྤོང་ཐག་པ་ནས་
བཀའ་དྲིན་ཆེ་ལུ་བ་ཡིན།

ལྷག་པར་དུ་མི་ལོ་བདུན་གྱི་སློབ་སྦྱང་གི་འཆོ་བའི་ཁྲིད་དུ་རང་ཉིད་ལ་བསམ་སློབ་རྒྱགས་བྱེ་སྦྱོར་བའི་བཤེས་གཉེན་ནུམ་
པ་དང་། སློལ་ཡར་སྦྱོང་ལ་སྦྱལ་འདེད་གནང་བའི་སློབ་གྲགས་དག་ལ་བཀའ་དྲིན་ལྷུ་ཞིང་། དབྱང་ཚུལ་འདིའི་ཐོག་མཐའ་བ
ར་གསུམ་ལ་ཤུགས་ཁུར་དང་རྒྱབ་སྦྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་དགོ་ཆུང་དག་གི་བསམ་སྦྱོང་བཟང་པོར་རྒྱུ་ཡི་རང་བྱ་བ་ཡིན།

༢༠༠༧ལོའི་ཟླ་༤བའི་ཆོས་༡༥ལཱ་ཉིན།